

VOOR IEDERE JONGERE EEN DUURZAME PLEK

SUCCESSVOLLE SCHOOLLOOPBANEN EN
ARBEIDSMARKTINTREDE VAN HAAGSE JONGEREN

ONDERZOEKSRAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

KOEN VAN DER VEN, IRIS KLINKER, DANIEL PRITSCH, BENJAMIN VAN CASTEREN

IN OPDRACHT VAN

GEMEENTE DEN HAAG

AMSTERDAM, APRIL 2025

Samenvatting en conclusies

Dit onderzoek geeft zicht op de situatie van Haagse jongeren (16-27 jaar) op het gebied van onderwijs, werk en zelfredzaamheid. De sociaaleconomische status van ouders speelt een belangrijke rol: jongeren met ouders met een lagere SES behalen minder vaak een startkwalificatie, hebben minder vaak werk, en verdienen minder. Hoewel een startkwalificatie bijdraagt aan betere arbeidsmarktposities en zelfredzaamheid, is dit geen garantie voor succes, vooral voor kwetsbare groepen zoals jongeren met een uitkering.

Het onderzoek

Per 2026 gaat de Wet van school naar duurzaam werk in werking (vanaf nu: de Wet). Deze Wet heeft als doel om jongeren duurzaam te ondersteunen in hun schoolloopbaan en bij de overgang onderwijs-arbeidsmarkt. De gemeente Den Haag wil vooruitlopend op de Wet inzicht in de situatie van jongeren in Den Haag op het gebied van onderwijs, werk en zelfredzaamheid. De gemeente heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd hier onderzoek naar te doen.

Op basis van verschillende integrale registratiegegevens brengt dit rapport de Haagse jongeren in kaart op verschillende momenten in de tijd. In dit rapport kijken we naar jongeren (16-27 jaar) die op 1 oktober van het jaar 2019, 2021 of 2023 (drie losse cohorten met ongeveer 90.000 jongeren per cohort) ingeschreven staan in de gemeente Den Haag. We kijken naar achtergrondkenmerken als leeftijd, migratiemotief, sociaaleconomische status ouders, schoolloopbaan, arbeidsmarktpositie (belangrijkste inkomensbron, contractsoort, loon), en zelfredzaamheid. Dat laatste doen we aan de hand van een eigen, met de opdrachtgever afgestemde operationalisatie van de Zelfredzaamheid-Matrix. Daarbij is gekeken naar de zelfredzaamheid van Haagse jongeren op de thema's financiën, opleiding, werk, thuissituatie, mentale gezondheid, fysieke gezondheid en justitie.

De sociaaleconomische positie van Haagse jongeren

Haagse jongeren zijn een diverse groep. De groep bestaat, wat betreft onderwijs, uit middelbare scholieren, mbo-studenten en hoger onderwijsstudenten, zowel uit Nederland als internationaal. De helft van de Haagse jongeren volgt een opleiding. Zo'n 25.000 tot 28.000 Haagse jongeren per cohort (wat neerkomt op 30 procent) heeft echter nog geen startkwalificatie. Een deel van deze jongeren is bezig met een opleiding die leidt naar een startkwalificatie. Van cohort 2019 zien we bijvoorbeeld dat bijna 16.000 jongeren na vier jaar alsnog een startkwalificatie heeft behaald.

Naast degenen die onderwijs volgen zijn er werknemers, zelfstandigen, arbeidsmigranten, jongeren met een uitkering en jongeren zonder inkomen. Het aandeel jongeren met werk ligt rond de veertig procent. Dat aandeel is deels vertekend omdat een groot deel van de jongeren nog onderwijs volgt (50 procent) en dus nog geen werk heeft. Onder jongeren van 24-27 jaar is het aandeel met werk daarom ook het hoogst. Een vast contract komt bij 13 procent van de jongeren voor, wederom het vaakst bij 24-27 jaar (25 procent) en vaker bij hoger opgeleiden.

We zien dat het hebben van fatsoenlijk werk samenhangt met betere zelfredzaamheid. Jongeren zonder startkwalificatie en geen werk zijn op de meeste thema's minder zelfredzaam, terwijl jongeren zonder

startkwalificatie maar mét werk veel beter scoren qua zelfredzaamheid op de andere thema's. Geen werk hangt dus samen met een veel kwetsbaardere positie. Dat zien we bijvoorbeeld ook bij jongeren in een uitkeringssituatie (meestal bijstand), die hebben vaak een minder goede gezondheid.

Een duurzame arbeidsmarktpositie lijkt samen te hangen met een vast contract. Zo stroomt er bijna niemand van een vast contract naar geen werk, terwijl er wel een substantieel deel stroomt van een flexcontract naar geen werk. Door deze stroom van de flexibele schil naar geen werk blijft het aandeel zonder werk over de jaren ongeveer gelijk.

Startkwalificatie is geen wondermiddel

De relatie tussen het hebben van een startkwalificatie en werk is niet eenduidig. Aan de ene kant zien we dat jongeren met een startkwalificatie gemiddeld een hoger inkomen en vaker vast contract hebben. Deze jongeren hebben ook minder vaak een uitkering of helemaal geen inkomen. Aan de andere kant is een startkwalificatie geen garantie voor een goede arbeidsmarktpositie. Het blijkt dat bepaalde groepen mét een startkwalificatie nog steeds moeilijk een baan van minstens drie dagen per week of vast contract kunnen krijgen, bijvoorbeeld gemigreerde jongeren. Een startkwalificatie is dus geen wondermiddel.

Daarnaast zien we dat er groepen zijn zónder startkwalificatie die desondanks zelfredzaam zijn op het gebied van werk. Deze groep lijkt ongeveer zo groot als de groep jongeren zonder startkwalificatie waarbij de arbeidsmarktpositie zorgelijk is. Arbeidsmigranten zijn een voorbeeld van jongeren zonder startkwalificatie die wel werk hebben. Zo'n drie op de vier heeft werk als werknemer of zelfstandige, maar wel relatief vaak in tijdelijke constructies als oproepcontracten. Overigens is er ook een groep onder de arbeidsmigranten (18 procent) die geen inkomen heeft, wat zorgelijk is aangezien zij naar Nederland zijn gekomen voor werk.

De meest kwetsbare jongeren

Wat karakteriseert de meest kwetsbare jongeren? En hoe groot is die groep? Op basis van de resultaten zien we dat zo'n 7.000 tot 9.000 jongeren geen startkwalificatie én geen werk hebben. Deze jongeren zijn ook in mindere mate zelfredzaam op andere thema's als financiën, gezondheid en criminaliteit.

Het hebben van een uitkering lijkt een belangrijkere indicator voor een lagere zelfredzaamheid dan het niet hebben van een startkwalificatie. Degenen met een uitkering zijn minder gezond, minder financieel zelfredzaam of de thuissituatie is minder gunstig. Er is sprake van stapeling van moeilijkheden. Deze groep jongeren overlapt ook vaker met andere groepen kwetsbare jongeren, zoals degenen met een slechte mentale gezondheid of degenen die in aanraking zijn gekomen met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo. Zo'n 4.000 tot 4.500 jongeren per cohort zijn afhankelijk van een uitkering.

Op andere vlakken lijkt er vooral een stapeling plaats te vinden. Jongeren die in aanraking zijn gekomen met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo, of jongeren die verdacht zijn van een (ernstig) misdrijf, hebben vaak ook op andere vlakken een kwetsbare positie. Deze groepen zijn respectievelijk ongeveer 4.500 en 2.500 jongeren per cohort.

De rol van de sociaaleconomische positie van ouders

We zien in de resultaten terug dat er een samenhang is tussen bepaalde uitkomsten met de sociaaleconomische positie van ouders (bepaald aan de hand van het inkomen van ouders). Het opleidingsniveau van de jongeren hangt samen met de sociaaleconomische positie van ouders. Jongeren met ouders met een hogere SES hebben over het algemeen een hoger opleidingsniveau dan jongeren met ouders met een lagere SES. Geen startkwalificatie komt ook vaker voor bij studenten met ouders met een lage SES dan ouders met een hoge SES.

Ook op de arbeidsmarkt zien we een samenhang. Jongeren met ouders met een lage SES hebben een mindere goede arbeidsmarktpositie. Zij hebben minder vaak werk hebben, verdienen minder en hebben minder vaak een vast contract dan jongeren met ouders met een hoge SES. Ook zitten deze jongeren vaker in een uitkeringspositie en hebben ze meer zorgkosten.

Hoewel we op basis van deze resultaten niet kunnen spreken van een causale relatie, impliceert het wel dat het niet makkelijk is om van een dubbeltje een kwartje te worden. Als je ouders een minder goede sociaaleconomische positie hebben, dan is de kans groot dat dat voor jou ook geldt.

Mentale gezondheid van hoger opgeleide jongeren

Een opvallende correlatie die op meerdere plekken in het onderzoek terugkomt, is tussen mentale gezondheid en opleidingsniveau. We zien dat hoger opgeleide jongeren een minder goede mentale gezondheid hebben dan lager opgeleide jongeren. Hoger is dus niet altijd beter. Het kan zijn dat deze jongeren daadwerkelijk minder mentaal gezond zijn, maar het kan ook zijn dat deze groep eerder professionele hulp zoeken en daardoor aangemerkt worden als minder mentaal gezond. Dat is op basis van de data niet te onderscheiden.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	2
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding onderzoek	6
1.2 Opzet onderzoek	6
1.3 Leeswijzer	8
2 Kenmerken Haagse jongeren	9
2.1 Achtergrondkenmerken	9
2.2 Startkwalificatie	10
2.3 Werk en inkomen	13
2.4 Samenhang tussen kenmerken	16
2.5 Duurzaam werk	19
2.6 Conclusies	24
3 Zelfredzaamheid	25
3.1 Methodologie en definities zelfredzaamheid	25
3.2 Scores en ontwikkeling zelfredzaamheid	26
3.3 Samenhang ZRM-thema's	28
3.4 Sequentie ZRM-thema's	32
3.5 Conclusies	36
4 Kwetsbare jongeren	37
4.1 Jongeren zonder startkwalificatie	37
4.2 Jongeren met een uitkering	40
4.3 Jongeren met lage ZRM-score mentale gezondheid	44
4.4 Jongeren na jeugdhulp en/of jeugdbescherming en/of Wmo	46
4.5 Jongeren met migratiemotief arbeid	50
4.6 Zelfstandigen	54
4.7 Overlap kwetsbare groepen	57
4.8 Stadsdeel van de kwetsbare jongeren	59
4.9 Conclusies	59
Referenties	60
Bijlage A Operationalisatie ZRM	61
Bijlage B Aanvullende resultaten Hoofdstuk 2	63
Bijlage C Aanvullende resultaten Hoofdstuk 3	65
Bijlage C.1 Nadere uitwerking zelfredzaamheidsthema's	65
Bijlage C.2 Extra kenmerken van clusters	74
Bijlage D Aanvullende figuren Hoofdstuk 4	75

1 Inleiding

Per 2026 gaat de Wet van school naar duurzaam werk in werking. De gemeente Den Haag wil vooruitlopend op de Wet inzicht in de situatie van jongeren in Den Haag op het gebied van onderwijs, werk en zelfredzaamheid. Op basis van verschillende integrale registratiegegevens brengt dit onderzoek de Haagse jongeren in kaart op deze gebieden.

1.1 Aanleiding onderzoek

Per 2026 gaat de Wet van school naar duurzaam werk in werking (vanaf nu: de Wet). Deze Wet heeft als doel om jongeren duurzaam te ondersteunen in hun schoolloopbaan en bij de overgang onderwijs-arbeidsmarkt. Met dit wetsvoorstel krijgen jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt de begeleiding die zij nodig hebben. Nu is het zo dat jongeren tussen wal en schip kunnen vallen, bijvoorbeeld jongeren die snel hun baan verliezen. De Wet kan daarmee bijdragen aan meer gelijke kansen door kwetsbare groepen extra te ondersteunen.

Concreet betekent de Wet de volgende veranderingen:

1. Mbo-instellingen krijgen de taak studenten die dit nodig hebben aanvullende loopbaanbegeleiding te bieden in de laatste fase van de opleiding en dit - indien noodzakelijk - voort te zetten tot een jaar na het behalen van het diploma. Pro- en vso-scholen krijgen eenzelfde verplichting.
2. Gemeenten krijgen een rol bij het ondersteunen van jongeren naar werk die zelfstandig of met lichte ondersteuning van school of het Doorstroompunt hun weg op de arbeidsmarkt niet kunnen vinden. De ondersteuning van de gemeente kan al starten tijdens de schooltijd.
3. De maximale leeftijd van de jongeren waar het Doorstroompunt zich op richt, wordt verhoogd van 23 naar 27 jaar. Het Doorstroompunt heeft de taak om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan en jongeren zonder startkwalificatie terug te begeleiden naar onderwijs of werk.
4. Bij de uitvoering van deze drie maatregelen is het belangrijk dat scholen, gemeenten en het Doorstroompunt goed met elkaar samenwerken. Daarom wordt de basis voor samenwerking op casusniveau en de benodigde gegevensuitwisseling geregeld en worden scholen, gemeenten en het Doorstroompunt verplicht met elkaar samen te werken bij de totstandkoming en uitvoering van een regionaal programma.

De gemeente Den Haag wil vooruitlopend op de Wet inzicht in de situatie van jongeren in Den Haag op het gebied van onderwijs, werk en zelfredzaamheid. Daarnaast wil de gemeente inzicht in de impact van hun dienstverlening op haar jongeren. De gemeente heeft SEO Economisch Onderzoek gevraagd hier onderzoek naar te doen.

1.2 Opzet onderzoek

Onderzoeksvragen

Het onderzoek geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

Hoofdvraag

Heeft de (veranderende) dienstverlening van de mbo's en gemeente Den Haag effect op de levens van Haagse jongeren?

Deelvragen Achtergrondkenmerken Haagse jongeren

1. Wat zijn de achtergrondkenmerken van Haagse jongeren?
 - a. Naar leeftijd, stadsdeel, vooropleiding, opleidingsniveau ouders, inkomensniveau ouders en migratiemotief?
 - b. Hoe hangen deze indicatoren met elkaar samen? Welke clusters kunnen we daarin onderscheiden?

Deelvragen Schoolloopbanen en arbeidsmarktintrede

2. Hoe zien de onderwijsloopbanen van Haagse jongeren eruit?
 - a. Welke opleidingsniveaus en -richtingen volbrengen ze?
 - b. Hoe is de doorstroom in het onderwijs?
 - c. Hoeveel jongeren verlaten het onderwijs zonder startkwalificatie?
3. Hoe ontwikkelt de arbeidsmarktintrede van Haagse jongeren zich?
 - a. Hebben ze duurzaam werk (vast contract, voldoende betaald, etc.)?
4. Hoe hangen deze indicatoren met elkaar samen? Welke clusters kunnen we daarin onderscheiden?
5. Welke loopbaanpaden zijn er te onderscheiden (sequentie)? Welke clusters kunnen we daarin onderscheiden?

Deelvragen Zelfredzaamheid

6. Zijn Haagse jongeren zelfredzaam?
 - a. Wat is hun inkomenssituatie (werk, uitkering, studierend, etc.)?
 - b. Wat is hun gezins- en woonsituatie?
 - c. Hebben ze schulden?
 - d. Hoe is het gesteld met de (fysieke en geestelijke) gezondheid?
 - e. Hoe hangen deze indicatoren met elkaar samen? Welke clusters kunnen we daarin onderscheiden?
 - f. Hoe volgen deze indicatoren zich op in de tijd (sequentie)? Welke clusters kunnen we daarin onderscheiden?

Deelvragen Invloed gemeentelijke dienstverlening

7. Hoeveel jongeren zijn geholpen door de gemeente?
 - a. Uitgesplitst naar RMC-wet, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo?
8. Is de gemeentelijke dienstverlening van invloed op deze uitkomsten?
 - a. Zijn er verschillen vóór en na de wetswijziging in 2026?
 - b. Eventueel: zijn er verschillen tussen de invloed van dienstverlening met betrekking tot de RMC-wet, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo?

Het onderzoek bestaat uit twee fases. Het huidige rapport behelst de eerste fase. Daarin staat centraal hoe de situatie van jongeren in Den Haag op dit moment is. De deelvragen over Achtergrondkenmerken, schoolloopbanen, arbeidsmarktintrede en zelfredzaamheid worden daarmee beantwoord. Een tweede fase van het onderzoek kan plaatsvinden in 2029. Dan kunnen de deelvragen over de invloed van de gemeentelijke dienstverlening beantwoord worden en daarmee de hoofdvraag.

Onderzoeksopzet

Op basis van verschillende integrale registratiegegevens brengen we de Haagse jongeren in kaart op verschillende momenten in de tijd. In dit rapport kijken we naar jongeren (16-27 jaar) die op 1 oktober van het jaar 2019, 2021 of 2023 (drie losse cohorten) ingeschreven staan in de gemeente Den Haag. We hebben de volgende kenmerken van de drie cohorten bepaald (zo veel mogelijk op 1 oktober als de data dat toelaat):

- Achtergrond: leeftijd, stadsdeel, migratiemotief, sociaaleconomische status aan de hand van het inkomensniveau ouders;
- Onderwijs: hoogst behaalde onderwijsniveau en de huidige onderwijsinschrijving (indien relevant). Hiermee kunnen we bepalen of iemand een startkwalificatie heeft behaald, of nog bezig is daarmee;

- Inkomen: belangrijkste inkomensbron (werknemer, zelfstandige, uitkering, studiefinanciering/onderwijs, geen inkomen), jaarinkomen (totaal, als werknemer, als zelfstandige);
- Arbeidsmarkt: heeft werk in loondienst, contractsoort, maandloon;
- Zelfredzaamheid: samengestelde zelfredzaamheidsscore lopend van niet zelfredzaam tot volledig zelfredzaam op de thema's financiën, opleiding, werk, thuissituatie, fysieke gezondheid, mentale gezondheid, justitie. Zie Hoofdstuk 3 voor een uitgebreide beschrijving en methodiek van de zelfredzaamheidsscores.

Daarnaast volgen we in het onderzoek het cohort 2019 over de tijd, waarin we de bovenstaande indicatoren op 1 oktober 2021 en 2023 vaststellen. Dat stelt ons in staat om dit cohort over de tijd te volgen. In fase twee van het onderzoek gaan we meer cohorten over de tijd volgen en over een langere periode.

Analysemethoden

Om een goed beeld van de cohorten Haagse jongeren te krijgen (en welke ontwikkeling zij doormaken) kijken we allereerst naar de kenmerken van deze jongeren. Dat doen we door naar één kenmerk tegelijk, door naar twee kenmerken gekruist of door naar meerdere kenmerken tegelijk te kijken. Wanneer we meerdere kenmerken tegelijk bekijken maken we gebruik van clusteranalyse. Dat is een methode waarmee jongeren met ongeveer dezelfde kenmerken in hetzelfde cluster geplaatst worden. Hiermee wordt recht gedaan aan de samenhang tussen kenmerken, die bij enkelvoudige of tweevoudige analyse verloren gaat. De interpretatie vergt altijd nadere bestudering aangezien de clusters niet altijd strak gedefinieerd zijn. Dat wil zeggen dat een cluster niet uit één duidelijk archetype bestaat (jongens, ouder dan 25, niet gemigreerd en met een baan als werknemer), maar dat bepaalde kenmerken vooral spelen bij dat cluster (vaak jongens, veelal ouder dan 25 jaar, bijna geen migranten en allemaal een baan als werknemer).

Bij het cohort 2019 dat we over de tijd volgen, maken we gebruik van stroomdiagrammen en sequentieanalyse om de ontwikkeling over de tijd te analyseren. Met stroomdiagrammen geven we visueel weer hoe het cohort zich als geheel ontwikkelt, en welke veranderingen daarbij komen kijken. Via sequentieanalyse kijken we niet naar het cohort als geheel, maar richten we ons op de individuele ontwikkelingen (sequenties) om daar vervolgens groepen in te herkennen.

1.3 Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 geven we de kenmerken van Haagse jongeren wat betreft achtergrondkenmerken, startkwalificatie en arbeidsmarktpositie. Dit hoofdstuk geeft ook de samenhang tussen deze kenmerken weer. Hoofdstuk 3 gaat in op de zelfredzaamheid, met allereerst een bespreking van de operationalisatie daarvan. Zelfredzaamheid wordt over de tijd gevolgd voor cohort 2019. Hoofdstuk 4 zoomt in op verschillende groepen kwetsbare jongeren en wat hen kenmerkt.

2 Kenmerken Haagse jongeren

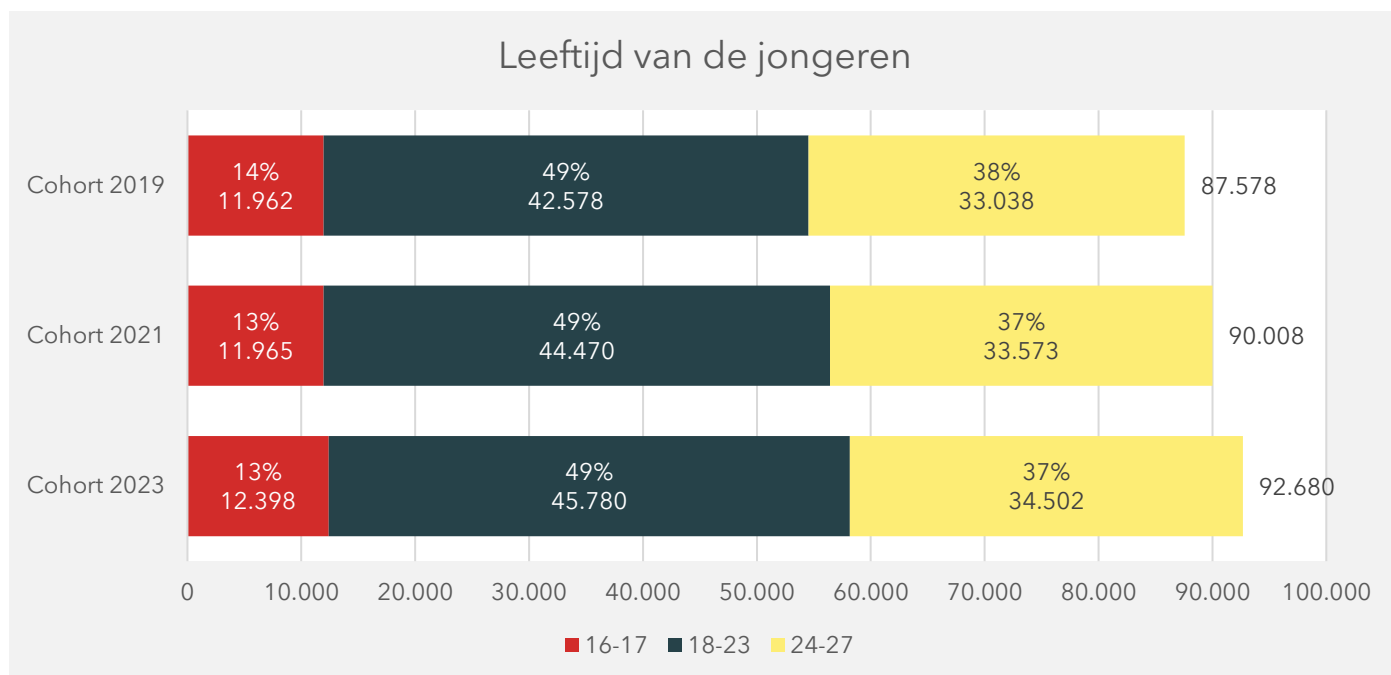
De verschillen tussen cohorten wat betreft achtergrondkenmerken zijn klein. Sociaaleconomische status van ouders hangt samen met het opleidingsniveau en arbeidsmarktpositie van jongeren. Duurzaam werk wordt vooral bepaald door een vast contract. Er is een substantieel deel dat van een tijdelijk contract afstroomt naar geen werk.

In dit hoofdstuk kenschetsen we de drie cohorten Haagse jongeren aan de hand van achtergrondkenmerken en uitkomstmaten met betrekking tot opleiding, werk en inkomen. Een cohort bestaat uit alle jongeren die op 1 oktober 2019, 2021 of 2023 in Den Haag wonen en tussen de 16 en 27 jaar oud zijn. We kijken naar de verdeling op verschillende kenmerken zowel enkelvoudig, dat wil zeggen naar één enkel kenmerk, maar ook meervoudig door kenmerken te kruisen of clusteranalyse toe te passen (zie paragraaf 2.4). We bespreken ook 'duurzaam werk', waarbij we het cohort 2019 over de tijd volgen wat betreft werk en inkomen (paragraaf 2.5).

2.1 Achtergrondkenmerken

We zien dat de drie cohorten niet veel verschillen wat betreft de leeftijd van de jongeren (Figuur 2.1), de verdeling is nagenoeg gelijk. Het aantal jongeren neemt wel toe in Den Haag. In 2019 waren er 87.500 jongeren. In 2023 is dat met meer dan 5.000 gestegen.

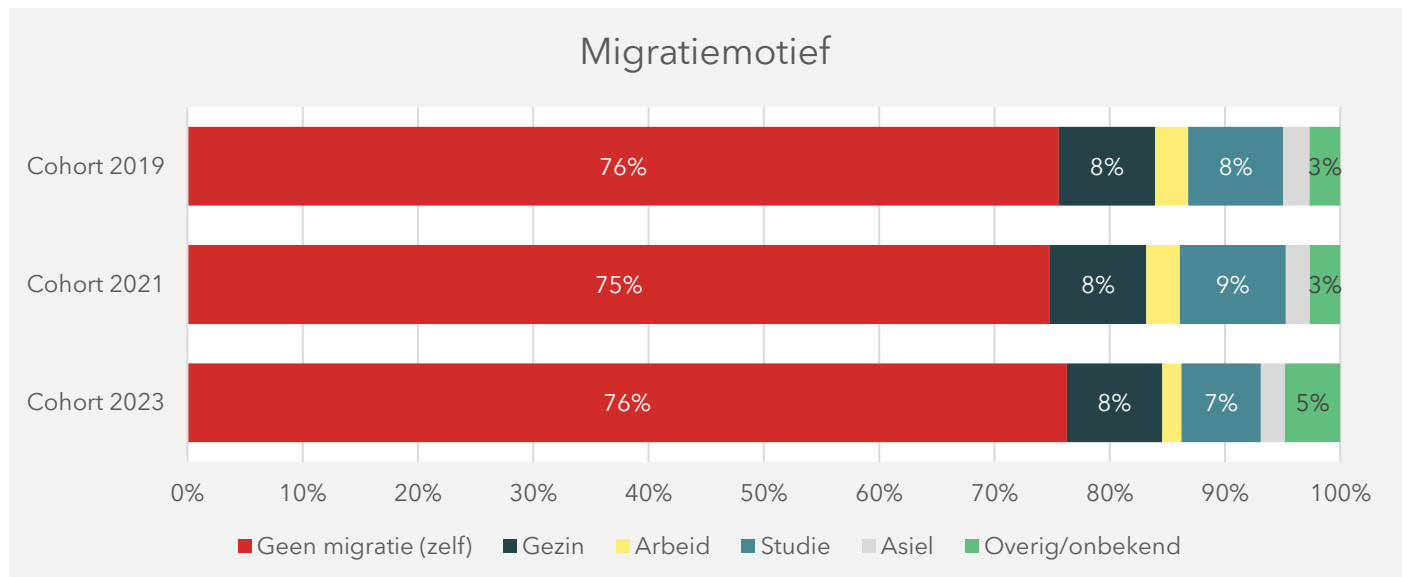
Figuur 2.1 Het aantal jongeren neemt toe, maar de leeftijdsverdeling nagenoeg gelijk

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Wat betreft andere achtergrondkenmerken zijn er nauwelijks verschillen tussen de cohorten. Er zijn ongeveer evenveel jongens als meisjes onder de Haagse jongeren bij ieder cohort (Figuur B.1 in Bijlage B). Het migratiemotief verschilt nauwelijks tussen de cohorten (Figuur 2.2). De categorie onbekend is groter bij het laatste cohort, waarschijnlijk omdat de registraties nog niet helemaal volledig zijn. Verder wijst die figuur uit dat drie kwart van de jongeren niet gemigreerd is. Dat betekent dat de meeste jongeren in Nederland geboren zijn. Zo'n 20.000 jongeren hebben wel een migratiemotief. Zij zijn om verschillende redenen naar Nederland gemigreerd, waarvan studiemigratie en gezinsmigratie de belangrijkste redenen zijn.

Figuur 2.2 Na geen migratiemotief zijn gezins- en arbeidsmigratie de grootste groepen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

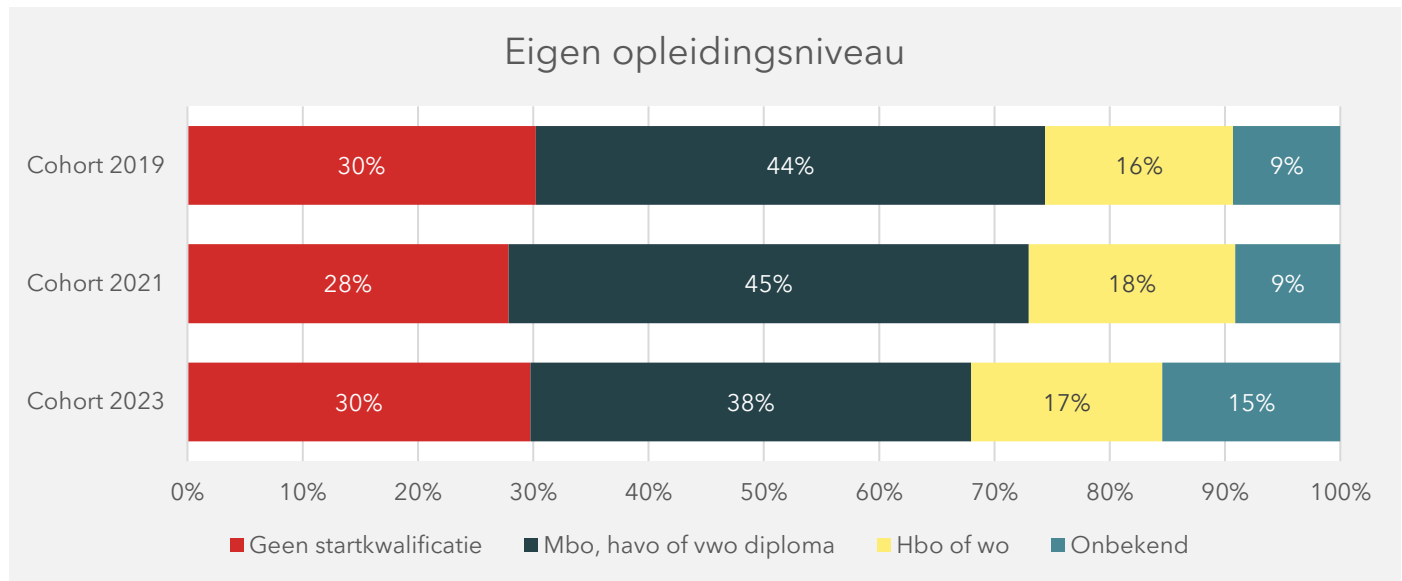
Figuur B.2 in Bijlage B toont de sociaaleconomische status (SES) van de ouders van jongeren, verdeeld in vier categorieën. De SES van de ouders vastgesteld aan de hand van het inkomensniveau. We hebben ons gebaseerd op het totale inkomen (dat is inclusief inkomen uit zelfstandig ondernemerschap). De jongeren zijn ingedeeld in drie gelijke inkomensgroepen: laag, midden en hoog. Daarnaast is er een vierde groep waarvan het inkomen van de ouders onbekend is, die toevallig ongeveer even groot is als de andere groepen. Het inkomen van de ouders is onbekend als de ouders overleden zijn of in het buitenland wonen. We gebruiken deze variabele vooral om te zien hoe andere kenmerken samenhangen met de SES.

2.2 Startkwalificatie

Van de jongeren heeft ongeveer dertig procent geen startkwalificatie op de peilmomenten, zoals Figuur 2.3 laat zien. Dat vertaalt zich naar 25.000 tot 28.000 jongeren zonder startkwalificatie. Iets minder dan de helft is middelbaar opgeleid, dat wil zeggen heeft een startkwalificatie of een hoger mbo-diploma. Een kleine twintig procent is hoger opgeleid. Van het cohort 2023 is het opleidingsniveau iets vaker onbekend.¹

¹ Het opleidingsniveau is voor dit cohort op een iets andere manier bepaald, omdat één databestand voor dat jaar nog niet beschikbaar is. Er is uitgegaan van het hoogst behaalde niveau in 2022 en gekeken of er een mbo of ho diploma in 2023 is behaald. Consequentie is dat we voor degenen die in 2023 een havo- of vwo-diploma hebben gehaald, we die ten onrechte rekenen tot geen startkwalificatie. Voor cohort 2021 en 2019 is het opleidingsniveau gewoon bekend.

Figuur 2.3 De meeste jongeren zijn middelbaar opgeleid

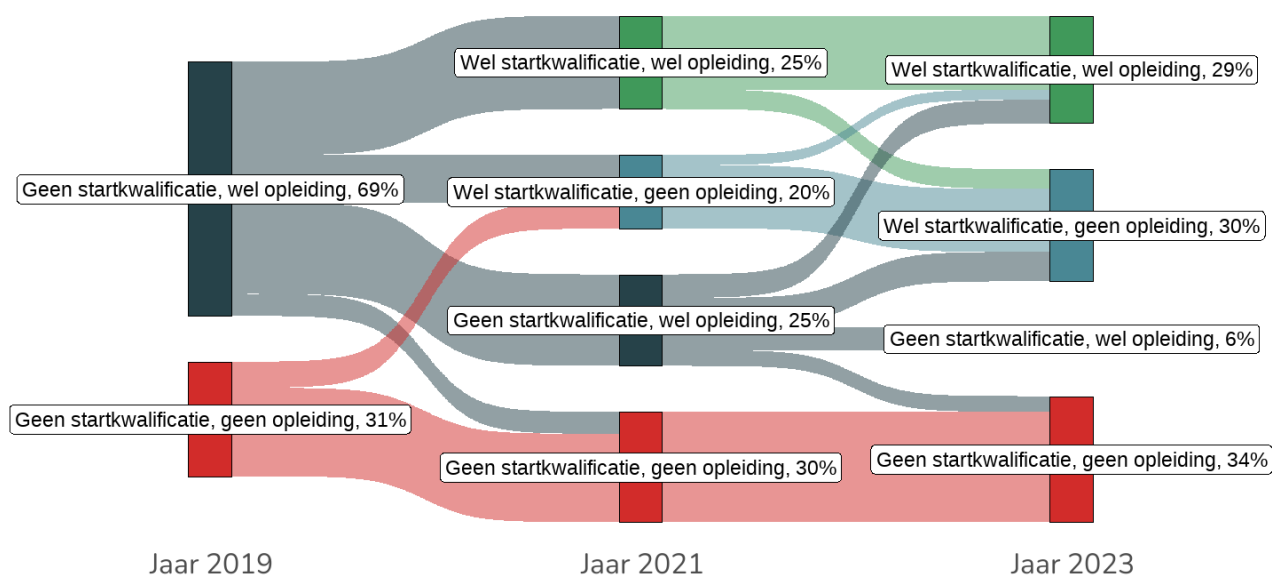

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Het opleidingsniveau hangt vanzelfsprekend samen met de leeftijd. Van de jongeren tot 18 jaar heeft bijna niemand een startkwalificatie: zij zitten immers nog op de middelbare school of zijn met een mbo-opleiding begonnen. Van de groep 18-23-jarigen heeft ongeveer 29 procent geen startkwalificatie, bij de groep 24-27-jarigen is dat 13 procent. Logischerwijs zien we pas bij 24-27-jarigen een aanzienlijk deel dat hoogopgeleid is (tot 36 procent). Het duurt namelijk enkele jaren om een hoger onderwijs opleiding af te ronden.

Omdat de jongeren veelal nog bezig zijn met hun initiële opleiding is het behaalde opleidingsniveau op het peilmoment wellicht wat misleidend. Daarom zoomen we in Figuur 2.4 in op de groep jongeren die in 2019 nog géén startkwalificatie heeft, om te bepalen in welke mate zij in de jaren daarop wél een startkwalificatie behalen. Van de ruim 26.000 jongeren zonder startkwalificatie in 2019, hebben bijna 16.000 vier jaar wél een startkwalificatie weten te behalen (59 procent). Desondanks blijft er een aanzienlijke groep van ongeveer 9.000 jongeren die na vier jaar nog steeds geen startkwalificatie heeft en ook geen opleiding volgt (34 procent).

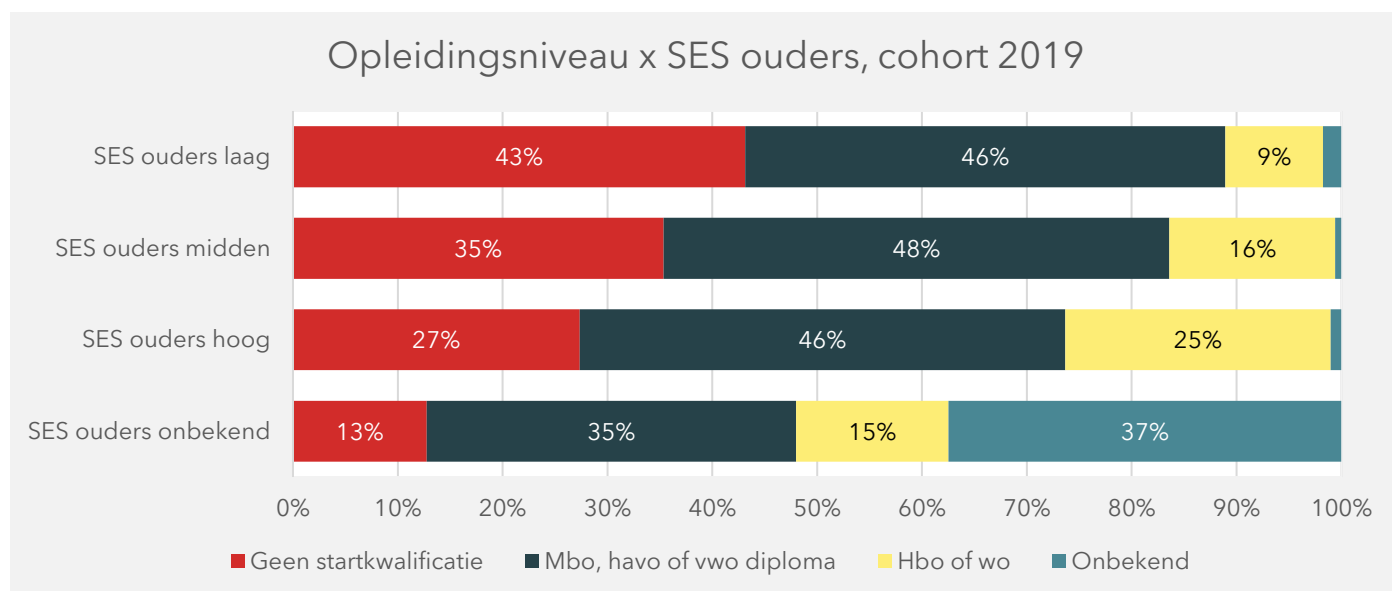
Figuur 2.4 59 procent van de jongeren zonder startkwalificatie in 2019 heeft na vier jaar wel een startkwalificatie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 2.5 laat het verband zien tussen het opleidingsniveau van de jongeren en de sociaaleconomische status (SES) van hun ouders (op basis van het inkomen, zie uitleg bij onder Figuur 2.2). De figuur laat zien dat jongeren met ouders met een hogere SES over het algemeen een hoger opleidingsniveau hebben dan jongeren met ouders met een lagere SES. Ook komt geen startkwalificatie vaker voor bij ouders met een lage SES dan ouders met een hoge SES.

Figuur 2.5 Er is een duidelijke samenhang tussen het opleidingsniveau van jongeren en de SES van hun ouders

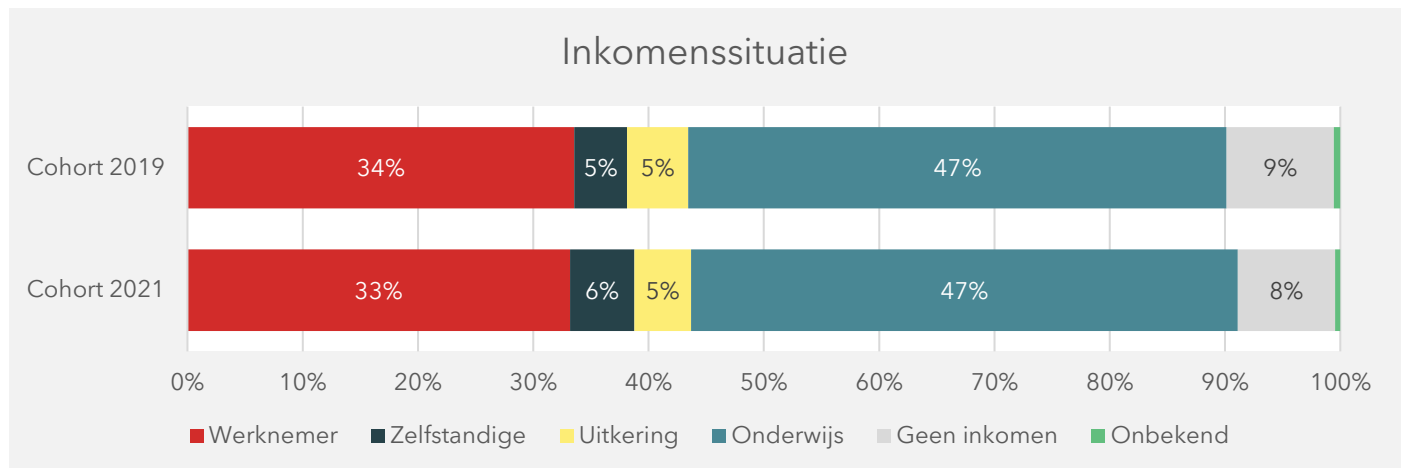

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

2.3 Werk en inkomen

Hoe het de jongeren vergaat wat betreft werk en inkomen is bepaald aan de hand van de belangrijkste inkomensbron. We zien in Figuur 2.6 dat bijna de helft van de jongeren onderwijsvolgend is en nog eens een derde werknemer. De overige categorieën zijn zelfstandigen, uitkering-ontvangend en geen inkomen. Die laatste twee zijn goed voor ongeveer 14 procent van de jongeren, zo'n 12 tot 13 duizend jongeren.

Figuur 2.6 Jongeren zijn nog vaak bezig met onderwijs, maar een substantieel deel is werknemer of zelfstandige

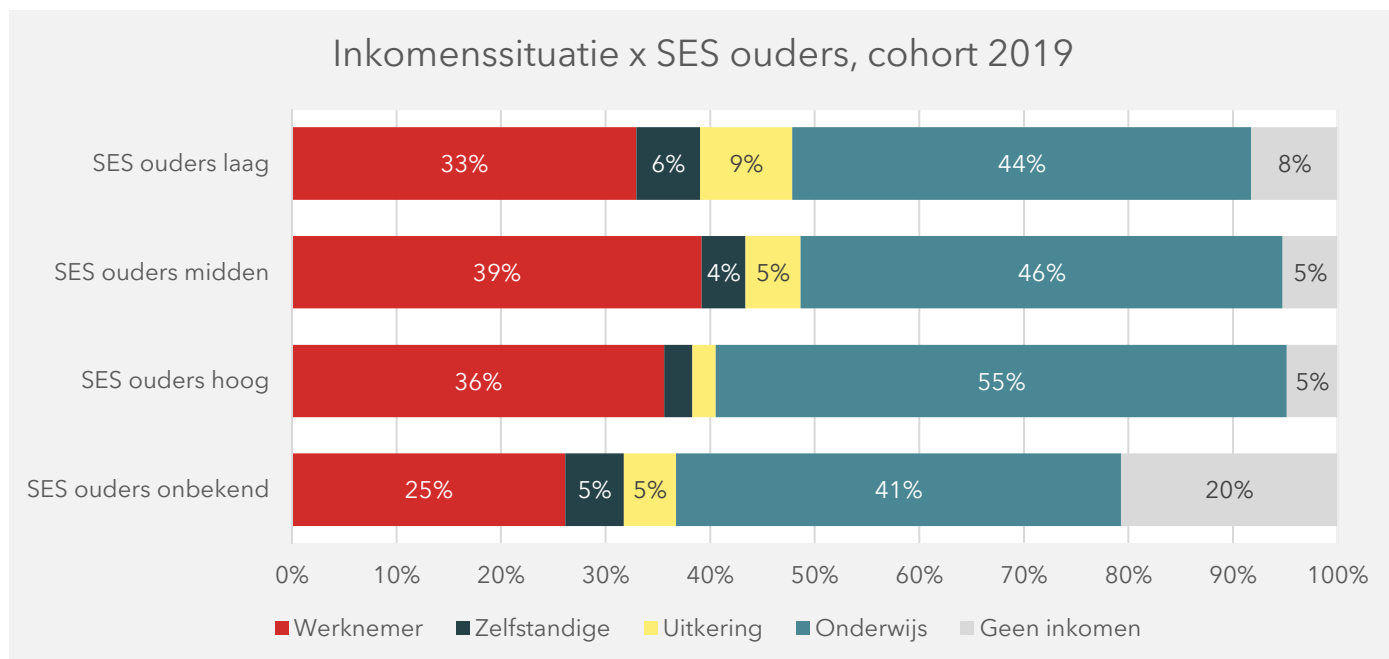
Noot: De belangrijkste inkomensbron is nog niet beschikbaar voor cohort 2023

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Als we de inkomenssituatie uitsplitsen naar leeftijd, dan zien we duidelijke verschillen die logischerwijs samenhangen met de levensloop. 16-17-jarigen vallen vrijwel altijd in de categorie onderwijs. Bij 18-23-jarigen is dat 57 procent, bij de oudere jongeren 16 procent. Het aandeel werknemer neemt toe met de leeftijd. Bij 18-23-jarigen is dat ongeveer een kwart, bij 24-27-jarigen 55 procent. Uitkering komt vooral onder 24-27-jarigen voor met zo'n 9 procent, hoger dan in andere leeftijdsgroepen. Dat is te verklaren omdat bepaalde uitkeringen pas beschikbaar komen na enkele (werk)jaren, zoals de werkloosheidsuitkering.

Figuur 2.7 laat zien dat de sociaaleconomische status van ouders samenhangt met de inkomenssituatie van hun kinderen. Jongeren uit gezinnen met een hogere SES volgen vaker onderwijs en hebben minder vaak geen inkomen of uitkering, terwijl personen uit gezinnen met een lagere SES vaker geen inkomen hebben of afhankelijk zijn van een uitkering. Wat opvalt is dat het aandeel zelfstandigen hoger is onder jongeren met ouders met een lage SES.

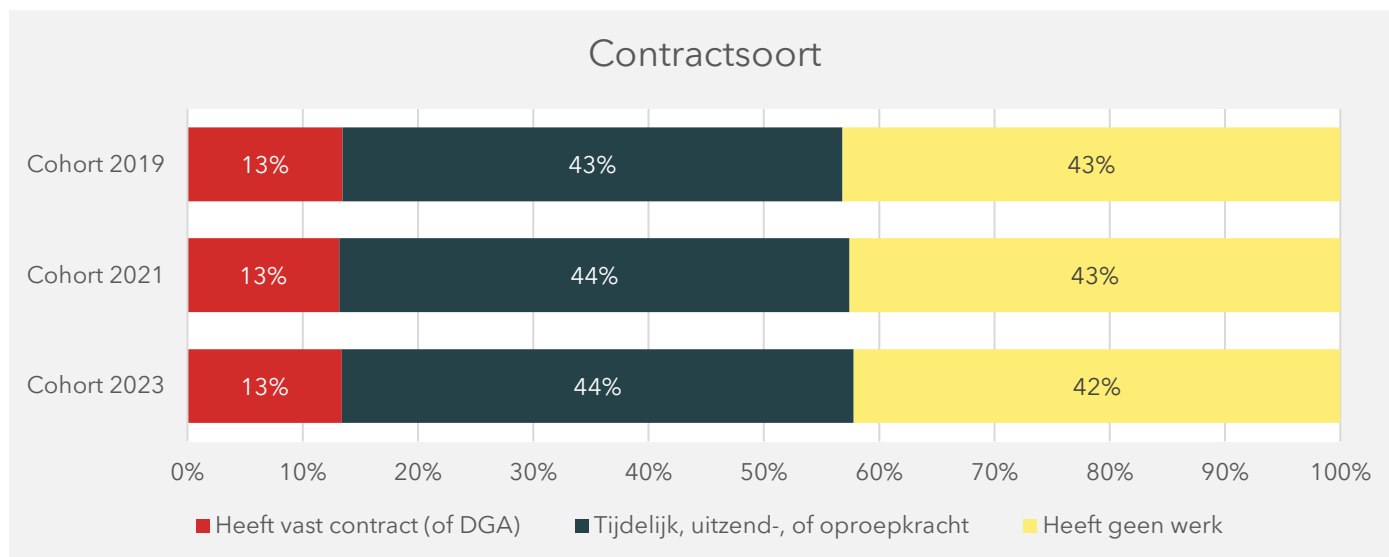
Figuur 2.7 Jongeren met ouders van een lage SES zijn vaker afhankelijk van een uitkering en hebben vaker geen inkomen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Wat betreft het type contract van jongeren laat Figuur 2.8 zien dat een vast contract niet vaak voorkomt onder jongeren. Van de jongeren met werk in loondienst heeft minder dan een kwart een vast contract. Van de totale groep is dat 13 procent. Jongeren in de hoogste leeftijdscategorie (24-27-jarigen) hebben relatief het vaakst een vast contract, i.e. ongeveer 25 procent van die groep (niet weergegeven in een figuur).

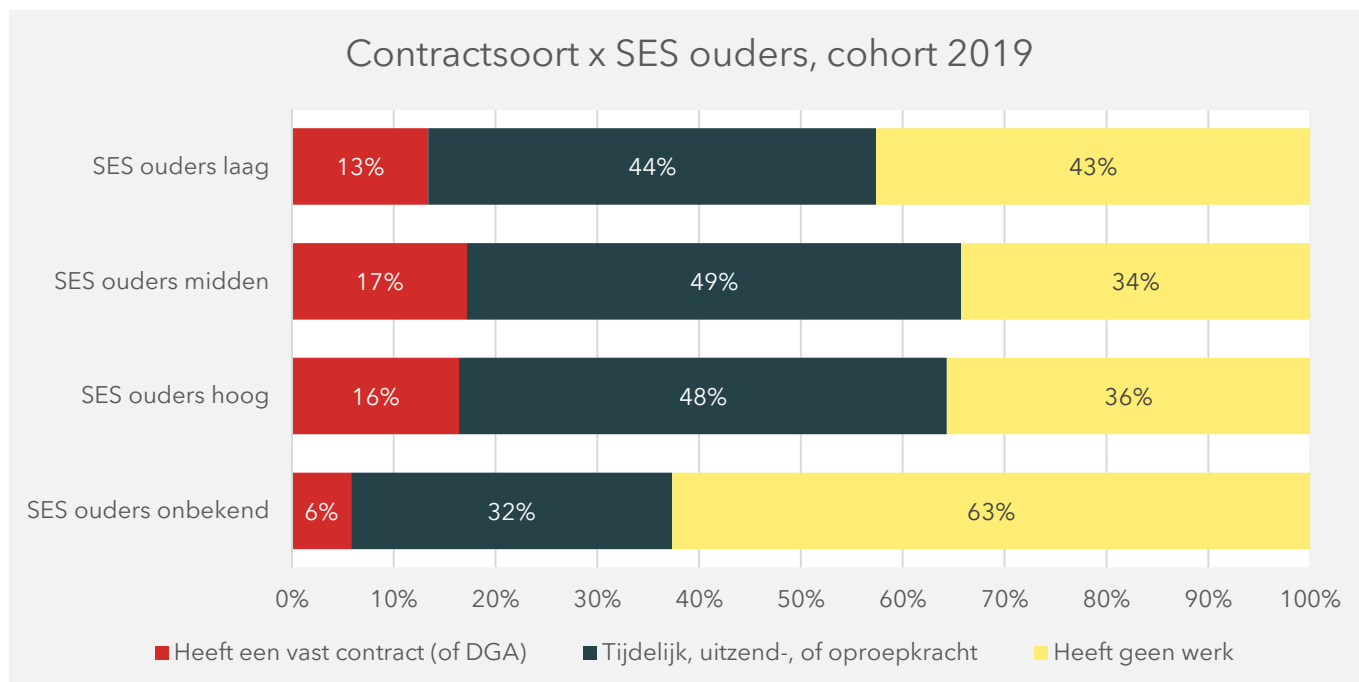
Figuur 2.8 Jongeren hebben meestal geen vast contract, als ze al werk hebben

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Ook bij de contractsoort zien we een relatie met de sociaaleconomische status van ouders. Figuur 2.9 laat zien dat jongeren met ouders met een lage SES minder vaak een vast contract hebben dan jongeren met ouders met een midden of hoge SES. Dat wordt deels gedreven door het feit dat jongeren met ouders in de lage SES-categorie minder vaak werk in loondienst hebben. Wanneer we alleen naar de jongeren met werk in loondienst kijken, dan hebben jongeren met ouders met een lage SES verhoudingsgewijs nog steeds minder vaak een vast contract (22 procent tegen 25 procent, niet in de figuur weergegeven).

Figuur 2.9 Jongeren met ouders uit een midden of hoge SES hebben vaker een vast contract en zitten minder vaak zonder werk

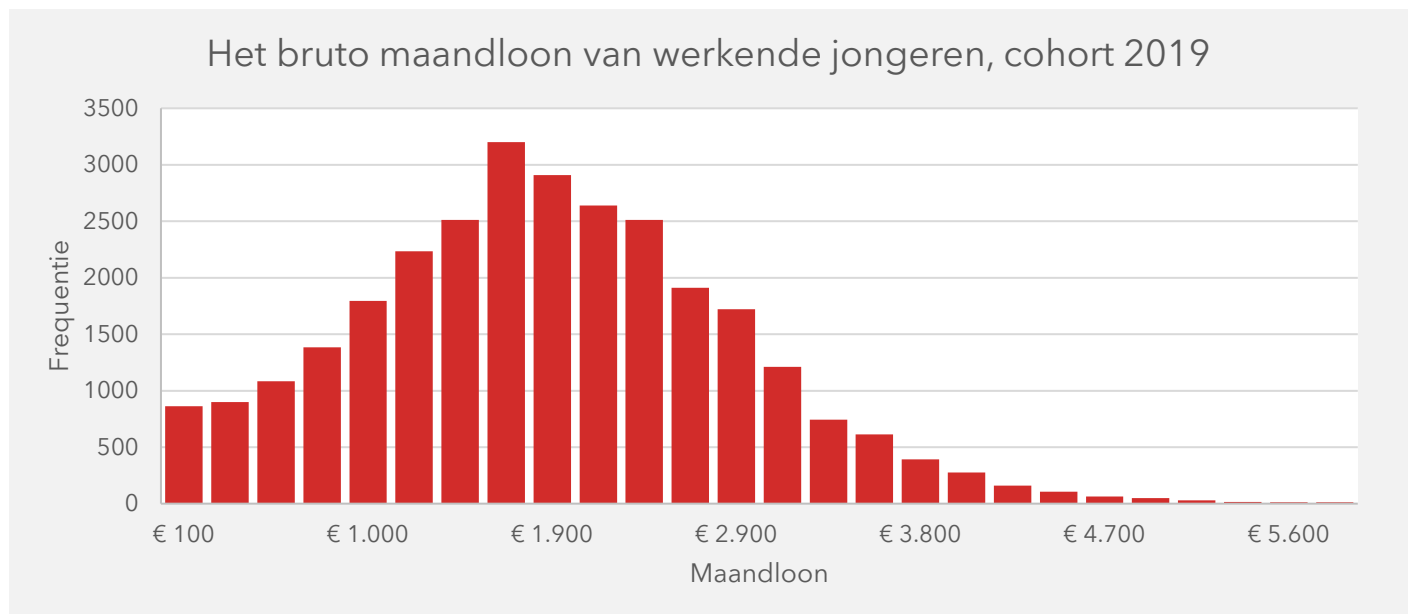

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 2.10 geeft de verdeling van het bruto maandloon van jongeren in 2019 met de sociaaleconomische categorie 'werknemer'.² Op de horizontale as staat het maandloon in euro's, en op de verticale as staat de frequentie (het aantal jongeren) die een bepaald maandloon ontvangt. Het modale loon, dat is het loon dat het vaakst voorkomt, ligt rond de 1.700 euro. De meeste jongeren ontvangen een relatief laag loon. Naarmate het loon toeneemt, daalt het aantal jongeren dat dit loon ontvangt. Er is een duidelijke afname in de frequentie van jongeren met een maandloon boven de 2.000 euro en slechts een klein aantal jongeren verdient meer dan 3.000 euro per maand.

² Van jongeren die inkomen vergaren als zelfstandige weten we alleen het jaarinkomen. Deze zijn niet meegenomen in de figuur.

Figuur 2.10 Het modale loon van de jongeren met werk ligt rond de 1.700 euro

Noot: Dit figuur toont de lonen van de werkende jongeren uit cohort 2019. Werkend definiëren we met de sociaaleconomische categorie (SECM) 'werknemer'. Andere sociaaleconomische categorieën zijn bijvoorbeeld onderwijs en uitkering.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

We hebben ook gekeken of het gemiddelde maandloon verschilt naar enkele kenmerken. Deze resultaten zijn te vinden in Tabel B.2. Het maandloon van jongeren met een vast contract is enkele honderden euro's hoger dan jongeren met een ander contractsoort. Hier kan meespelen dat jongeren met tijdelijke contractvormen ook vaker deeltijd werken, wat het gemiddeld maandloon beïnvloed. Wat betreft migratiemotief zien we in 2019 het hoogste gemiddelde maandloon bij jongeren die naar Nederland zijn gekomen voor arbeid. De verschillen naar sociaaleconomische positie van ouders zijn over het algemeen kleiner, maar jongeren met ouders met een lage SES verdienen gemiddeld het minst. Het hebben van een startkwalificatie hangt duidelijk samen met het gemiddeld maandloon, wat ook de belofte is van een startkwalificatie.

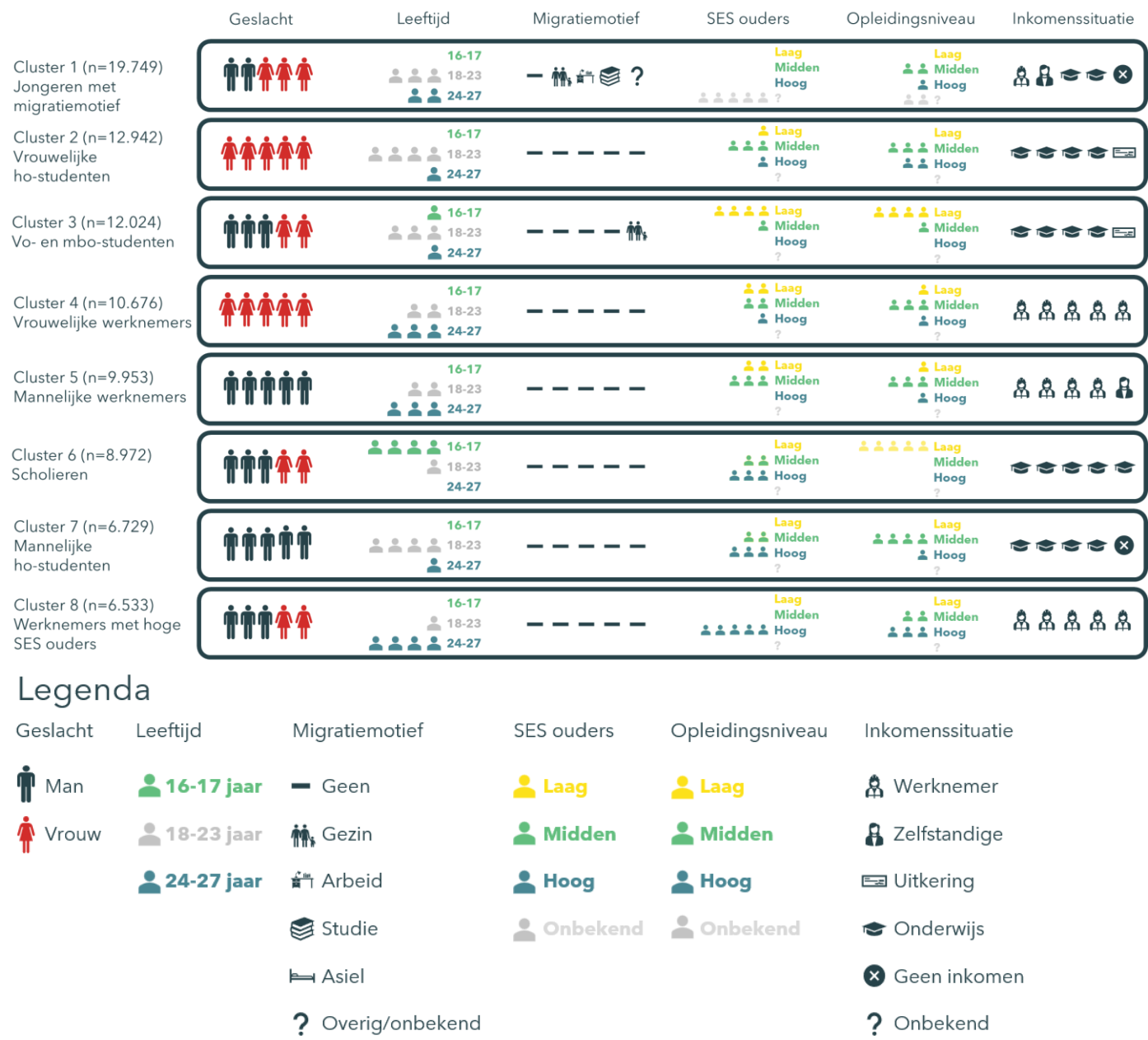
2.4 Samenhang tussen kenmerken

In deze paragraaf kijken we naar de samenhang tussen persoonskenmerken en uitkomsten qua opleiding en arbeidsmarktpositie. Daarvoor voeren we een clusteranalyse uit. We clusteren alle Haagse jongeren op basis van hun geslacht, leeftijd, migratiemotief en de sociaaleconomische status van hun ouders (de persoonskenmerken), hun eigen opleidingsniveau en inkomenssituatie (de uitkomsten). Daarbij wijst een algoritme elke jongere toe aan een cluster. Het doel van die clustering is om de verschillen op de kenmerken zo klein mogelijk te maken *binnen* clusters en zo groot mogelijk te maken *tussen* clusters.

Figuur 2.11 laat de clustering zien voor het cohort 2019. Hieronder volgt een beschrijving van elk cluster. Wat kenmerkt de jongeren in elk cluster? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er te zien? Voor elk cluster

bespreken we ook om hoeveel jongeren het gaat, en hoe zij het doen op een aantal relevante uitkomstmaten: het hebben van een startkwalificatie, een substantiële baan³ en een vast contract.

Figuur 2.11 Het grootste cluster bestaat in 2019 uit werkende jongeren

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Beschrijving van de clusters

Het grootste cluster (cluster 1) bestaat vooral uit gemigreerde jongeren. Deze groep is ongeveer een kwart van de jongeren. De sociaaleconomische status van de ouders is altijd onbekend, wat de reden lijkt te zijn om deze jongeren te clusteren. Vandaar ook dat er niet-gemigreerde jongeren in dit cluster zitten (en in cluster 3 juist wél gemigreerde jongeren voorkomen). De inkomenssituatie bestaat uit werknemers, zelfstandigen, studenten en

³ Een substantiële baan definiëren we als een baan van minstens 25 uur per week.

jongeren zonder inkomen. De helft heeft een startkwalificatie, 22 procent een substantiële baan en 6 procent een vast contract.

Het tweede cluster bestaat vooral uit vrouwelijke studenten. In totaal bestaat dit cluster uit ongeveer 17 procent van de Haagse jongeren in 2019. Van deze groep volgt 78 procent een opleiding, waarvan de grote meerderheid een ho-opleiding. De meeste jongeren in dit cluster zijn tussen de 18 en 23 jaar oud. De sociaaleconomische status van hun ouders is vooral laag, eveneens het eigen opleidingsniveau. Hun eigen opleidingsniveau is in de meeste gevallen middelhoog, maar bij een deel ook laag of juist hoog. 88 procent heeft een startkwalificatie, 8 procent een substantiële baan en 7 procent een vast contract. Dat patroon past bij studerende jongeren.

Het derde cluster bestaat uit vo-scholieren en mbo-studenten. In totaal bestaat dit cluster uit ongeveer 17 procent van de Haagse jongeren in 2019. Van deze groep volgt 67 procent onderwijs, de meeste mbo en de rest vooral voortgezet onderwijs. Een meerderheid van hen is man en ze zijn grotendeels tussen de 18 en 23 jaar oud. De sociaaleconomische status van hun ouders is vooral laag, eveneens het eigen opleidingsniveau. 19 procent heeft een startkwalificatie wat aangeeft dat deze groep nog bezig is met het behalen ervan. Wel volgt 33 procent van deze groep geen opleiding. Wat betreft startkwalificatie is dit dus een kwetsbare groep. 6 procent heeft een substantiële baan en 3 procent een vast contract.

Het vierde en vijfde cluster bestaan uit werkenden. Cluster vier bestaat uit vrouwen, cluster vijf uit mannen. Opvallende verschillen tussen deze twee clusters zijn de sociaaleconomische status van ouders, die is bij cluster vier voor een deel hoog, en de inkomensbron, die bestaat bij cluster vijf voor een deel uit zelfstandigen. Verder zijn de clusters gelijk in omvang (ongeveer 12 procent), leeftijd, migratiemotief en eigen opleidingsniveau. Cluster vier doet het iets beter wat betreft uitkomsten: 87 tegen 71 procent heeft een startkwalificatie, 72 tegen 67 heeft een substantiële baan en 33 tegen 28 procent heeft een vast contract.

Het zesde cluster bestaat voornamelijk uit scholieren. Dit cluster beslaat zo'n 10 procent van de totale populatie Haagse jongeren. Deze groep is jonger dan cluster drie, waar ook scholieren in terecht zijn gekomen, maar de ouders zijn hoger opgeleid. Dat lijkt het belangrijkste verschil tussen deze clusters. Bijna iedereen volgt een opleiding, voornamelijk voortgezet onderwijs maar ook mbo-opleidingen komen voor. Daarom heeft maar 4 procent een startkwalificatie, 4 procent een substantiële baan en 3 procent een vast contract.

Cluster zeven bestaat uit mannelijke ho-studenten. Deze groep bedraagt een kleine 8 procent van de totale groep, aanmerkelijk lager dan het tweede cluster met vrouwelijke studenten. Drie kwart volgt een opleiding, waarvan de helft een hbo-opleiding en iets minder dan de helft een wo-opleiding (de rest mbo). Als we naar de leeftijd kijken, zijn deze jongeren vergelijkbaar met de vrouwelijke studenten. Ze zijn ook iets minder vaak hoogopgeleid en de ouders hebben vaker een hoge SES. 94 procent heeft een startkwalificatie, 6 procent een substantiële baan en 6 procent een vast contract.

Het laatste cluster bestaat uit werkenden met ouders met een hoge SES. Dit cluster bedraagt ook ongeveer 8 procent van de totale groep. Het is het oudste en best opgeleide cluster. Dat vertaalt zich naar goede uitkomsten: 98 procent heeft een startkwalificatie, 80 procent een substantiële baan en 35 procent een vast contract.

Opvallende verschillen tussen clusters

- Een vergelijking van clusters vier, vijf en acht laat wederom zien dat er een verband is tussen sociaaleconomische status van ouders en de positie van hun kinderen. In cluster acht is het eigen

opleidingsniveau hoger, eveneens het aandeel met startkwalificatie, het aandeel met een substantiële baan en het aandeel vast contract.

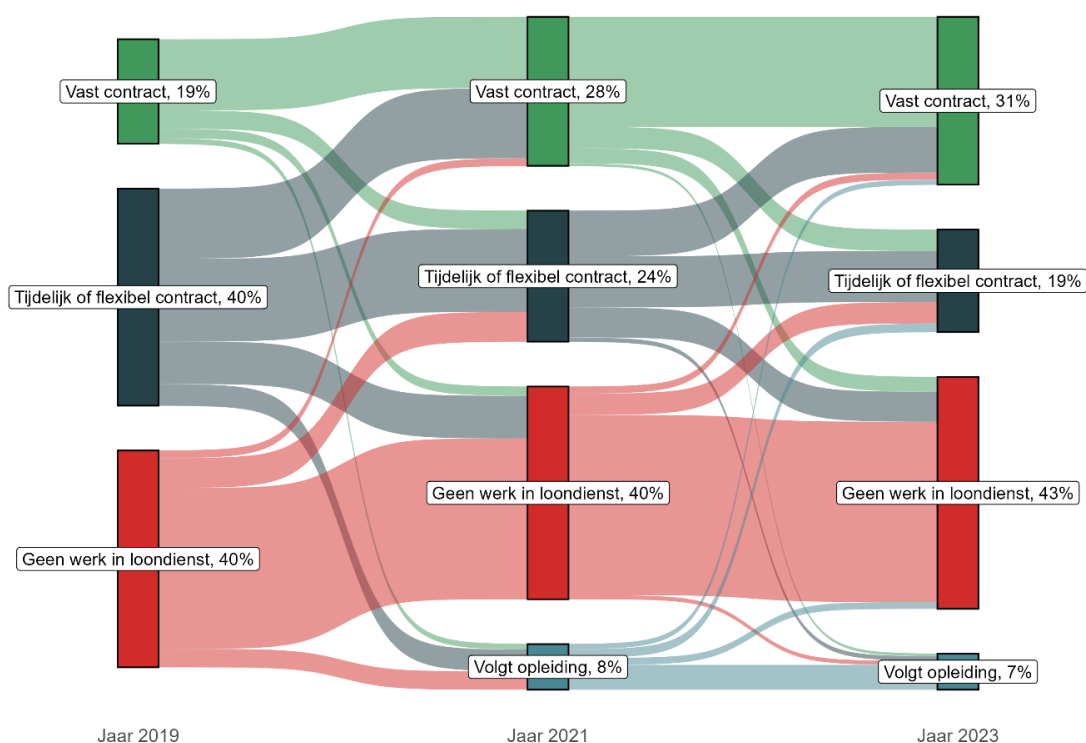
- De meeste jongeren met ouders met een lage SES zitten in cluster drie, een cluster waar nog veel studerende en schoolgaande jongeren in zitten. Daarom is dat cluster moeilijker te vergelijken met de clusters met werkenden erin.
- Vrouwelijke werknemers (cluster vier) hebben betere uitkomsten dan mannelijke werknemers (cluster vijf), zoals eerder besproken.

2.5 Duurzaam werk

In deze paragraaf kijken we naar de mate waarin de arbeidspositie van jongeren over de tijd verbetert om te bepalen hoe 'duurzaam' hun positie is. Figuur 2.12 toont de overgang van contractsoort van het cohort jongeren uit 2019 over een periode van vier jaar (alleen degenen die geen opleiding volgen). Daarin is een duidelijke toename van vaste contracten te zien. Na vier jaar is het aandeel jongeren met een vast contract verdubbeld. Hier tegenover staat een afname van tijdelijke contracten. In 2019 had 40 procent van de jongeren een tijdelijk, uitzend- of oproepcontract. Dit percentage daalde in 2021 naar 24 procent en verder naar 19 procent in 2023. We zien vooral een overstap van jongeren met een tijdelijk contract naar vast.

Daarnaast zijn de stromen van een vast contract naar geen baan in loondienst beperkt. Een vast contract biedt de jongeren dus een significante bescherming tegen het verliezen van werk. Er is echter een substantieel deel dat na tijdelijk werk zonder werk in loondienst komt te zitten. Daardoor is het aandeel met 'geen werk in loondienst' relatief stabiel. Een deel van deze groep heeft overigens werk als zelfstandige. Er is ook een groep die na twee jaar weer is begonnen aan een opleiding.

Figuur 2.12 Na vier jaar is het aandeel jongeren met een vast contract verdubbeld

Noot: Alleen op basis van de jongeren die in 2019 geen opleiding volgden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Zonder startkwalificatie

Figuur 2.13 geeft een overzicht van verloop van studie naar werk van jongeren die in 2023 (nog) geen startkwalificatie hebben behaald. Het gaat hier om de jongeren uit cohort 2019. De figuur laat zien hoe de verdeling is van deze jongeren over verschillende categorieën, zoals vast of flexibel contract, werkloosheid en studeren, door de jaren heen is veranderd.

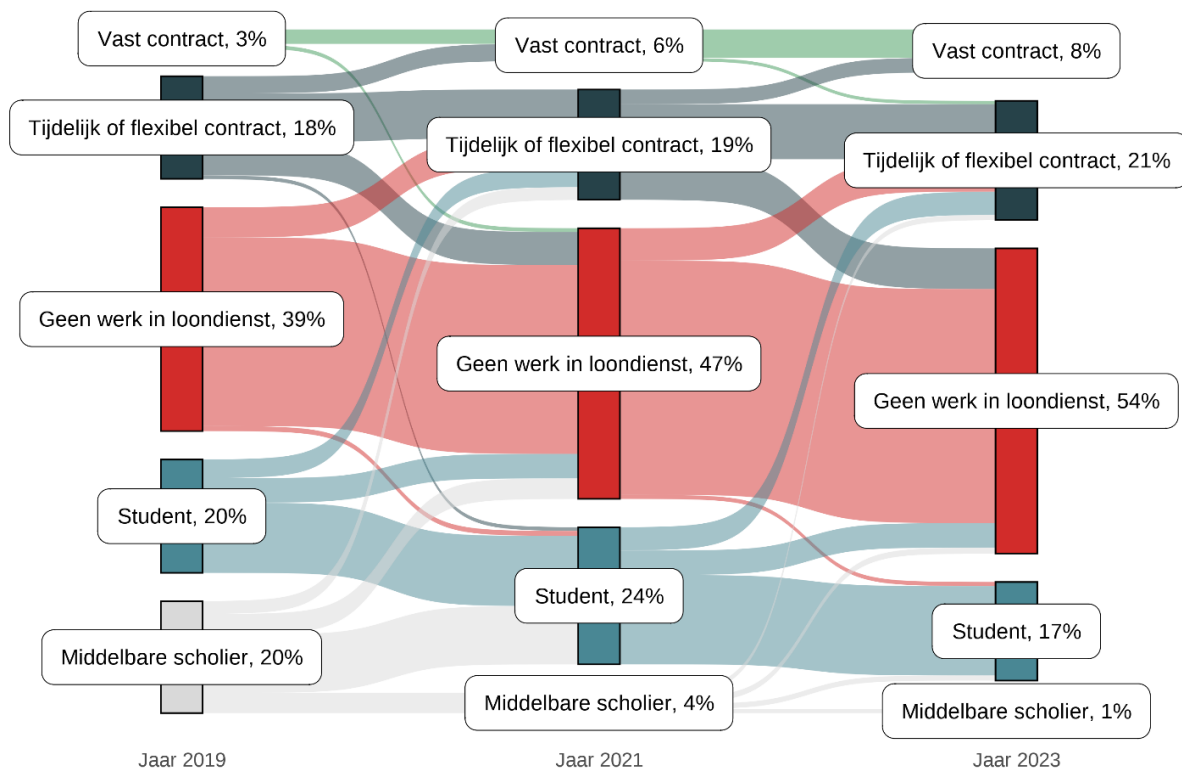
In de figuur vallen alle jongeren die een opleiding volgen die minimaal leidt tot een startkwalificatie onder de groep "Student". Omdat de groep jongeren in 2023 nog steeds geen startkwalificatie heeft, betekent dit dat de meeste van deze jongeren hun opleiding (nog) niet succesvol hebben afgerond. Dit verklaart ook de daling van het percentage studenten in de loop der jaren. Daarentegen is er een groep die in 2023 nog studeert. Een deel van deze jongeren zal alsnog een startkwalificatie (kunnen) behalen.

Een groot deel van de jongeren zonder startkwalificatie heeft geen werk in loondienst. Dit betekent echter niet dat ze allemaal werkloos zijn. We weten uit cijfers uit hoofdstuk 4 dat een deel (10 procent) van de jongeren zonder startkwalificatie werkt als zelfstandige. Hierdoor geeft de categorie "Geen werk in loondienst" dus niet per se aan dat deze jongeren zonder enige vorm van werk zitten, maar dat zij geen reguliere loondienstbetrekking hebben. Het is echter nog steeds zorgwekkend dat een groot deel van de jongeren zonder startkwalificatie werkloos is. De weg van school naar duurzaam werk is sterk afhankelijk van het behalen van een startkwalificatie.⁴

De verschuivingen tussen de verschillende categorieën laten zien dat jongeren zonder startkwalificatie in de loop van de jaren steeds vaker geen werk in loondienst hebben en minder vaak studeren, terwijl het aandeel met een vast of flexibel contract ook enigszins is toegenomen.

⁴ Het is niet mogelijk om met deze cijfers precies te achterhalen welk aandeel in 2023 geen werk heeft (niet als werknemer en niet als zelfstandige). De 10 procent zelfstandigen uit hoofdstuk 4 is op basis van de situatie van de jongeren in 2019, de 54 procent uit Figuur 2.13 gaat over de situatie in 2023.

Figuur 2.13 Het is voor jongeren zonder startkwalificatie een uitdaging om (vast) werk te vinden

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Met startkwalificatie

Figuur 2.14 toont de weg van school naar werk van jongeren die in 2023 wél een startkwalificatie hebben behaald, en geeft daarmee een belangrijk contrast met de vorige groep zonder startkwalificatie. De studenten in deze figuur hebben hun opleiding succesvol afgerond, wat resulteert in andere uitkomsten op de arbeidsmarkt.

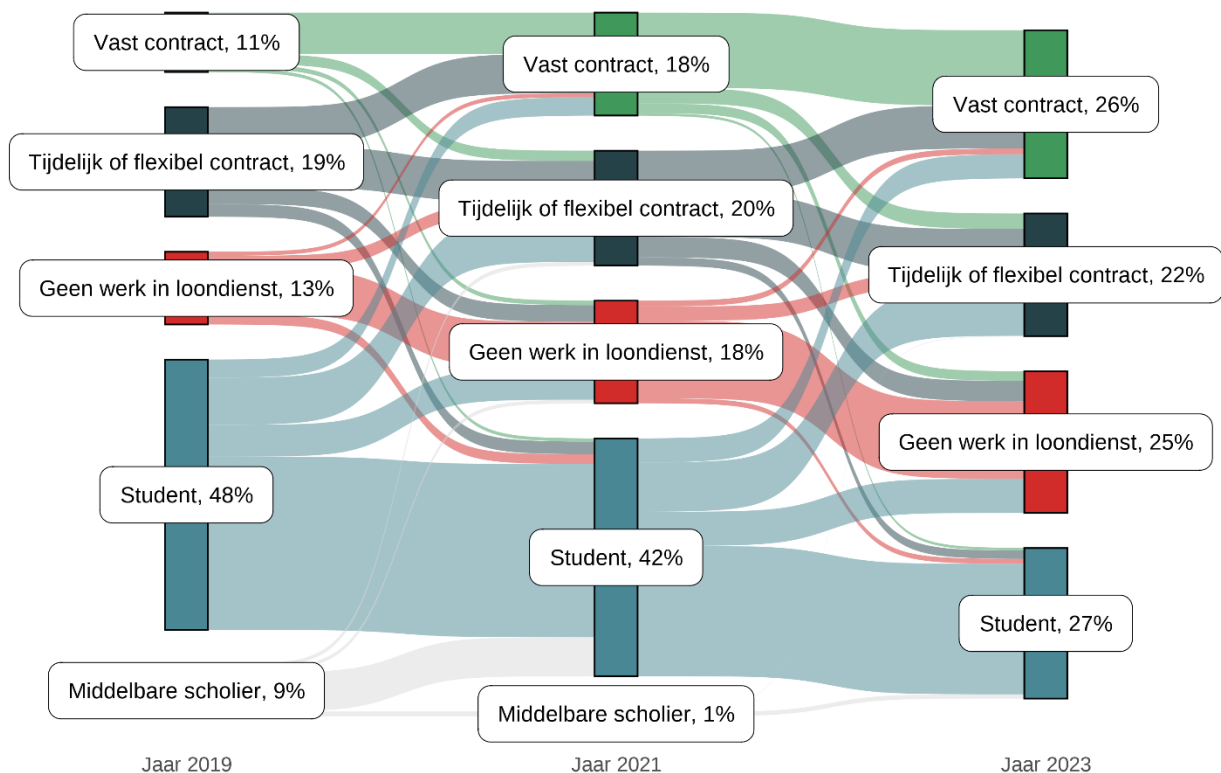
Jongeren met een startkwalificatie blijken beter in staat te zijn om een duurzame baan te vinden. Het aandeel met een vast contract is in 2023 gestegen naar 26 procent, vergeleken met 18 procent in 2021 en 11 procent in 2019. Ook het aandeel met een tijdelijk of flexibel contract neemt toe, van 19 procent in 2019 naar 22 procent in 2023. Dit geeft aan dat jongeren met een startkwalificatie veel betere kansen hebben om werk te vinden, en vooral om een vaste aanstelling te krijgen.

Het percentage jongeren zonder werk in loondienst is in deze groep aanzienlijk lager dan bij de jongeren zonder startkwalificatie. In 2023 is dit aandeel gestegen tot 25 procent. Een deel van deze groep zal echter aan de slag zijn als zelfstandige, waardoor dit percentage een overschatting betreft.⁵ Dit is nog steeds een significant verschil vergeleken met de groep zonder startkwalificatie, waar de werkloosheid een stuk hoger uitvalt.

In het algemeen laten de data zien dat het behalen van een startkwalificatie een belangrijke rol speelt in de overgang naar duurzaam werk, waarbij jongeren beter in staat zijn om een plek op de arbeidsmarkt te vinden en daar te blijven.

⁵ Ook hiervoor geldt dat we op basis van de cijfers in dit rapport niet het daadwerkelijke percentage zonder baan kunnen geven. Zie de vorige voetnoot.

Figuur 2.14 Jongeren met een startkwalificatie zijn beter in staat om (vast) werk te vinden en studeren vaker door

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

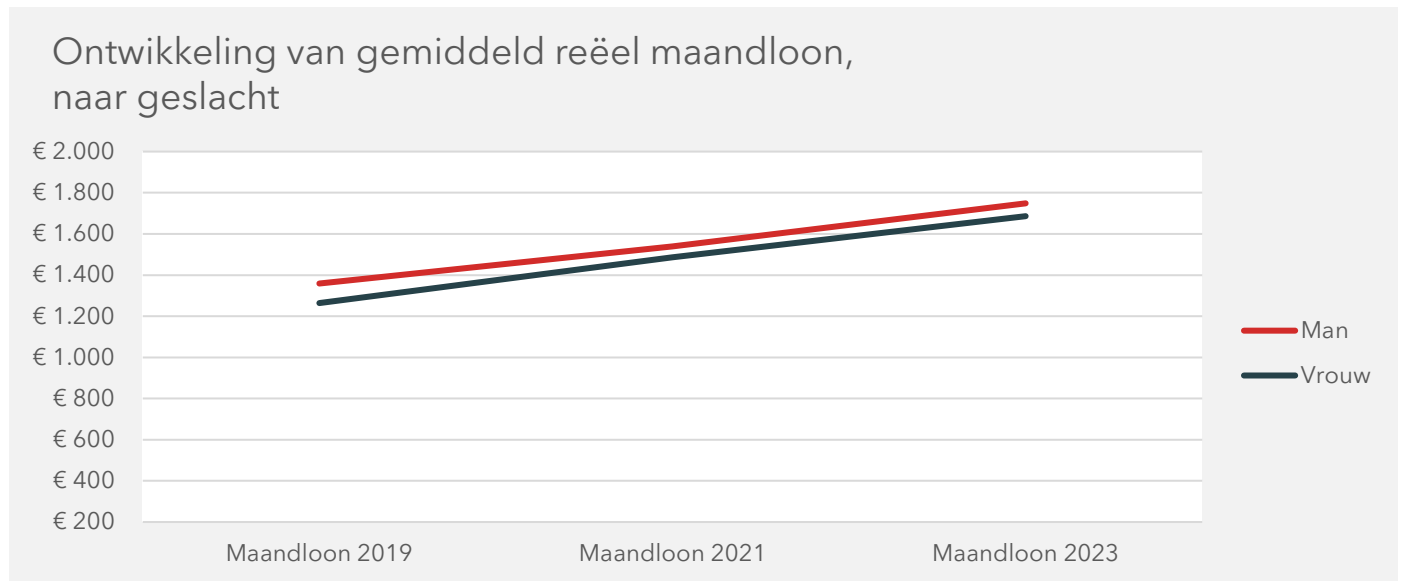
Loonontwikkeling

Figuur 2.15 laat de ontwikkeling van het gemiddelde reële maandloon zien van de jongeren met een baan in loondienst, uitgesplitst naar geslacht. Beide lijnen laten een stijgende trend zien, wat betekent dat de reële lonen voor zowel mannen als vrouwen zijn toegenomen over de periode van 2019 tot 2023. Hoewel de lijn voor mannen hoger ligt dan die voor vrouwen, is het verschil tussen de lijnen rond de 5 procent. De loonkloof tussen mannen en vrouwen is onder Haagse jongeren kleiner dan uit andere onderzoeken naar voren komt. Het gemiddelde uurloon van Nederlandse vrouwen in het bedrijfsleven ligt ongeveer 17 procent lager dan het gemiddelde uurloon van mannen (Van der Vliet et al., 2023).

Het verschil in reëel maandloon tussen werkende mannen en vrouwen blijft gedurende de vier jaar kleiner dan honderd euro. Het is bekend dat de loonkloof tussen mannen en vrouwen aanzienlijk toeneemt wanneer zij de leeftijd bereiken waarop men gebruikelijk kinderen krijgt. Dit fenomeen staat bekend als de 'babyboete' (Rabaté en Rellstab, 2021).

Als we kijken naar het uurloon van mannen en vrouwen, dan zien we dit verschil verdwijnen. Het gemiddelde uurloon van vrouwen met werk in 2019 is 11,35 euro, terwijl dat van de mannen 11,29 euro is. De oorzaak van de loonverschillen die we observeren is dat vrouwen gemiddeld twee uur minder werken per week.

Figuur 2.15 Mannen en vrouwen zien eenzelfde ontwikkeling van het reële maandloon

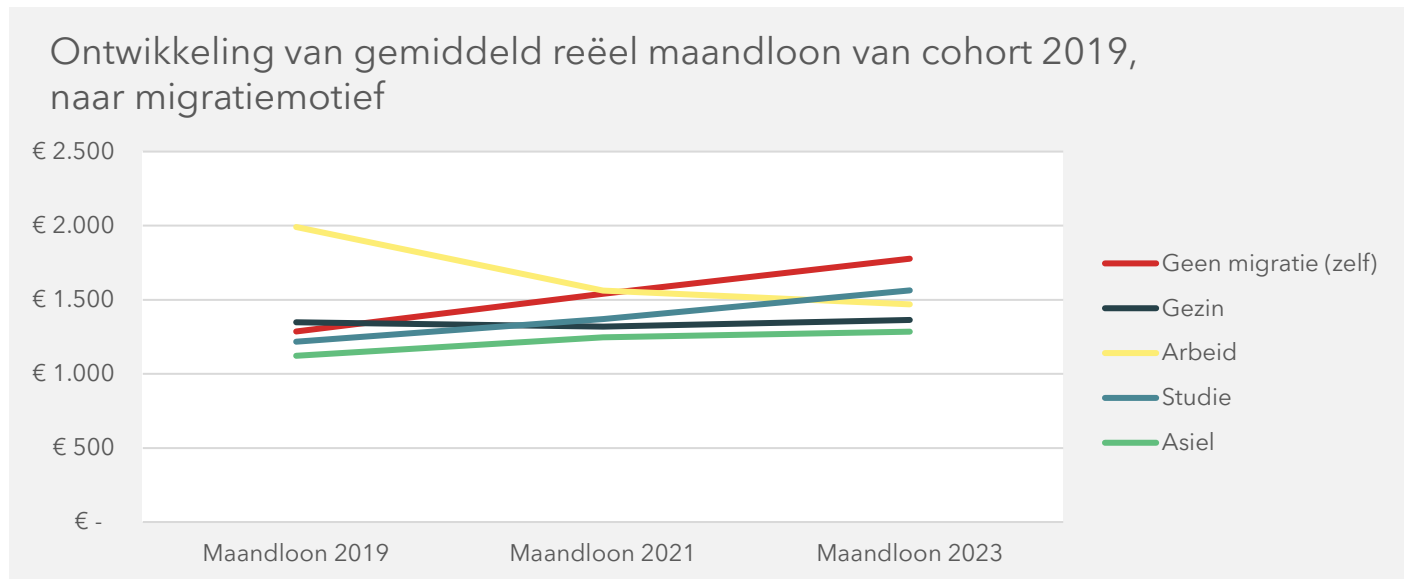

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 2.16 laat de loonontwikkeling zien van jongeren in 2019, uitgesplitst naar migratiemotief. Over het algemeen tonen de meeste migratiemotieven een lichte toename in reële lonen tussen 2019 en 2023. Dit betekent dat mensen in deze groepen een loonstijging hebben ervaren. De lijn voor migratiemotief arbeid (geel) laat echter een duidelijke daling zien van 2019 naar 2023. Dit betekent dat jonge arbeidsmigranten gemiddeld een daling in hun reële lonen hebben ervaren over deze periode, in tegenstelling tot de andere groepen. Dit zou kunnen wijzen op specifieke uitdagingen voor deze groep in de arbeidsmarkt of op structurele veranderingen die hen onevenredig hebben getroffen. Daarnaast zien we in de data dat de arbeidsparticipatie afneemt van de arbeidsmigranten.

De coronapandemie zou ook een rol kunnen spelen. Een Inspectierapport van het ministerie van SZW naar de omstandigheden van arbeidsmigranten benadrukt de extra risico's die arbeidsmigranten ondervonden tijdens de coronapandemie (Inspectie SZW, 2021). Juist de (gezinnen van) arbeidsmigranten waren een kwetsbare groep in deze tijd.

Figuur 2.16 Alleen jonge arbeidsmigranten vertonen een daling in reële lonen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

2.6 Conclusies

Er zijn een aantal verbanden die op meerdere plekken terugkomen in dit hoofdstuk. Aan de ene kant zien we dat de sociaaleconomische status van ouders samenhangt met meerdere uitkomsten. Als je ouders hebt die meer verdienen, is de kans groter dat je een hogere opleiding afrondt en is de kans minder groot op het ontvangen van een uitkering of geen inkomen hebben. Werkende jongeren met ouders met een hoge SES hebben een goede arbeidsmarktpositie, mede door hun hogere afgeronde opleiding.

Verder zien we dat er een verschil is tussen mannen en vrouwen. Vrouwen studeren vaker aan het hoger onderwijs dan mannen, terwijl mannen vaker een mbo-opleiding volgen of geen startkwalificatie hebben. We zien ook dat vrouwelijke werknemers betere arbeidsmarktitkomsten hebben dan mannelijke werknemers. Ze hebben vaker een substantiële baan en vaker een vast contract. Wat betreft gemiddeld maandloon verdienen mannen echter meer dan vrouwen. Dat hangt ermee samen dat vrouwen gemiddeld minder uren werken, want hun uurloon ligt juist hoger.

3 Zelfredzaamheid

De zelfredzaamheid van Haagse jongeren is in beeld gebracht met een eigen operationalisatie van de Zelfredzaamheid-Matrix. Goede zelfredzaamheid op het thema werk hangt samen met betere zelfredzaamheid op andere thema's. De ontwikkeling in ZRM-scores op de verschillende thema's worden vooral bepaald door de levensloop.

In dit hoofdstuk brengen we de zelfredzaamheid van de Haagse jongeren in kaart. Doel is om te bepalen op welke aspecten des levens de jongeren (minder) zelfredzaam zijn, en hoe dat met elkaar samenhangt. Dat doen we aan de hand van een eigen operationalisatie van de Zelfredzaamheid-Matrix. Paragraaf 3.1 geeft hierover een uitleg. In paragraaf 3.2 bespreken we vervolgens de uitkomsten daarvan per aspect. Verder bespreken we de samenhang (paragraaf 3.3) en de ontwikkeling over de tijd (paragraaf 3.2 en 3.4).

3.1 Methodologie en definities zelfredzaamheid

Om de zelfredzaamheid van jongeren in kaart te brengen, is inspiratie opgedaan uit de Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM).⁶ De ZRM is een instrument waarmee behandelaars, beleidsmakers en onderzoekers in de gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en gerelateerde werkvelden, de mate van zelfredzaamheid van hun cliënten eenvoudig en volledig kunnen beoordelen, aldus de uitleg over de ZRM. Er is ook een ZRM voor jongeren, waarmee jongeren op 13 thema's gescoord worden of zij volledig, voldoende, beperkt, niet zelfredzaam, of dat er sprake is van acute problematiek. De thema's zijn: financiën, werk & opleiding, tijdsbesteding, huisvesting, huiselijke relaties, geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid, middelengebruik, basale algemeen dagelijkse levensverrichtingen (ADL), instrumentele ADL⁷, sociaal netwerk, maatschappelijke participatie en justitie.

Om gebruik te maken van de ZRM is in overleg met de opdrachtgever bepaald welke thema's enigszins vast te stellen zijn met de administratiegegevens die beschikbaar zijn binnen de Microdata. Een aantal thema's zijn beter in beeld te brengen dan anderen. In de Microdata is bijvoorbeeld geen informatie over het sociaal netwerk of huiselijke relaties, zoals gedefinieerd in de ZRM. Over thema's als financiën en werk & opleiding zijn wel gegevens beschikbaar, maar niet precies de gegevens waarop de ZRM de scores toebedeelt. In samenspraak met de opdrachtgever zijn de thema's bepaald en definities voor niet zelfredzaam, beperkt zelfredzaam, voldoende zelfredzaam en volledig zelfredzaam. We hebben besloten om geen operationalisatie voor acute problematiek te doen. Het leek ons niet passend om acute problematiek vast te stellen met registratiegegevens uit het verleden.

We onderscheiden in onze analyses de volgende ZRM-thema's met een korte uitleg waarop we de score baseren. De volledige ZRM-tabel is te vinden in Bijlage A.

1. **Financiën:** op basis van het inkomen en (persoonlijke) problematische schulden stellen de ZRM-score vast. Voor het inkomen kijken we of het hoger/lager is dan bijstandsniveau of minimumloon

⁶ <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/en/home/>

⁷ Basale ADL zijn zaken als persoonlijke hygiëne, kleden en voeden. Instrumentele ADL zijn de complexere vaardigheden als koken, boodschappen doen of het huishouden doen

2. **Opleiding:** op basis van de hoogste afgeronde opleiding en de opleiding die nog gevolgd wordt stellen we de ZRM-score vast, waarbij het hebben van een startkwalificatie bepalend is.
3. **Werk:** we kijken of iemand betaald werk heeft of inkomen als zelfstandige, of ze voldoende verdienen (bijstandsniveau, minimumloon) en of er sprake is van een vast dienstverband.
4. **Thuisituatie:** hier gaat het om de mate waarin iemand in een veilige omgeving woont. We kijken of er onder andere sprake is van jeugdhulp (met en zonder verblijf), jeugdbescherming en opvang of beschermd wonen vanuit de Wmo.
5. **Mentale gezondheid:** op basis van vooral specialistische GGZ-kosten en medicijngebruik in neurologische groepen⁸ bepalen we de mentale gezondheid van jongeren. We hebben echter geen zicht hebben op de ervaren mentale gezondheid. Iemands mentale gezondheid kan ook buiten GGZ-kosten en medicijngebruik om minder goed zijn. Het gevolg is dat we alleen degenen die hulp hebben gezocht aanmerken als mentaal minder gezond.
6. **Fysieke gezondheid:** de fysieke gezondheid baseren we op een vergelijkbare wijze. We kijken naar zorgkosten (exclusief GGZ-kosten) en medicijngebruik. Ook hier geldt dat we de ervaren fysieke gezondheid niet kunnen meten.
7. **Justitie:** of iemand (vaker) verdachte is van een (ernstig) misdrijf en of er sprake is van detentie of jeugdreclassering bepaalt de ZRM-score op dit thema.

Voor een aantal (onderdelen van) thema's geldt dat voor meetmoment 2023 de gegevens nog niet beschikbaar zijn. De zorgkosten, het medicijngebruik en het jaarinkomen zijn nog niet beschikbaar, waardoor de thema's mentale gezondheid en fysieke gezondheid niet bekend zijn. Voor het thema financiën maken we gebruik van het maandloon uit loondienst (in plaats van totale inkomen) om het inkomen te bepalen. Voor het thema werk weten we het inkomen van zelfstandigen niet.

3.2 Scores en ontwikkeling zelfredzaamheid

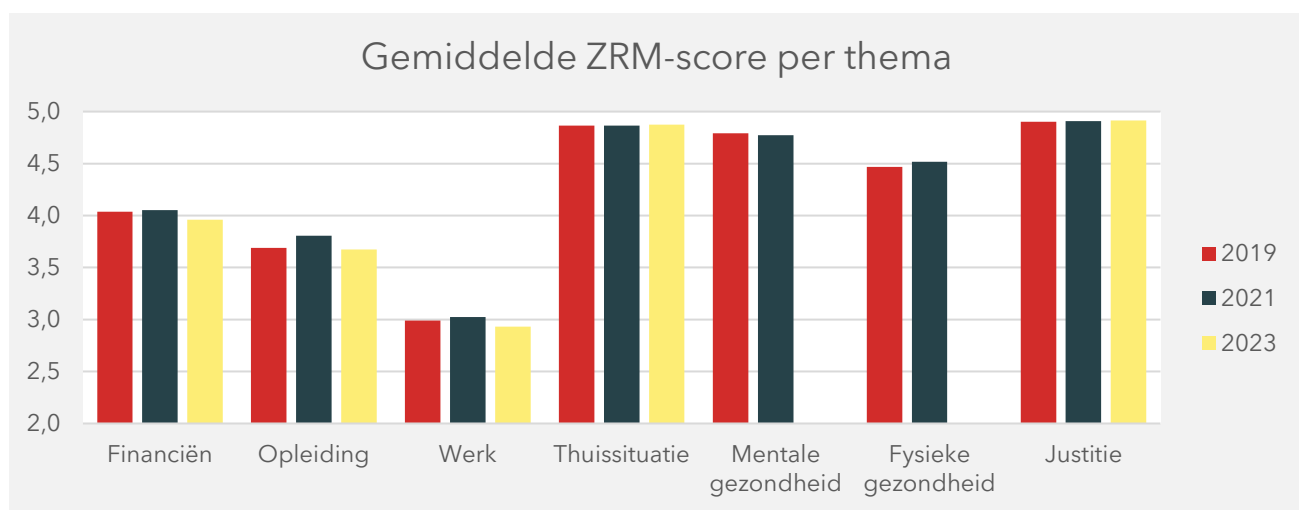
In deze paragraaf bespreken we de ZRM-scores van Haagse jongeren. We beginnen met de gemiddelde score per thema voor de cohorten in 2019, 2021 en 2023, en een uitsplitsing van de scores naar leeftijd. Vervolgens brengen we per thema de ontwikkeling van scores in kaart voor het cohort uit 2019. Hoe veranderen de scores van dit cohort op de volgende twee peilmomenten, in 2021 en 2023? Dat is nader uitgewerkt in Bijlage C.1.

Haagse jongeren scoren het best op zelfredzaamheid wat betreft de thuisituatie, mentale gezondheid en justitie. Dat geldt voor alle cohorten (zie Figuur 3.1). De gemiddelde ZRM-score op deze thema's ligt voor alle cohorten fors boven de 4,5. Daarmee vallen ze gemiddeld in de categorie 'volledig zelfredzaam'. Voor de thuisituatie komt dit doordat de meeste jongeren niet in aanraking komen met jeugdhulp, jeugdbescherming en opvang of beschermd wonen vanuit de Wmo. Ook komen de meeste jongeren niet in aanraking met justitie, wat de hoge score op dit thema verklaart. De hoge ZRM-score wat betreft mentale gezondheid hangt samen met het feit dat weinig Haagse jongeren hoge specialistische GGZ-kosten hebben of medicijnen gebruiken die wijzen op mentale klachten. Een belangrijke disclaimer hierbij is wel dat we de eigen ervaren mentale gezondheid niet in beeld kunnen brengen. Op de fysieke gezondheid scoren Haagse jongeren iets lager, maar gemiddeld classificeren ze nog steeds als volledig zelfredzaam.

⁸ We kunnen medicijngebruik identificeren voor depressie, psychose, bipolaire stoornis, verslaving, angststoornis, aandachtstoornis en epilepsie.

De ZRM-scores op de thema's financiën, opleiding en werk liggen lager. Gemiddeld ligt de score op deze thema's tussen beperkt en voldoende zelfredzaam. Vooral werk springt hierbij in het oog, aangezien de score voor elk cohort lager ligt dan 3,5. De verklaring ligt hiervoor vooral in het gebrek aan vaste contracten. Figuur 2.8 liet al zien dat in elk cohort maar ongeveer 13 procent van de jongeren een vast contract heeft. Daarmee scoren zij automatisch lager op de zelfredzaamheidsmatrix van werk. De lage score op het gebied van opleiding hangt deels samen met de levensfase van de Haagse jongeren. Een deel van hen is nog schoolgaand en heeft daarom nog geen startkwalificatie behaald. Daarmee zijn zij nog niet zelfredzaam qua opleiding, maar dit kan in de toekomst wel nog veranderen. De levensfase van de jongeren verklaart ook deels de ZRM-score op het thema financiën. Veel van de schoolgaande en studerende jongeren verdienen nog niet genoeg om als volledig financieel zelfredzaam te worden bestempeld.

Figuur 3.1 De gemiddelde ZRM-score op het thema Werk is lager dan de andere ZRM-scores

Noot: Mentale en fysieke gezondheid konden niet bepaald worden voor cohort 2023 vanwege vertraging in de beschikbaarheid van de data.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

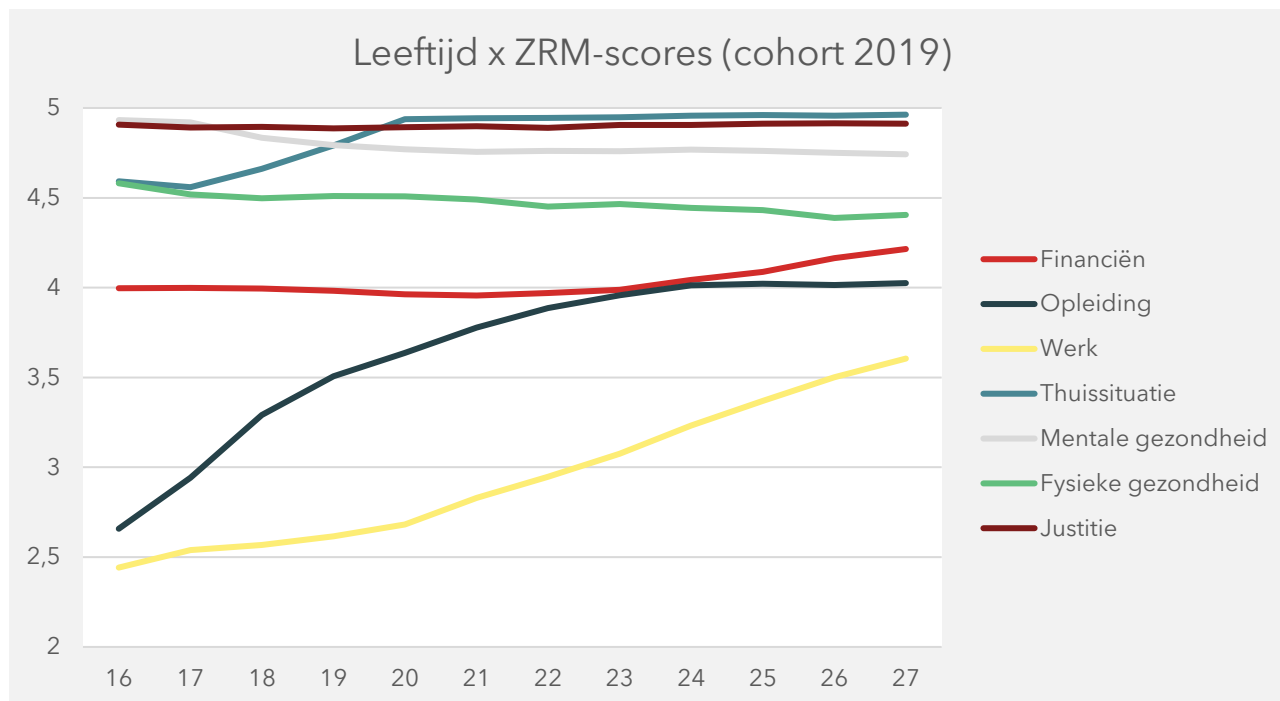
Figuur 3.2 laat ook zien dat de levensfase een grote rol speelt bij de ZRM-scores op de thema's financiën, opleiding en werk. Deze figuur laat per leeftijd de gemiddelde score zien op alle ZRM-thema's voor het cohort uit 2021. Vooral bij opleiding valt op dat tussen 16 en 18 een forse toename te zien is in de ZRM-score. In deze leeftijd haalt een deel van de jongeren een startkwalificatie met hun middelbareschooldiploma. Die stijgende lijn zet zich in de jaren daarna door, vooral door mbo-studenten die hun diploma (en daarmee een startkwalificatie) halen.

Wat betreft werk neemt de ZRM-score vooral toe na het twintigste levensjaar. Rond die leeftijd rondt de eerste jongeren hun vervolgopleiding af en gaan ze daarmee de arbeidsmarkt op. Dat zet door op hogere leeftijden, naarmate meer jongeren gaan werken en vaste contracten krijgen. De ZRM-score op het gebied van financiën neemt pas op latere leeftijd toe. Vermoedelijk komt dat door de loonontwikkeling die jongeren in het begin van hun carrière doormaken en doordat de meeste ho-geschoolde jongeren op deze leeftijd (beginnen met) werken. Ook stijgt de score op de thuissituatie, doordat jeugdhulp en jeugdbescherming alleen voor jongeren tot 18 jaar ingezet worden.

De ZRM-scores voor fysieke en mentale gezondheid zijn juist lager bij oudere jongeren. De gemiddelde ZRM-score op deze thema's daalt licht naarmate de leeftijd stijgt. De gemiddelde score blijft echter hoog, waarmee ook oudere jongeren gemiddeld volledig zelfredzaam zijn. De ZRM-score op justitie is voor alle leeftijden heel hoog. Er is een

hele lichte daling bij de leeftijdsgroep 18-21, maar dit is nauwelijks waarneembaar. Dat komt omdat maar weinig jongeren in contact komen met justitie, waardoor de gemiddelde ZRM-score altijd hoog ligt.

Figuur 3.2 De grootste ontwikkeling tussen leeftijden vindt plaats bij de thema's Opleiding en Thuisituatie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

3.3 Samenhang ZRM-thema's

Correlatie tussen ZRM-thema's

Deze paragraaf bespreekt welke verbanden er zijn tussen de scores op de verschillende thema's. Daarbij beginnen we door te kijken naar het verband tussen iedere keer twee verschillende ZRM-thema's. We hebben gekeken hoeveel jongeren die beperkt of niet zelfredzaam zijn op het ene thema, ook beperkt of niet zelfredzaam zijn op de andere thema's. Die verhoudingen hebben we genormaliseerd zodat deze tussen de thema's te vergelijken zijn.

Tabel 3.1 geeft de samenhang tussen de thema's weer.⁹ De cijfers en kleuren geven weer of een verband sterk positief, gemiddeld of sterk negatief is. We zien een sterke samenhang tussen thuisituatie en opleiding en justitie. Indien niet of beperkt zelfredzaam als het gaat om de thuisituatie, dan zijn jongeren vaak ook niet of beperkt zelfredzaam qua opleiding. Dat komt omdat de ZRM-score van de thuisituatie afhangt van (onder andere) jeugdhulp en jeugdbescherming, wat vooral gericht is op jongeren in de leeftijd tot 18 jaar. Dat zijn jongeren die

⁹ We hebben gekeken hoe vaak het voorkomt dat jongeren die niet of beperkt zelfredzaam zijn op één van de ZRM-thema's, ook niet of beperkt zelfredzaam zijn op de andere ZRM-thema's. In andere woorden: de jongeren met een slechte financiële situatie, welk percentage heeft ook een mindere positie wat betreft opleiding, werk, et cetera. Vervolgens hebben we het percentage genormaliseerd, want er zijn op voorhand al verschillen in het aandeel niet of beperkt zelfredzaam tussen de thema's. Zo is het percentage dat óók niet of beperkt zelfredzaam is op het thema justitie altijd lager dan bijvoorbeeld werk, omdat dat gewoonweg minder vaak voorkomt. Door de percentages te normaliseren (= delen door de standaardfout), hou je rekening met deze verschillen. In essentie komt dit neer op een correlatietabel, hoewel het strikt genomen een andere benadering is.

vaak nog bezig zijn met hun middelbare school, en dus laag scoren op het thema opleiding. De samenhang met justitie laat zich raden. Wanneer jongeren in aanraking komen met justitie, dan is er vaker sprake van jeugdhulp en jeugdbescherming.

Tabel 3.1 Niet of beperkt zelfredzaam op het thema justitie is een sterke voorspeller voor niet of beperkt zelfredzaam op meerdere thema's

Niet of beperkt zelfredzaam op...	Hangt samen met niet of beperkt zelfredzaam op ...						
	Financiën	Opleiding	Werk	Thuisituatie	Mentale gezondheid	Fysieke gezondheid	Justitie
Financiën		0,43	0,28	0,10	0,20	0,43	0,37
Opleiding	0,18		0,29	0,26	-0,04	0,02	0,14
Werk	0,05	0,14		0,08	0,03	0,01	0,03
Thuisituatie	0,10	0,85	0,51		0,40	0,10	0,70
Mentale gezondheid	0,19	-0,13	0,13	0,45		0,44	0,18
Fysieke gezondheid	0,34	0,04	0,02	0,11	0,34		0,00
Justitie	0,59	0,64	0,29	0,95	0,22	-0,03	

Noot: Hoe hoger het getal, hoe sterker het verband tussen niet of beperkt zelfredzaam tussen thema's. De tabel leest van links naar rechts, niet van onder naar boven. Voorbeeld: jongeren die niet of beperkt zelfredzaam zijn op het thema justitie zijn in sterke mate ook niet of beperkt zelfredzaam op de thema's thuisituatie, opleiding en financiën.

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Niet of beperkt zelfredzaam op het thema justitie is een goede voorspeller voor niet of beperkt zelfredzaam op de thema's financiën, opleiding en thuisituatie. Andere resultaten zijn de samenhang tussen financiën en fysieke gezondheid. Degenen met een lagere financiële zelfredzaamheid , hebben ook een mindere fysieke gezondheid en andersom.

Ook valt op dat er een negatief verband is tussen mentale gezondheid en opleiding. Dit suggereert dat jongeren met een slechtere score mentale gezondheid, beter scoren op het thema opleiding. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Relatief hoogopgeleiden kunnen nu eenmaal vaker mentaal ongezond zijn, maar het kan ook zijn dat relatief hoogopgeleiden vaker hulp zoeken bij mentale ongezondheid, waardoor zij vaker in de zorgkostenstatistieken voorkomen.

Niet of beperkt zelfredzaam op het thema werk is een slechte voorspeller voor niet of beperkt zelfredzaam op de andere thema's. Dat komt omdat relatief veel jongeren niet of beperkt zelfredzaam zijn op dat thema.

Clusteranalyse ZRM-thema's

Waar we in de vorige paragraaf de samenhang tussen twee ZRM-thema's onderling vergeleken, brengen we met een clusteranalyse de samenhang van alle ZRM-thema's tegelijk in kaart. We clusteren alle Haagse jongeren op basis van hun scores op elk ZRM-thema. Een algoritme wijst elke jongere toe aan een cluster. Het doel van die clustering is om de verschillen op de ZRM-scores zo klein mogelijk te maken *binnen* clusters en zo groot mogelijk te maken *tussen* clusters.

Figuur 3.3 laat de clustering zien voor 2019. Hieronder volgt een beschrijving van elk cluster. Wat kenmerkt de jongeren in elk cluster? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er te zien op de ZRM-scores? Voor elk cluster bespreken we ook om hoeveel jongeren het gaat. In Tabel C.1 zijn aanvullende kenmerken van de clusters gegeven

(geslacht, leeftijd, migratiemotief, SES-ouders, onderwijs volgend, startkwalificatie, substantiële baan en vast contract).

Figuur 3.3 Het grootste cluster bestaat uit hoger onderwijs studenten

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Cluster 1 bestaat vooral uit ho-studenten. Dat blijkt uit het feit dat alle jongeren in dit cluster een opleiding volgen of hebben gehaald op startkwalificatieniveau. In totaal bevat dit cluster ongeveer 30 procent van alle jongeren. Ondanks de startkwalificaties zijn de meesten niet of beperkt zelfredzaam op het gebied van werk. Dat is logisch omdat ze nog aan het studeren zijn en de arbeidsmarkt nog niet hebben betreden. Op de andere thema's scoren deze jongeren voldoende tot goed. 62 procent van deze groep volgt nog onderwijs, de rest heeft de arbeidsmarkt al betreden. 13 procent heeft een substantiële baan, maar niemand heeft een vast contract (en is daarom niet zelfredzaam op het thema werk).

Cluster 2 bestaat vooral uit gediplomeerde werkenden. Dat blijkt uit het feit dat ze allemaal een opleiding boven startkwalificatieniveau hebben afgerond en de score op werk. In totaal bevat dit cluster ongeveer 25 procent van alle jongeren. Voor wat betreft de onderwerpen thuissituatie, mentale en fysieke gezondheid, en justitie lijken ze op het eerste cluster. Een groter deel volledig financieel zelfredzaam, samenhangend met hun betere opleiding en werk. 77 procent heeft een substantiële baan, 45 procent een vast contract. Vrouwen zijn in de meerderheid in deze groep (56 procent).

Het derde cluster bestaat vooral uit mbo-studenten. Deze jongeren hebben nog geen startkwalificatie, maar volgen wel een opleiding daartoe. Het kunnen ook havisten en vwo'ers zijn. In totaal bevat dit cluster ongeveer 17 procent van alle jongeren. Ze zijn niet of beperkt zelfredzaam op het gebied van werk, want ze zitten nog op school. Qua thuissituatie zijn de meeste jongeren in dit cluster ook volledig zelfredzaam, een kleiner deel is beperkt zelfredzaam. De scores op de andere thema's zijn hetzelfde als cluster 1, behalve dat de mentale gezondheid beter is. We zien op meer plekken terug dat de mentale gezondheid onder hoger opgeleiden soms lager is. Nog niemand in deze groep heeft een startkwalificatie. Toch zien we een aantal jongeren in deze groep met een substantiële baan (13 procent) of een vast contract (5 procent). Dit kunnen bbl-studenten zijn.

Het vierde cluster bestaat uit jongeren die geen startkwalificatie hebben gehaald, maar vaak wél de arbeidsmarkt hebben betreden. Dat blijkt uit het feit dat zij allemaal niet zelfredzaam zijn op het gebied van opleiding en voor een deel zelfredzaam zijn qua werk. In totaal bevat dit cluster ongeveer 12 procent van alle jongeren. Een deel van hen is ondanks het ontbreken van een startkwalificatie voldoende of volledig zelfredzaam op financieel gebied. Op de andere vlakken scoren ze voldoende tot goed. 41 procent heeft een substantiële baan, 13 procent een vast contract. In deze groep zitten relatief veel migranten (57 procent, waaronder de meeste arbeidsmigranten) en mannen (59 procent).

Het vijfde cluster bestaat uit jongeren die geen startkwalificatie hebben gehaald én geen werk hebben. Dat blijkt uit het feit dat zij allemaal niet zelfredzaam zijn op de gebieden opleiding en werk. In totaal bevat dit cluster ongeveer 10 procent van alle jongeren. Het is duidelijk te zien dat deze groep op meerdere thema's grotere problemen ervaart dan de jongeren zonder startkwalificatie uit cluster vier. (Bijna) niemand heeft een startkwalificatie, een substantiële baan of een vast contract. Dit is de groep jongeren die het meest baat heeft bij ondersteuning van de gemeente op sociaaleconomisch vlak. In Tabel C.1 zijn enkele kenmerken opgenomen van deze groep. 40 procent is gemigreerd. Een kwart volgt nog onderwijs.

Tenslotte bestaat het zesde cluster uit internationale studenten. Deze jongeren zijn voldoende of volledig zelfredzaam als het gaat om hun opleidingsniveau. Tegelijkertijd ontbreken er data over hun gezondheid, wat het geval is bij (tijdelijke) migranten. In totaal bevat dit cluster ongeveer 6 procent van alle jongeren. Deze jongeren scoren op alle thema's voldoende tot goed, behalve op het thema werk.

Opvallende verschillen tussen clusters

We zien dat geen startkwalificatie hebben niet altijd een slechte arbeidsmarktpositie betekent. In het vierde cluster heeft niemand een startkwalificatie, maar toch heeft 41 procent een substantiële baan. In het vijfde cluster heeft ook niemand een startkwalificatie, maar deze groep jongeren heeft geen goede arbeidsmarktpositie. Bij deze groep jongeren lijken meer problemen te spelen. Zij zijn namelijk ook op andere thema's niet of beperkt zelfredzaam, iets wat alleen bij dit cluster een rol speelt.

Verder zijn er meerdere clusters van jongeren die nog onderwijs volgen. Deze clusters zijn kwetsbaarder op het gebied van werk. Dat is geen reden tot zorg, omdat de arbeidsmarktintrede nog moet plaatsvinden.

Op de andere thema's zijn de meeste jongeren voldoende of volledig zelfredzaam, dus zijn er tussen de clusters minder verschillen op te merken.

3.4 Sequentie ZRM-thema's

In deze paragraaf brengen we de sequenties van jongeren op de ZRM-thema's in kaart. Dat wil zeggen dat we hun ontwikkeling per thema over tijd volgen: hoe was hun ZRM-score op elk thema in 2019, en hoe is deze vier jaar later veranderd? Dit kan worden gezien als een aanvulling op de stroomanalyses in Bijlage C.1. In deze paragraaf volgen we echter de individuele paden van de jongeren, waar de stroomanalyses alleen de grote stromen in kaart brengt.

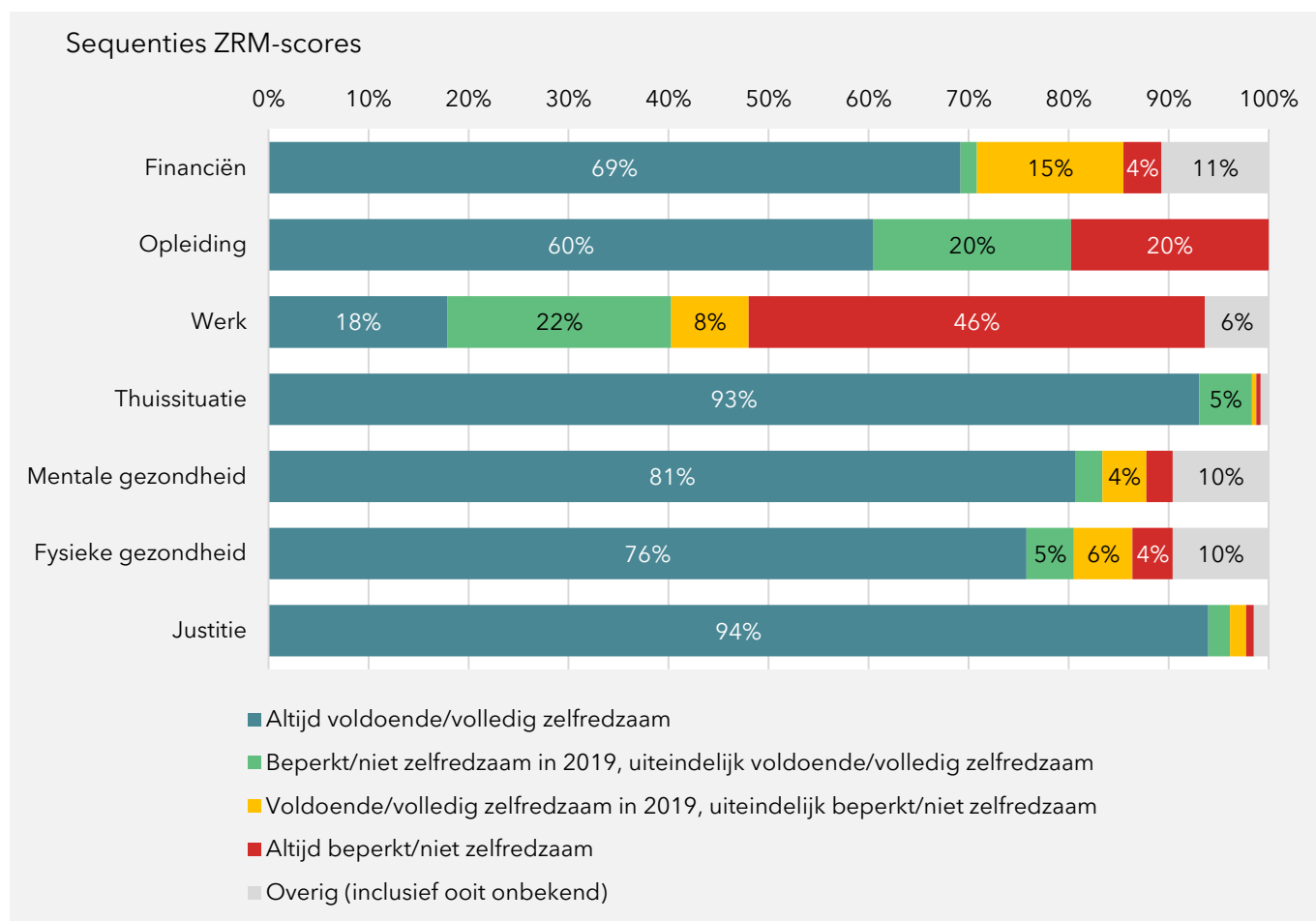
Figuur 3.4 verdeelt alle jongeren op basis van hun sequenties per ZRM-thema. Daarbij splitsen we de sequenties uit naar vijf categorieën:

- Altijd voldoende/volledig zelfredzaam;
- Beperkt/niet zelfredzaam in 2019, uiteindelijk voldoende/volledig zelfredzaam;
- Voldoende/volledig zelfredzaam in 2019, uiteindelijk beperkt/niet zelfredzaam;
- Altijd beperkt/niet zelfredzaam;
- Overig (inclusief ooit onbekend).

Simpel gezegd houdt dat in dat we de jongeren verdelen in degenen die altijd goed scoren, beter zijn gaan scoren, slechter zijn gaan scoren, altijd slecht scoren, en de rest.

Op het gebied van werk en opleiding is een substantieel deel van de jongeren altijd niet of beperkt zelfredzaam. Qua opleiding geldt dat voor 20 procent van de jongeren, voor werk is dat zelfs 46 procent van de jongeren. Toch is er ook een redelijk grote groep die juist een positieve groei doormaakt. 22 procent van de jongeren ontwikkelt zich op werkgebied, en bij 20 procent van de jongeren verbetert de opleiding. Deze ZRM-thema's hangen immers samen met de levensloop. Bovendien geldt voor meer dan de helft van de jongeren dat ze voldoende of volledig zelfredzaam zijn wat betreft opleiding. De groep die minder zelfredzaam is geworden op het gebied van financiën komt door deels ontbrekende data in 2023. We zien dat het overgrote deel van de jongeren altijd voldoende of volledig zelfredzaam is als het gaat over de thuissituatie, mentale en fysieke gezondheid, en justitie. Daar vinden relatief weinig verschuivingen plaats en is het aandeel dat altijd niet of beperkt zelfredzaam is ook klein.

Figuur 3.4 De ZRM-scores op werk veranderen het meest

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 3.5 laat de resultaten zien van de clustering van alle jongeren op basis van hun sequenties op de zeven ZRM-thema's. Daarmee brengen we de samenhang tussen de sequenties op alle verschillende thema's in kaart. De kleuren van de symbolen komen overeen met de categorieën in Figuur 3.4. In Tabel C.2 zijn kenmerken van de cluster weergegeven die in de beschrijving onder de figuur worden besproken.

Figuur 3.5 Het grootste cluster bestaat uit jongeren die geen verbetering doormaken op het thema werk

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Het grootste cluster is het cluster waarbij er geen verbetering wordt geboekt op het thema werk. Dit cluster bedraagt 23 procent van de jongeren. Het bevat vooral studenten die de arbeidsmarkt nog niet betreden hebben, maar bevat ook werknemers die nog geen vast contract hebben weten te bemachtigen. Op alle andere vlakken zijn deze jongeren altijd voldoende of volledig zelfredzaam. Echter gaat een deel van de jongeren in dit cluster achteruit op het gebied van fysieke gezondheid. Dit cluster bevat relatief veel 24- tot 27-jarigen in 2019 (38 procent). We weten dat hoe ouder men is, hoe lager de gemiddelde score op fysieke gezondheid (zie Figuur 3.2).

Cluster 2 zijn degenen die tussen 2019 en 2023 nooit een startkwalificatie behalen. Deze groep bedraagt zo'n 19 procent van de totale groep. Het zijn aan de ene kant jonge scholieren die na vier jaar nog onderwijs volgen voor een startkwalificatie. Aan de andere kant zijn het degenen zonder startkwalificatie die geen opleiding meer volgen (in 2019). Een deel van de groep is aan het werk, zo'n 55 procent van dit cluster heeft in 2019 namelijk werk. Het zijn bijna altijd jongeren in de leeftijdscategorie 16-23 jaar (in 2019).

Cluster 3 zijn voornamelijk studenten die in de periode 2019-2023 hun studie afronden die de arbeidsmarkt (succesvol) hebben betreden. In deze groep zitten ongeveer 17 procent van de jongeren. Hun situatie verbetert op het gebied van werk en opleiding. Ook andere jongeren zitten in deze groep, zoals een groep werknemers of een aantal zonder inkomen in 2019, die na verloop van tijd alsnog een opleiding afronden en een vast contract hebben. Voor een deel van deze groep is de thuissituatie en fysieke gezondheid niet vooruitgegaan.

Cluster 4 betreft een brede groep jongeren die vooruitgaat op het gebied van werk en onderwijs. Ook in deze groep zitten ongeveer 17 procent van de jongeren. 43 procent van deze groep is werknemer, de rest is verdeeld over zelfstandigen, uitkering, onderwijsvolgend en geen inkomen. 39 procent is gemigreerd. Dit is een groep die voor een deel al een goede uitgangssituatie had op de arbeidsmarkt (35 procent had een substantiële baan in 2019, 57 procent een startkwalificatie). Vooral op het gebied van werk zijn deze jongeren zelfredzamer geworden, maar wat betreft financiën gaat een deel achteruit. Sommige van deze jongeren gaan ook achteruit wat betreft fysieke en mentale gezondheid.

Cluster 5 is het cluster met jongeren die bijna altijd voldoende of volledig zelfredzaam zijn. Het cluster bestaat voornamelijk uit oudere en werkende jongeren. Driekwart is ouder dan 24 in 2019, en 93 procent is werknemer. De achteruitgang voor een deel van de jongeren wat betreft fysieke gezondheid heeft te maken met de fysieke gezondheid die vermindert met leeftijd.

Cluster 6 is het cluster waarvan we de fysieke en mentale gezondheid niet weten. Het is het kleinste cluster (10 procent van de jongeren). Dat zijn voornamelijk internationale studenten (55 procent volgt onderwijs in 2019), maar een deel (28 procent) vergaart geen inkomen in Nederland in 2019. Deze groep heeft het hoogste aandeel migranten, vooral studiemigratie dus. De jongeren in dit cluster gaan meestal vooruit wat betreft werk.

Opvallende verschillen tussen clusters

Ook bij deze analyse is de samenhang tussen opleiding en werk wisselend. Aan de ene kant zien we dat een betere opleiding samengaat met een betere werksituatie. Dat is ook te verwachten, aangezien je na je opleiding de arbeidsmarkt pas betreedt. Echter zien we in cluster 2 dat een toename van de zelfredzaamheid bij het thema opleiding geen voorwaarde is voor een verbetering op het gebied van werk. Tegelijkertijd laat het eerste cluster ook het tegenovergestelde zien. Ondanks voldoende of volledig zelfredzaam zijn op het gebied van opleiding zien we voor deze groep geen verbetering van de werksfeer.

Wat betreft ontwikkelingen op andere thema's gebeurt er niet veel. Daarom kunnen we op basis van die thema's minder conclusies trekken.

3.5 Conclusies

Met dit hoofdstuk hebben we de zelfredzaamheid van Haagse jongeren in kaart gebracht en hoe de zelfredzaamheid op de verschillende thema's met elkaar samenhangt.

Op basis van de resultaten is duidelijk geworden dat de samenhang tussen opleiding en werk niet eenduidig is. De groep jongeren in Den Haag is divers, wat tot uiting komt in (de ontwikkeling op) de thema's opleiding en werk. Aan de ene kant is het verband rechttoe rechtaan. Jongeren zijn vaak nog bezig met een opleiding en zijn daardoor minder zelfredzaam op het gebied van werk. Na afronding van de opleiding betreden ze de arbeidsmarkt en worden ze zelfredzamer.

We zien ook dat terug dat zelfredzaamheid op het gebied van opleiding (dat wil zeggen: het hebben van een startkwalificatie) niet per sé een voorwaarde is voor zelfredzaamheid op het gebied van werk. Er zijn groepen jongeren zonder startkwalificatie die het lukt om een goede positie op de arbeidsmarkt te veroveren. Voor een deel zijn dat arbeidsmigranten, die naar Nederland komen om te werken, maar dat is maar een deel van de verklaring. De andere jongeren lukt het ook om zelfredzaam te zijn of te worden zonder startkwalificatie. Deze jongeren hebben op de andere gebieden weinig problemen.

De groep jongeren zonder startkwalificatie die niet zelfredzaam zijn/worden op het gebied van werk, lijken op andere onderwerpen ook minder zelfredzaam te zijn. Ze zijn minder gezond, minder financieel zelfredzaam of de thuissituatie is minder gunstig. Er is sprake van stapeling van moeilijkheden. Het is op basis van deze resultaten niet te concluderen wat oorzaak en wat gevolg is. Het niet hebben van (duurzaam) werk leidt tot problemen op andere vlakken, of het hebben van problemen op andere vlakken leidt tot het niet hebben van (duurzaam) werk.

Wat verder opvalt is de samenhang tussen opleidingsniveau en mentale gezondheid. Het komt vaker bij hoger opgeleiden of studenten voor dat ze minder zelfredzaam zijn op dat gebied. Het kan zijn dat deze jongeren daadwerkelijk minder mentaal gezond zijn, maar het kan ook zijn dat deze groep eerder professionele hulp zoeken en daardoor aangemerkt worden als minder mentaal gezond.

Jongeren komen niet vaak in aanraking met justitie, het aantal verdachten van (ernstige) misdrijven is relatief laag. Echter zien we dat de groep jongeren die minder zelfredzaam zijn op justitie ook in sterke mate minder zelfredzaam zijn op andere thema's, zoals financiën, thuissituatie en opleiding.

4 Kwetsbare jongeren

Verschillende groepen jongeren in kwetsbare posities zijn onder de loep genomen. Het verschilt per groep op welke vlakken ze kwetsbaar zijn, zoals de inkomenspositie of zelfredzaamheid. Daarnaast variëren de groepen in kenmerken, zoals leeftijd, sociaaleconomische status van de ouders en het migratiemotief.

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat zelfredzaamheid meestal samenhangt met de levensloop. Naarmate jongeren ouder worden, ronden ze vaker hun opleiding af en maken ze de overstap naar de arbeidsmarkt. Dit geldt echter niet voor alle jongeren. Sommigen bevinden zich in een kwetsbare positie waarop de levensloop weinig invloed heeft. Dit hoofdstuk richt zich daarom op enkele van deze kwetsbare groepen, waarbij hun achtergrondkenmerken, sociale positie en zelfredzaamheid worden geanalyseerd. De keuze voor de groepen die in dit hoofdstuk in kaart worden gebracht, is gemaakt in samenspraak met de opdrachtgever.

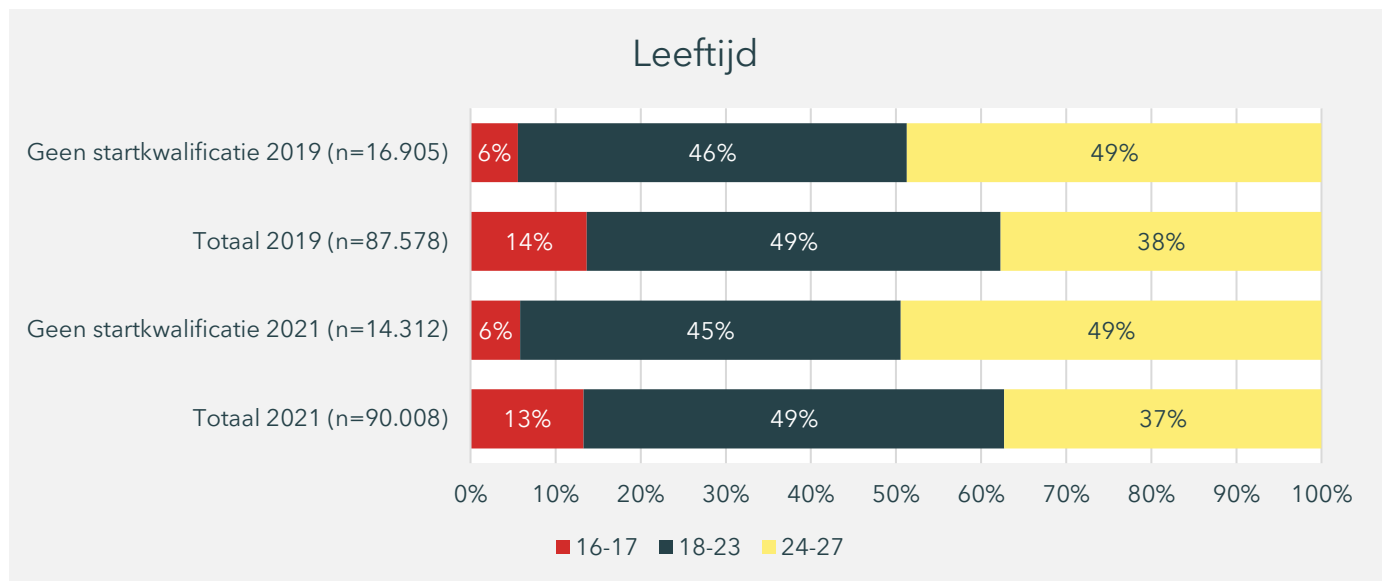
4.1 Jongeren zonder startkwalificatie

Een startkwalificatie is het onderwijsniveau dat een jongere dient te hebben voordat hij of zij de arbeidsmarkt betreedt. Een startkwalificatie zou uitzicht moeten bieden op een arbeidspositie van voldoende omvang en zekerheid. Daarom worden jongeren tot hun 23e ondersteund om ten minste een startkwalificatie te behalen, een leeftijd die met de nieuwe wetgeving wordt verhoogd naar 27 jaar. In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op jongeren die geen startkwalificatie hebben én op dat moment ook geen opleiding volgen. Zij worden in dit hoofdstuk 'jongeren zonder startkwalificatie' genoemd.

Achtergrondkenmerken

Figuur 4.1 laat zien dat jongeren zonder startkwalificatie doorgaans wat ouder zijn. Dit betreft jongeren die er (nog) niet in zijn geslaagd een startkwalificatie te behalen en geen onderwijs meer volgen. Zij hebben bijvoorbeeld zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt betreden. Tegelijkertijd zien we dat ongeveer de helft van deze groep jonger is dan 24 jaar. Van die jongeren zou je eerder verwachten dat ze nog een opleiding zouden volgen. In totaal gaat het om 14.000 tot 17.000 jongeren.

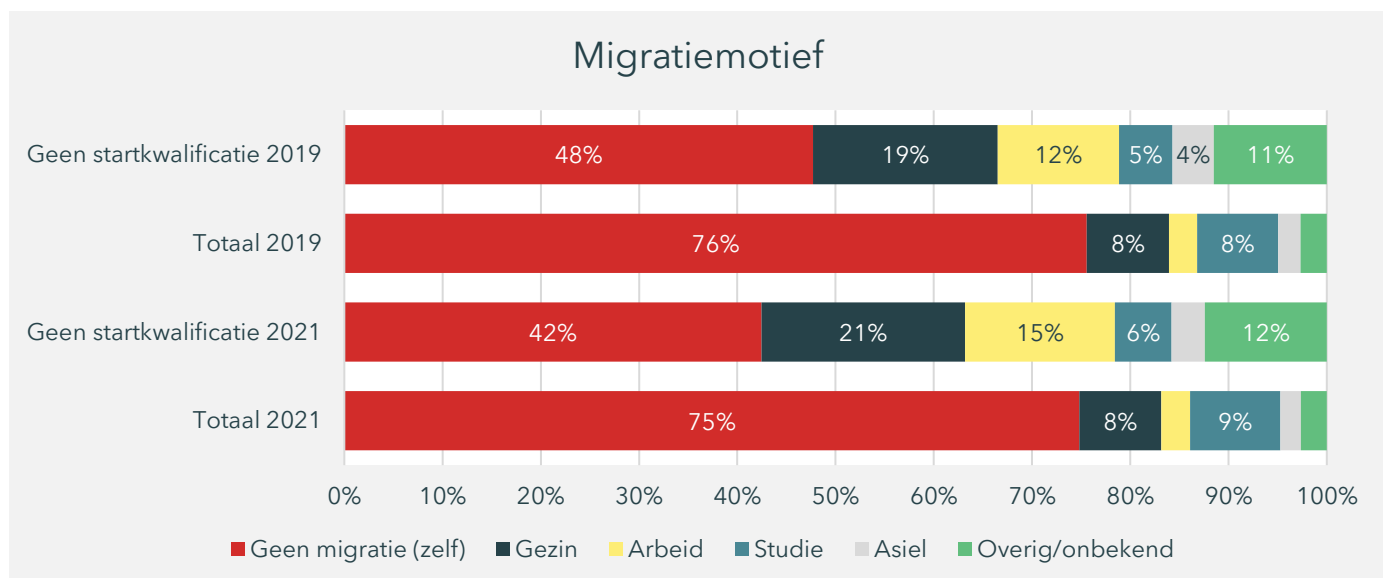
Figuur 4.1 Oudere jongeren hebben vaker geen startkwalificatie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Migrantenjongeren hebben vaker geen startkwalificatie (zie Figuur 4.2). Het betreft voornamelijk gezinsmigranten, arbeidsmigranten en asielmigranten. Daarentegen beschikken studiemigranten en niet-gemigreerde jongeren relatief vaak wél over een startkwalificatie.

Figuur 4.2 Gezins-, arbeids- en asielmigranten hebben relatief vaak geen startkwalificatie

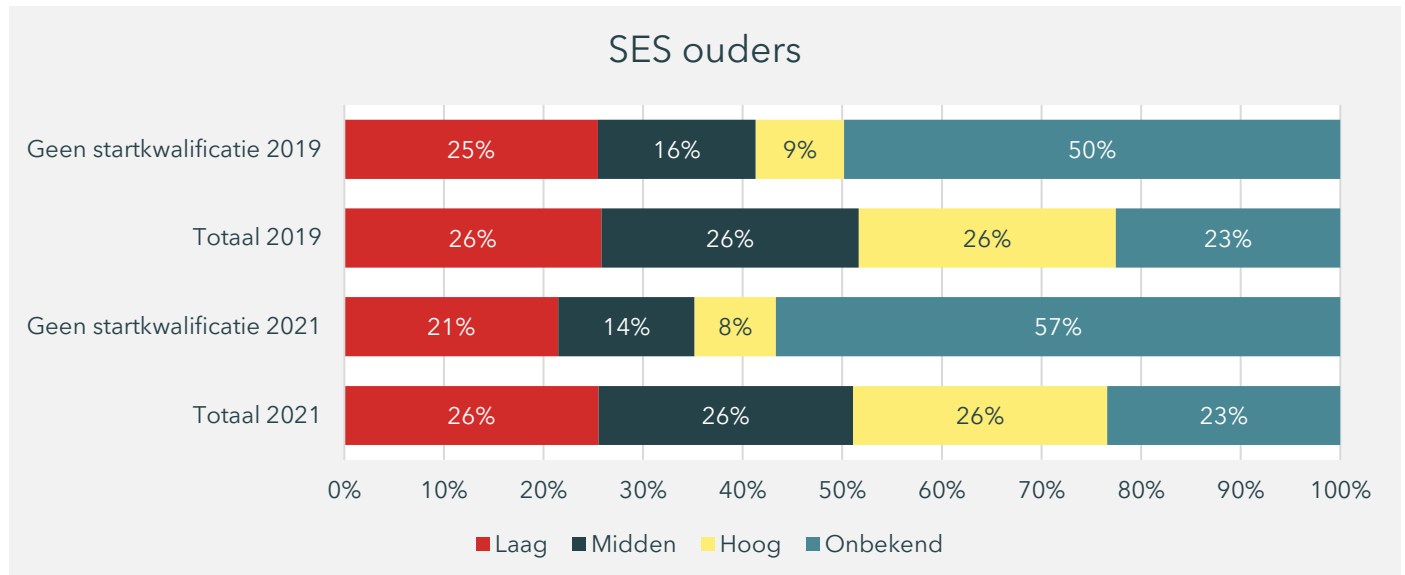

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 4.3 laat zien dat het inkomen van de ouders vaak onbekend is, waardoor de sociaaleconomische status (SES) van de ouders niet bepaald kan worden. Dit komt door de oververtegenwoordiging van gemigreerde jongeren, van wie het inkomen van de ouders vaak onbekend is. Bij ongeveer de helft van de jongeren zonder startkwalificatie is dit het geval, vergeleken met een kwart van de totale groep. Als de categorie 'onbekend' buiten beschouwing

wordt gelaten, zijn jongeren met ouders van lage SES relatief oververtegenwoordigd, terwijl jongeren met ouders van hoge SES minder vaak voorkomen in de groep zonder startkwalificatie.

Figuur 4.3 Het inkomen van de ouders is vaak onbekend

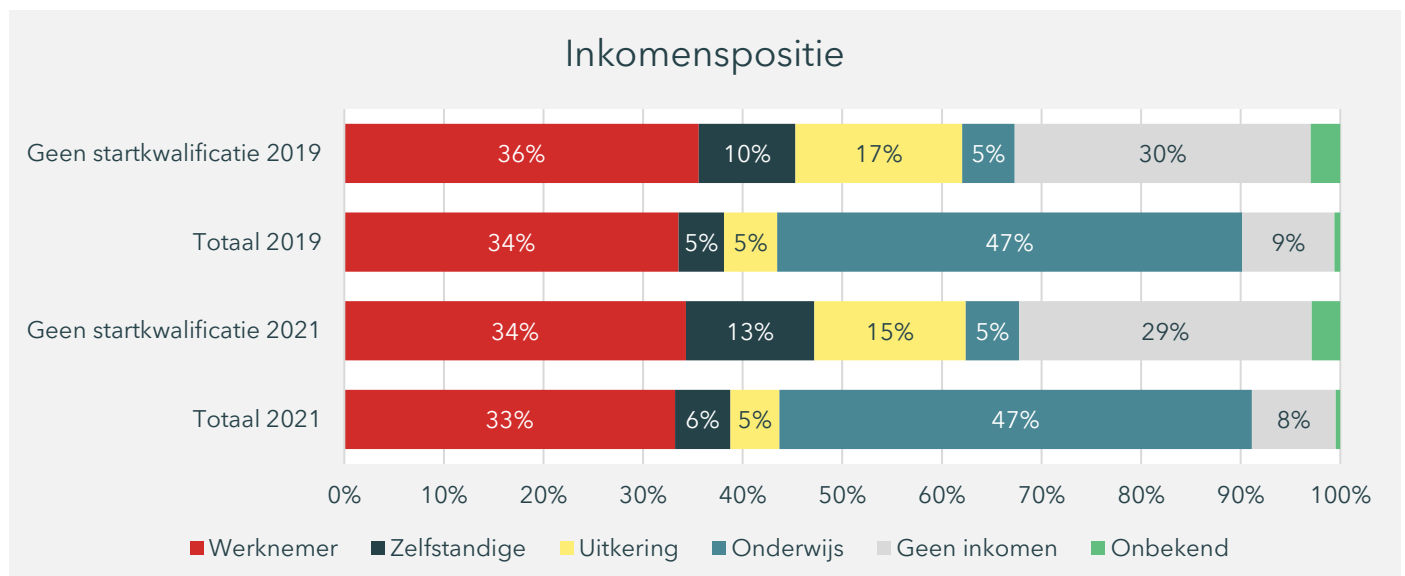

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Sociale positie en zelfredzaamheid

Jongeren zonder startkwalificatie hebben vaker een uitkering of geen inkomen (zie Figuur 4.4). Een startkwalificatie zou immers uitzicht moeten bieden op een arbeidspositie. Echter heeft bijna de helft van deze groep werk. Meestal als werknemer maar ook als zelfstandige. Hierin zien we terug wat we in eerdere hoofdstukken ook al zagen. Het niet hebben van een startkwalificatie betekent niet automatisch een uitzichtloze positie op de arbeidsmarkt. Het aandeel zelfstandigen is relatief groot. Dit kan duiden op een onzekere arbeidsmarktpositie (bijvoorbeeld schijnzelfstandigheid), waar in paragraaf 4.6 verder op in wordt gegaan.

Figuur 4.4 Jongeren zonder startkwalificatie zitten relatief vaak zonder inkomen of ontvangen een uitkering

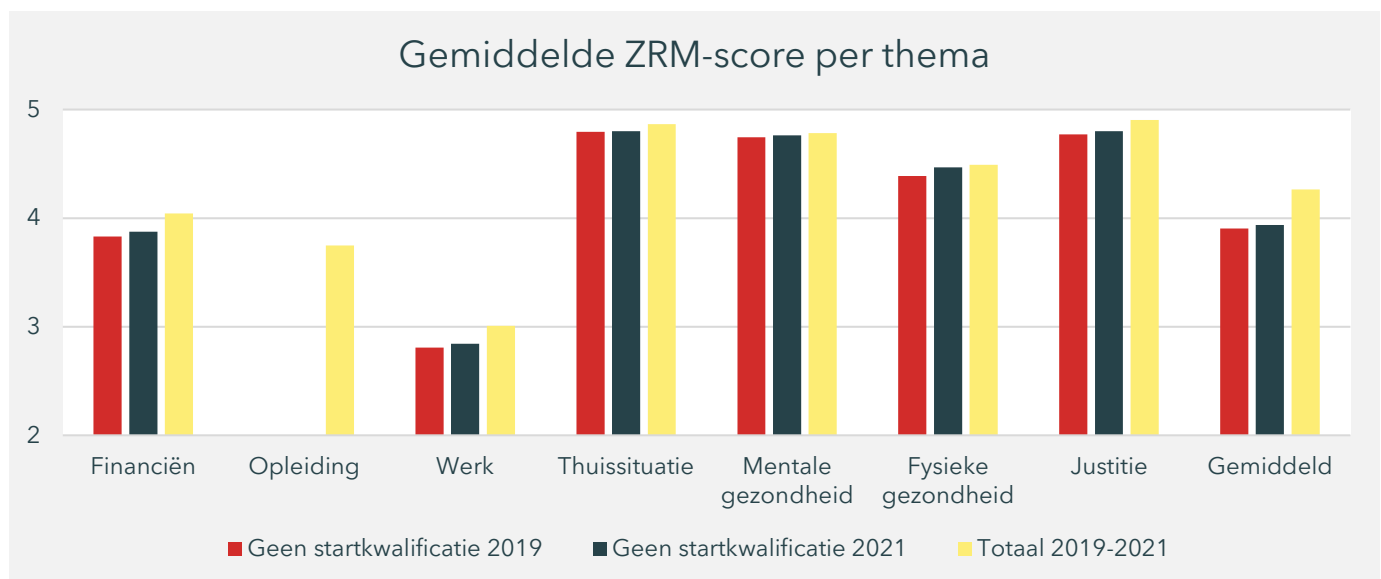

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Omdat deze groep jongeren relatief oud is, is het gebruik van jeugdhulp, jeugdbescherming en/of Wmo-ondersteuning navenant.¹⁰ Jongeren zonder startkwalificatie maken er ongeveer even vaak gebruik van in vergelijking met de totale groep jongeren (zie Figuur D.2 in Bijlage B).

Wanneer we de zelfredzaamheid van deze jongeren beschouwen, zien we geen grote verschillen met de totale groep jongeren (zie Figuur 4.5). Hieruit blijkt weer dat het niet hebben van een startkwalificatie niet per sé samenhangt met een slechte uitgangspositie op andere thema's. Dat geldt echter niet voor de hele groep, aangezien een relatief groot deel in deze groep geen inkomen heeft of een uitkering ontvangt. De groep zonder startkwalificatie is dus divers.

Figuur 4.5 Jongeren zonder startkwalificatie scoren op de ZRM-thema's Financiën, Werk, Thuissituatie en Justitie lager dan gemiddeld

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

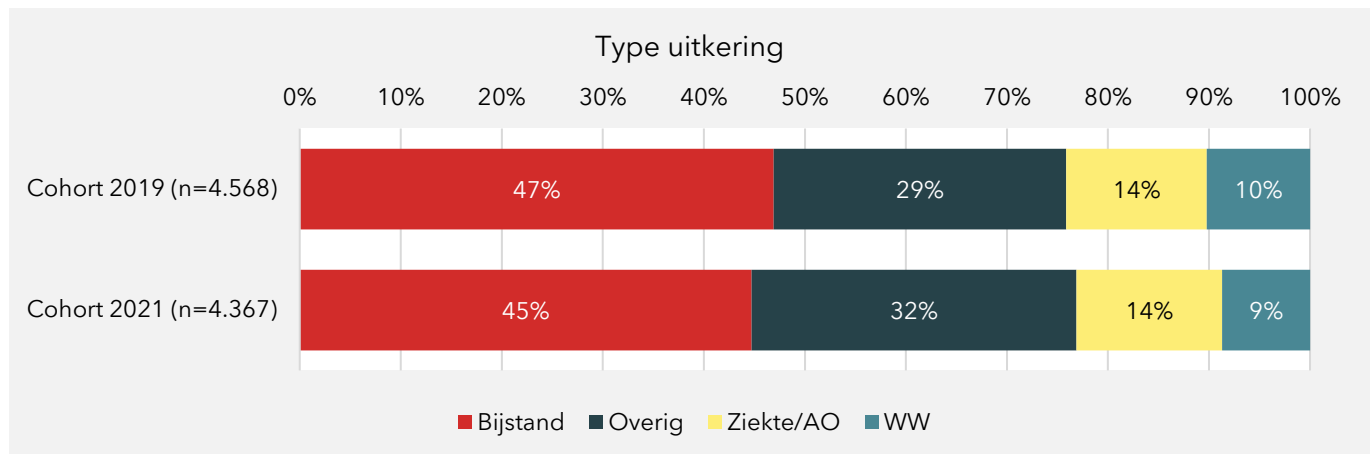
4.2 Jongeren met een uitkering

Dit hoofdstuk richt zich op jongeren voor wie een uitkering de voornaamste inkomensbron is, in plaats van bijvoorbeeld loon, inkomsten als zelfstandige of studiefinanciering. Dat zijn zo'n 4.000 tot 4.500 per cohort. Het is mogelijk dat jongeren met een andere primaire inkomensbron ook een uitkering ontvangen, maar deze zijn niet meegenomen in de analyses. Voor het cohort van 2023 is de belangrijkste inkomensbron nog niet bekend, waardoor de focus ligt op de cohorten van 2019 en 2021.

Jongeren die een uitkering ontvangen, kunnen hier uiteenlopende redenen voor hebben. Figuur 4.6 toont de verschillende soorten uitkeringen. In de meeste gevallen, bijna 50 procent, betreft het een bijstandsuitkering. Ongeveer een derde ontvangt een overige uitkering, waaronder bijvoorbeeld de Wajong-uitkering valt.

¹⁰ Vanwege kleine aantallen hebben we verder geen onderscheid gemaakt naar deze vormen van ondersteuning.

Figuur 4.6 De meeste jongeren in een uitkering ontvangen een bijstandsuitkering

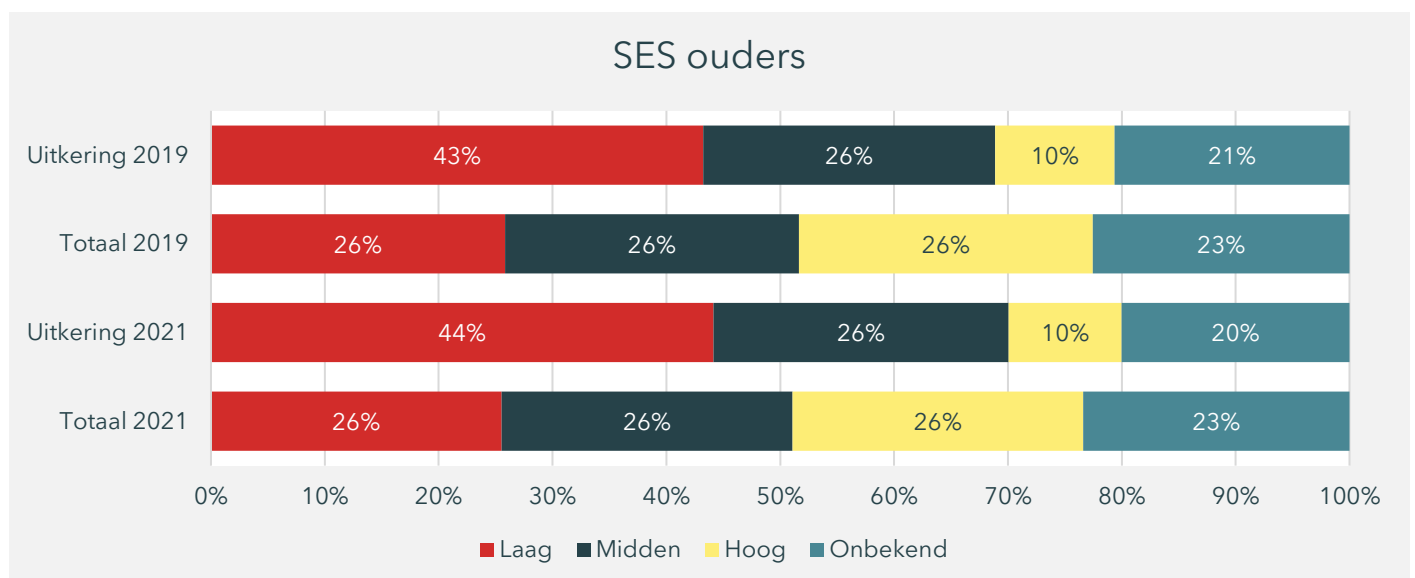
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Achtergrondkenmerken

Omdat het recht op een uitkering veelal verbonden is aan leeftijd, komen er geen jongeren van 16-17 jaar voor in deze groep (zie Figuur D.4). Twee derde van de jongeren met een uitkering is 24 tot 27 jaar oud. Wanneer we kijken naar het migratiemotief, zien we een oververtegenwoordiging van asielmigratie, maar veruit de meeste jongeren met een uitkering zijn niet gemigreerd (Figuur D.5).

Wanneer naar de sociaaleconomische positie van de ouders wordt gekeken, blijkt dat jongeren met ouders met een lage SES vaker een uitkering ontvangen ten opzichte van de totale groep (zie Figuur 4.7). Daarentegen ontvangen jongeren met ouders met een hoge SES juist minder vaak een uitkering.

Figuur 4.7 Ouders van jongeren met een uitkering hebben relatief vaak een lager inkomen

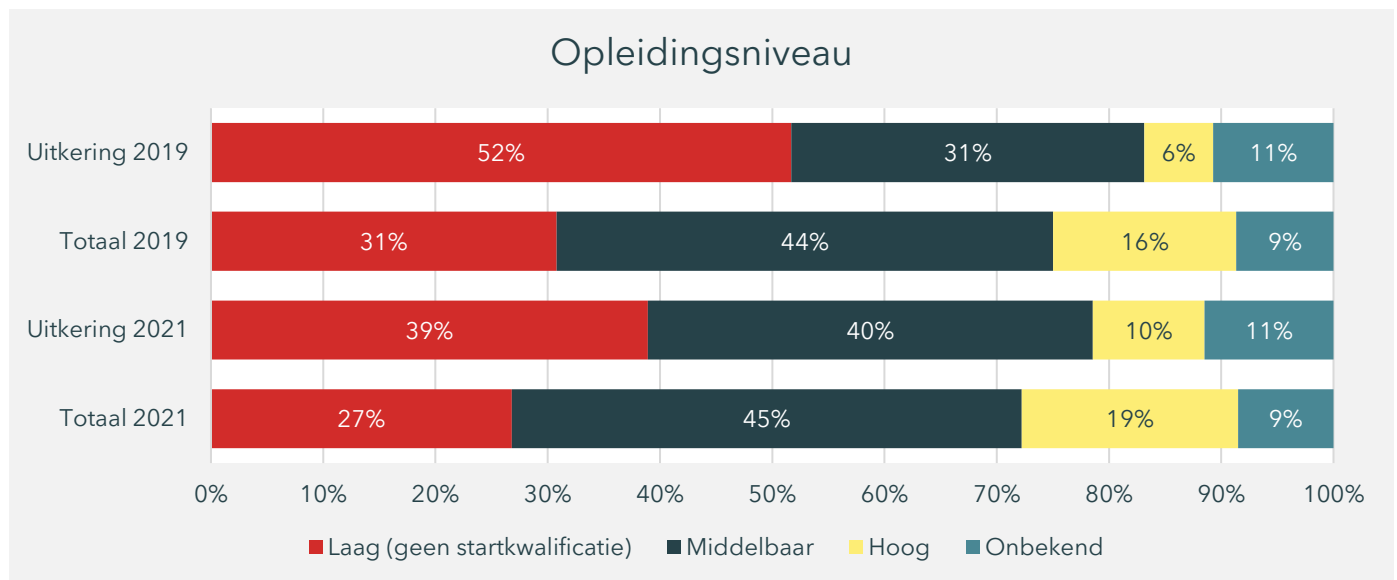

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Sociale positie en zelfredzaamheid

Er bestaat een verband tussen het ontvangen van een uitkering en het opleidingsniveau, zoals eerder geconcludeerd in Figuur 4.4. De helft van de jongeren in 2019 met een uitkering beschikt niet over een startkwalificatie. Het is dan ook logisch dat jongeren met een uitkering minder vaak middelbaar of hoogopgeleid zijn.

Figuur 4.8 Jongeren met een uitkering zijn relatief vaak laag of middelbaar opgeleid

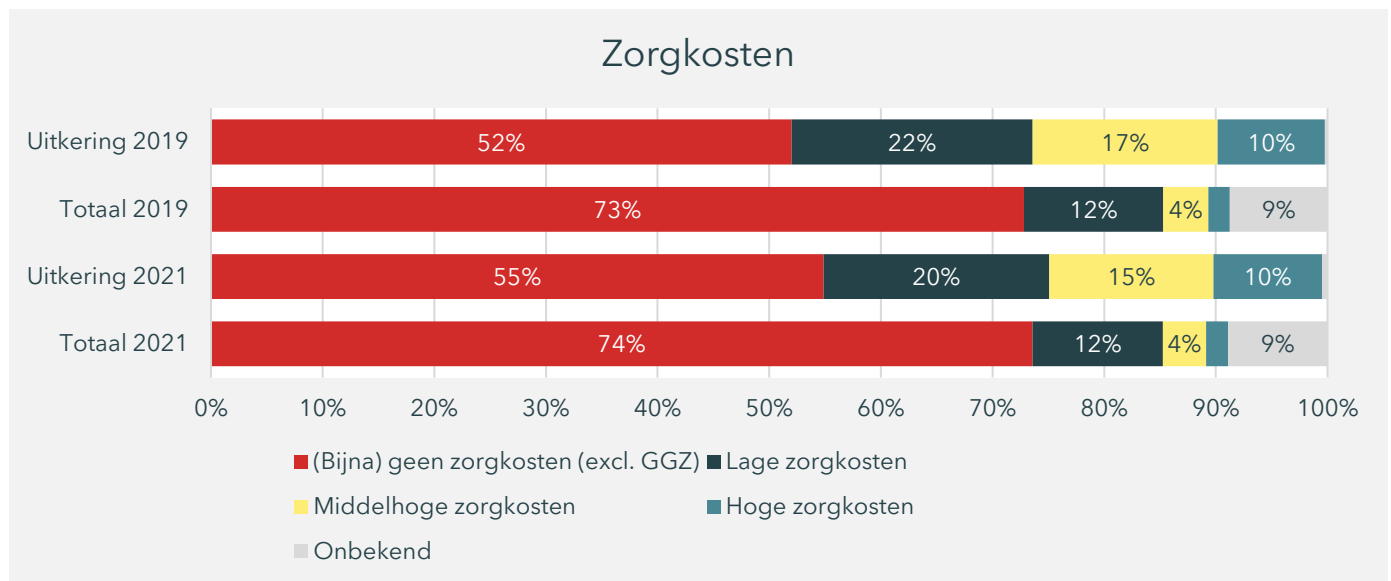

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Het ontvangen van een uitkering hangt ook samen met andere indicatoren als zorgkosten, jeugdhulp, jeugdbescherming en Wmo. Figuur 4.9 laat zien dat de gemiddelde zorgkosten van jongeren met een uitkering hoger liggen dan die van de totale groep. Hoewel een deel van de uitkeringen direct verband houdt met ziekte en arbeidsongeschiktheid, verklaart dat niet het totale verschil. Ook jongeren met een bijstandsuitkering hebben hogere zorgkosten (niet weergegeven in een figuur).¹¹

¹¹ Hierin kan meespelen dat onder de nieuwe Wajong regeling veel jongeren met een handicap maar met enig arbeidsvermogen geen recht meer hebben op Wajong, en daardoor in de bijstand terechtkomen.

Figuur 4.9 Jongeren die een uitkering ontvangen hebben hogere zorgkosten

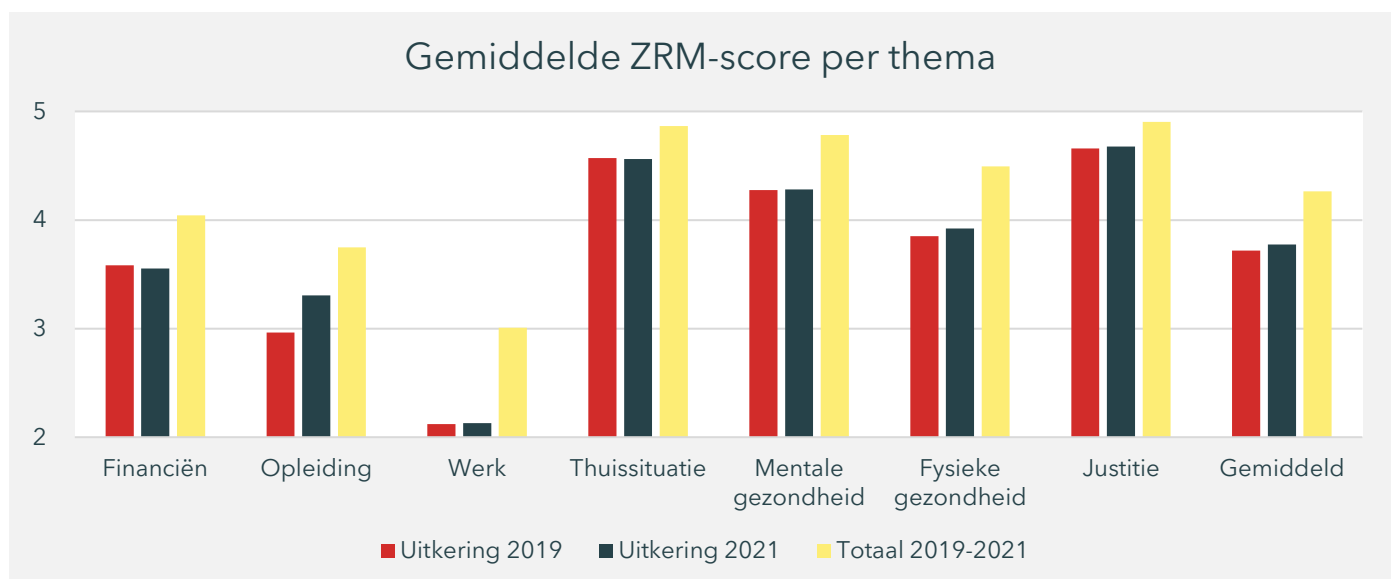

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.6 toont in welke mate jongeren met een uitkering in aanraking komen met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo-ondersteuning. Hieruit blijkt dat jongeren met een uitkering relatief vaker gebruik (moeten) maken van deze voorzieningen (12 procent tegenover 6 procent).

De kwetsbare sociale positie van jongeren met een uitkering komt ook tot uiting in de ZRM-scores op verschillende thema's, weergegeven in Figuur 4.10. Op alle thema's scoren zij gemiddeld aanzienlijk lager dan de totale groep. Er is dus over de hele linie sprake van een kwetsbaardere positie. De verschillen in deze groep zijn bovendien groter dan die bij jongeren zonder startkwalificatie (Figuur 4.5).

Figuur 4.10 Jongeren met een uitkering scoren op alle ZRM-thema's slechter dan gemiddeld

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

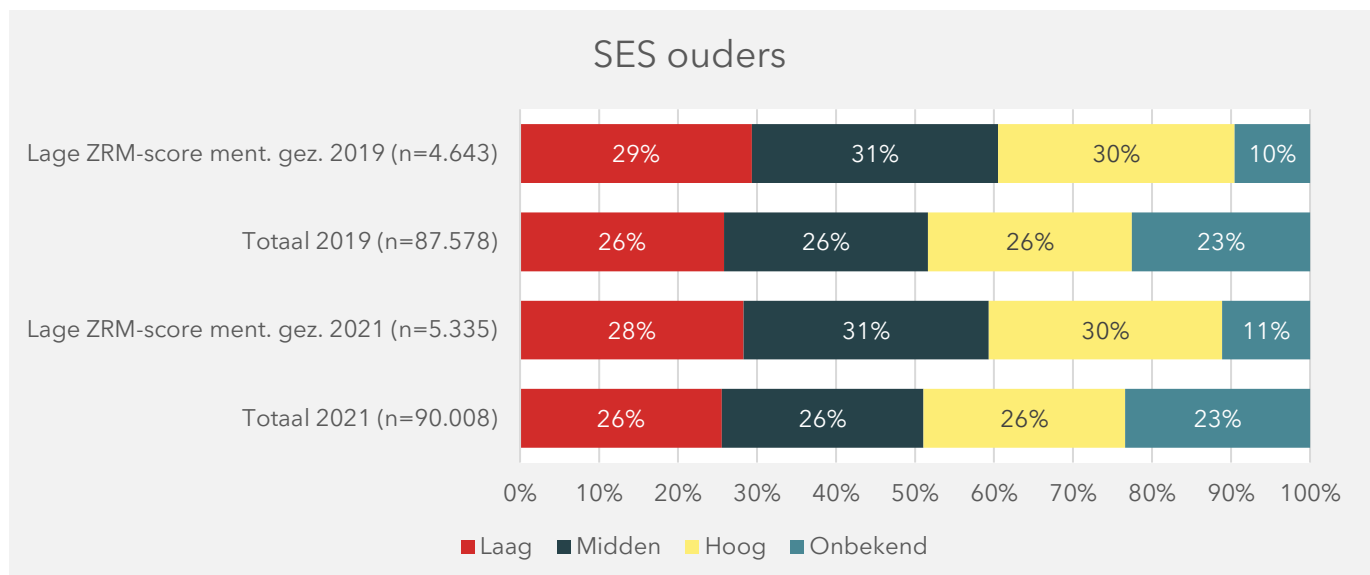
4.3 Jongeren met lage ZRM-score mentale gezondheid

Zeker sinds de coronaperiode zijn er signalen dat de mentale gezondheid van jongeren achteruit is gegaan.¹² Daarom wordt er in dit hoofdstuk ingegaan op jongeren met een lage ZRM-score (beperkt of niet zelfredzaam) op het thema mentale gezondheid. Het betreft hier jongeren met hoge GGZ-kosten. Hoogstwaarschijnlijk zijn dus niet alle jongeren met mentale problemen in kaart gebracht, aangezien niet alle jongeren met mentale problemen GGZ-kosten maken. Rond de 5.000 jongeren per cohort hebben een lage ZRM-score mentale gezondheid.

Achtergrondkenmerken

De samenhang tussen een lage ZRM-score op mentale gezondheid en de sociaaleconomische positie van de ouders is minder uitgesproken dan bij jongeren zonder startkwalificatie of jongeren met een uitkering. Daarnaast zijn het vooral de oudere jongeren en niet-gemigreerde jongeren die een lagere ZRM-score op mentale gezondheid hebben.

Figuur 4.11 Het verband met sociaaleconomische score ouders en lage ZRM-score mentale gezondheid is zwak

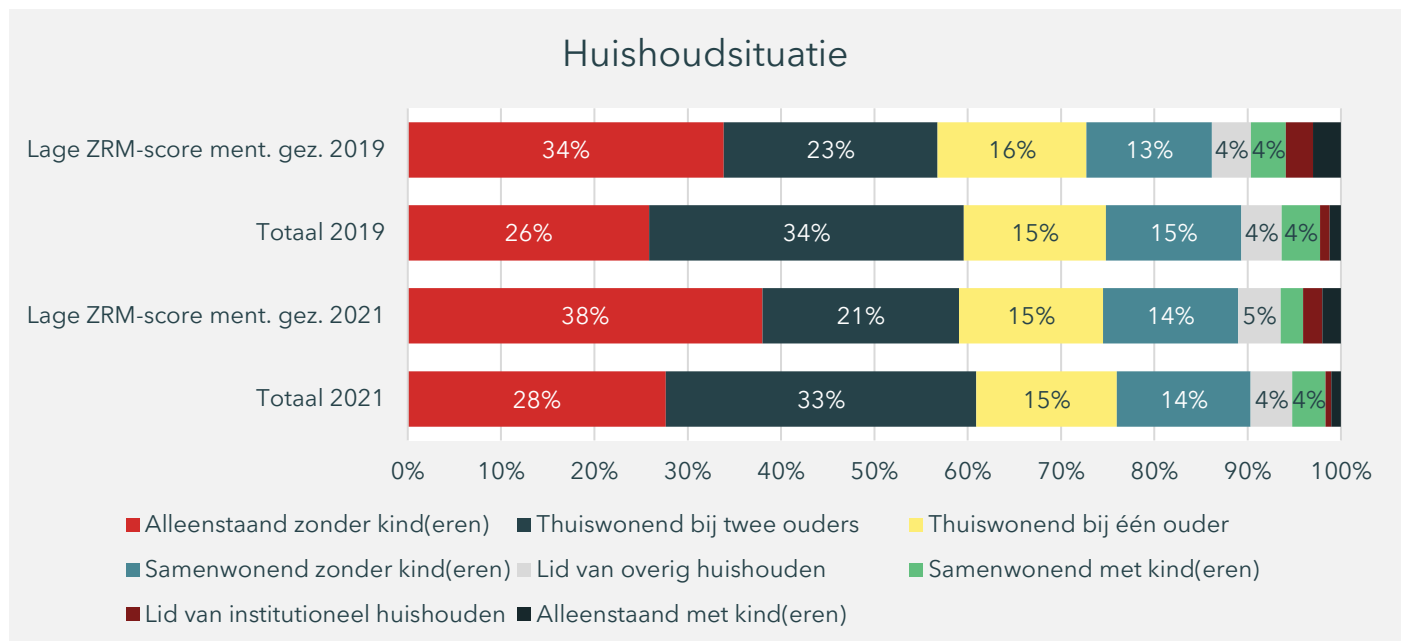
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur 4.12 toont een opvallend verband: jongeren met een lage ZRM-score op mentale gezondheid wonen vaker alleen. Eenzaamheid onder jongeren is een bekend fenomeen, dat door de coronapandemie is verergerd. Hoewel het percentage jongeren dat zich eenzaam voelt recent is gedaald, ervaart nog steeds ongeveer 45 procent een gevoel van eenzaamheid.¹³

¹² <https://www.nji.nl/coronavirus/onderzoek-naar-corona-en-mentaal-welbevinden>

¹³ <https://www.rivm.nl/gezondheidsonderzoek-covid-19/kwartaalonderzoek-jongeren/mentale-gezondheid>

Figuur 4.12 Jongeren met een slechte mentale gezondheid zijn relatief vaker alleenstaanden zonder kinderen

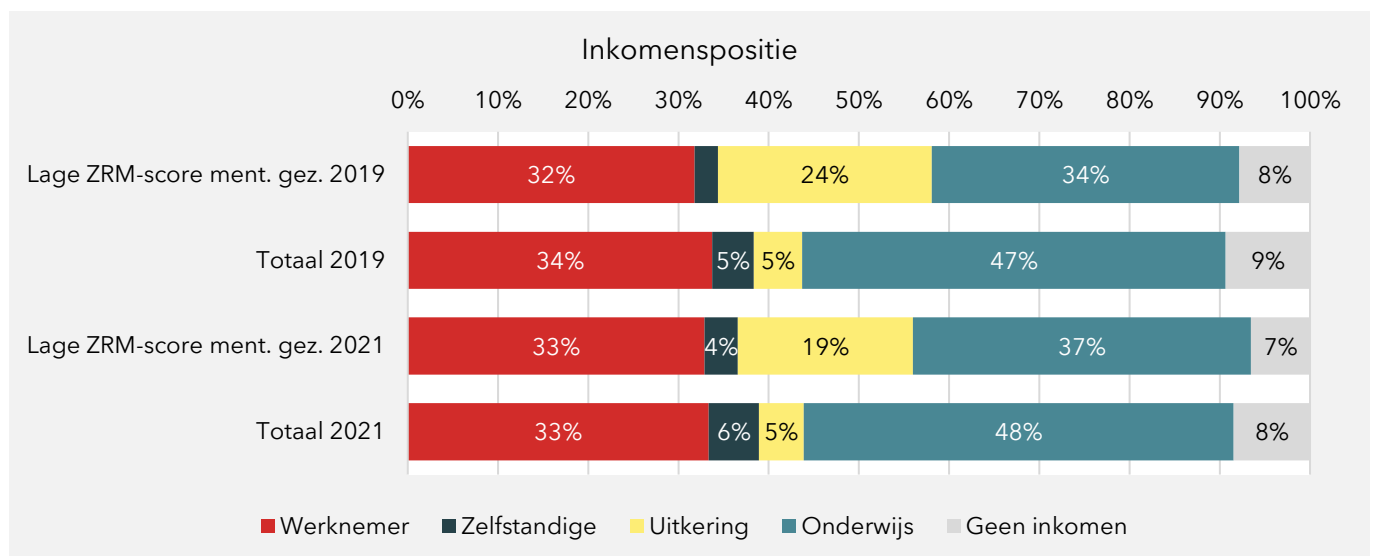

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Sociale positie en zelfredzaamheid

Jongeren met een lage ZRM-score op mentale gezondheid ontvangen relatief vaak een uitkering, zoals te zien is in Figuur 4.13. Dit gaat vooral ten koste van het aandeel jongeren dat een opleiding volgt, aangezien de percentages werknemers en jongeren zonder inkomen vergelijkbaar zijn met die van de totale groep. Het is echter niet duidelijk of de een de oorzaak is van de ander. Een slechtere mentale gezondheid kan ertoe leiden dat iemand in een uitkeringssituatie terechtkomt, maar het hebben van een uitkering kan ook de mentale gezondheid beïnvloeden.

Figuur 4.13 Jongeren met een slechte mentale gezondheid zitten relatief vaak in een uitkering

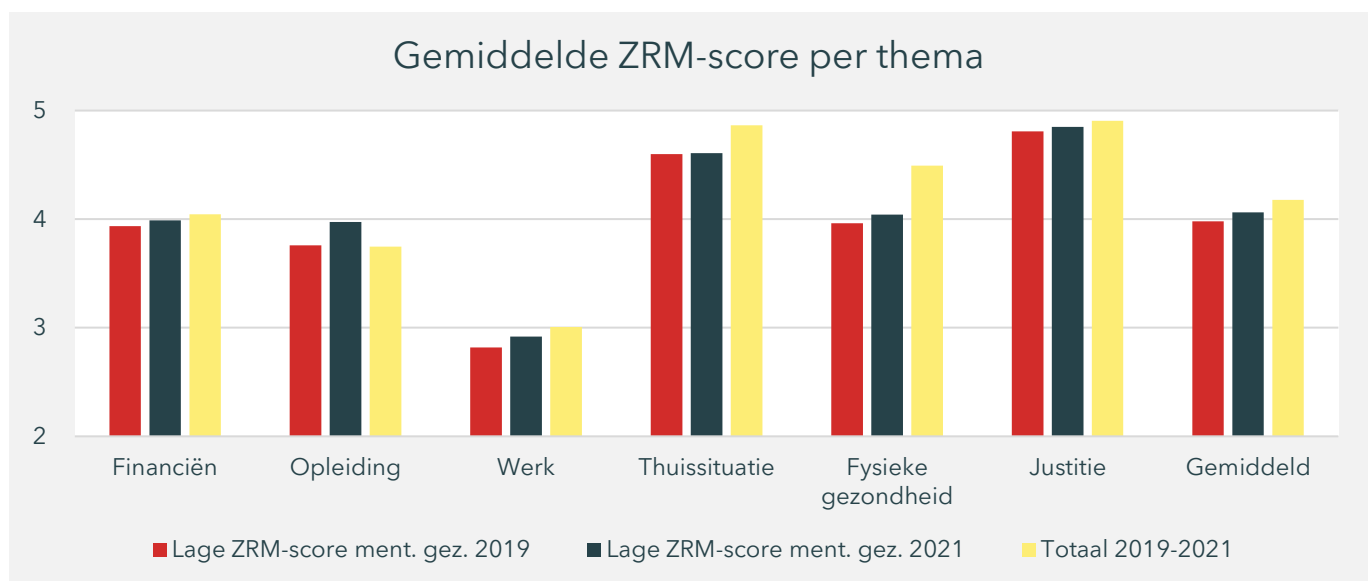
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Voor jongeren met een lage ZRM-score op mentale gezondheid uit het cohort van 2019 is ook gekeken naar veranderingen in hun inkomenspositie in 2021. De grootste verschuiving is van onderwijs naar werknemer (Figuur D.8). Het aandeel jongeren met een uitkering is echter niet afgenomen, maar juist gestegen naar 26 procent. Er is dus geen verbetering zichtbaar in hun inkomenspositie.

Ook binnen deze groep jongeren is er een oververtegenwoordiging in het gebruik van jeugdhulp, jeugdbescherming en Wmo (Figuur D.9). Maar liefst 17 procent van de jongeren met een lagere score op mentale gezondheid is in aanraking gekomen met deze voorzieningen, wat een sterker verband is dan we hebben gezien bij jongeren met een uitkering of jongeren zonder startkwalificatie.

De slechtere mentale gezondheid, zoals vastgesteld met de ZRM-matrix, hangt vooral samen met een slechtere fysieke gezondheid en een mindere thuissituatie (zie Figuur 4.14). Het verband met de thuissituatie lijkt te verklaren door de oververtegenwoordiging in jeugdhulp en vergelijkbare voorzieningen, wat invloed heeft op de ZRM-score voor dit thema. Op de andere thema's scoren de jongeren met een lagere ZRM-score op mentale gezondheid ongeveer gelijk aan de rest.

Figuur 4.14 Jongeren met een slechte mentale gezondheid scoren lager op ZRM-thema's Thuissituatie en Fysieke gezondheid

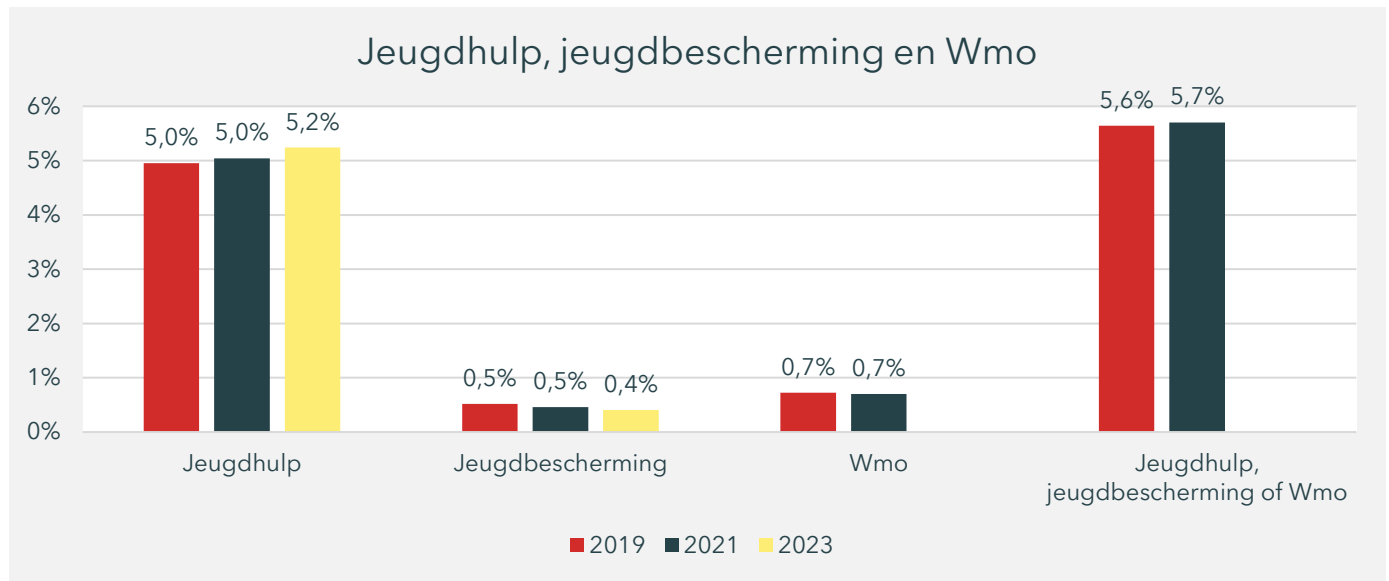

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

4.4 Jongeren na jeugdhulp en/of jeugdbescherming en/of Wmo

In de vorige paragrafen is duidelijk geworden dat kwetsbare jongeren relatief vaak in aanraking komen met jeugdhulp, jeugdbescherming en/of Wmo. In deze paragraaf wordt daarom ingezoomd op alle jongeren die hiermee te maken hebben gehad. Er wordt gekeken of jongeren in het meetjaar of het jaar daarvoor gebruik hebben gemaakt van jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo. Figuur 4.15 toont dat dit iets meer dan 5 procent van de jongeren betreft. Zij doen vooral een beroep op jeugdhulp. Jeugdbescherming en Wmo komen in vergelijkbare, maar veel kleinere mate voor. Voor 2023 is er nog geen informatie beschikbaar over Wmo.

Figuur 4.15 Jongeren komen vooral in aanraking met jeugdhulp

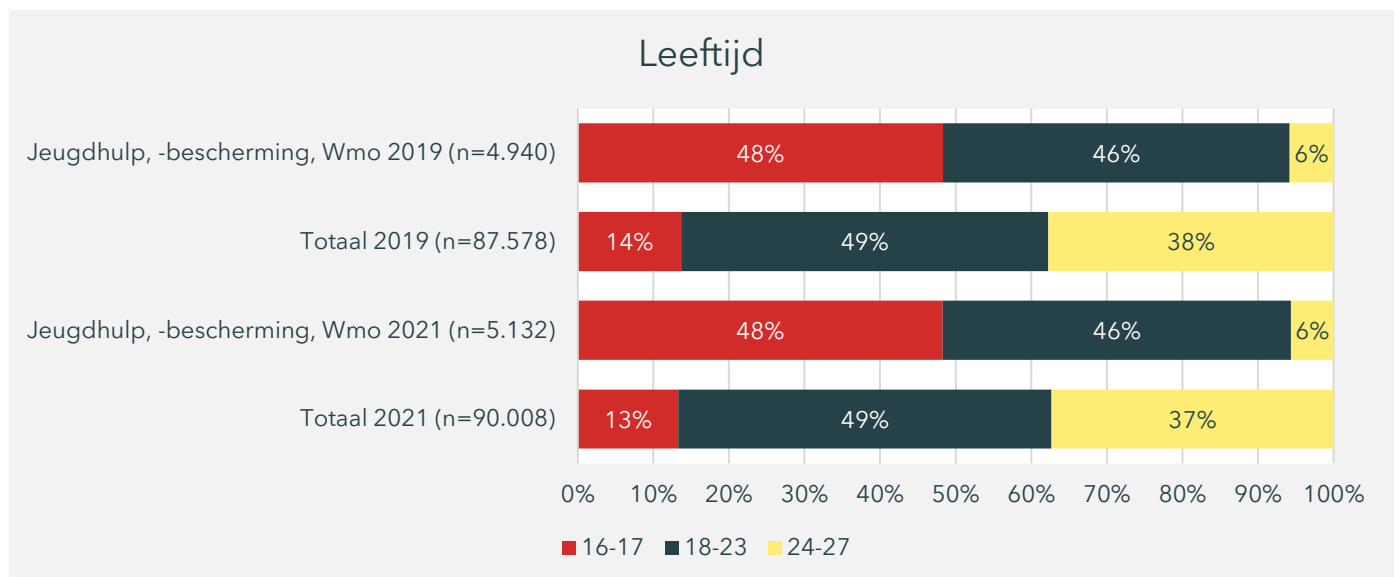

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Achtergrondkenmerken

De leeftijdsverdeling van jongeren die gebruik hebben gemaakt van een van de drie voorzieningen wijkt af van die van de totale groep (zie Figuur 4.16). Dit is te verklaren, aangezien jeugdhulp en jeugdbescherming zich voornamelijk richten op de jongste leeftijdscategorie. Dit vertaalt zich ook in een andere thuissituatie: deze jongeren wonen relatief vaak thuis en zijn minder vaak alleenstaand of samenwonend (Figuur D.13). Daarnaast ligt hun opleidingsniveau veel lager, wat samenhangt met hun relatief jonge leeftijd (Figuur D.14).

Figuur 4.16 Jongeren die jeugdhulp, -bescherming of Wmo ontvangen, betreffen voornamelijk 18-minners

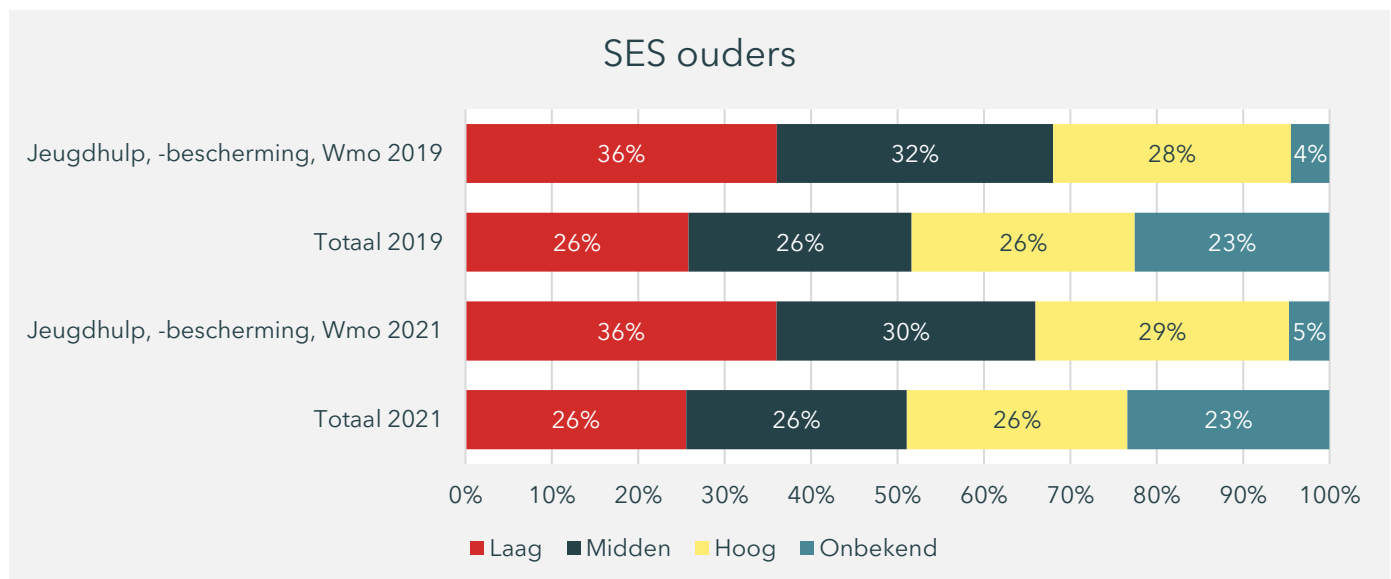

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

De sociaaleconomische status van de ouders lijkt samen te hangen met de mate waarin jongeren te maken krijgen met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo. Figuur 4.17 toont dat jongeren met ouders met een lage SES vaker

gebruikmaken van deze voorzieningen dan jongeren met ouders met een midden- of hoge SES, hoewel de verschillen niet groot zijn. Het grootste verschil met de totale groep is dat de sociaaleconomische status van de ouders in deze groep vaker bekend is. De verklaring hiervoor is dat de jongeren waarvan de sociaaleconomische status van de ouders onbekend is vooral uit het buitenland komen. Deze groep is doorgaans studeert of is hier vanwege werk en is doorgaans ouder, waardoor deze groep minder vaak een beroep doet op jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo.

Figuur 4.17 De sociaaleconomische status van ouders is ongeveer gelijk verdeeld in vergelijking met de totale groep, op het aandeel onbekend na

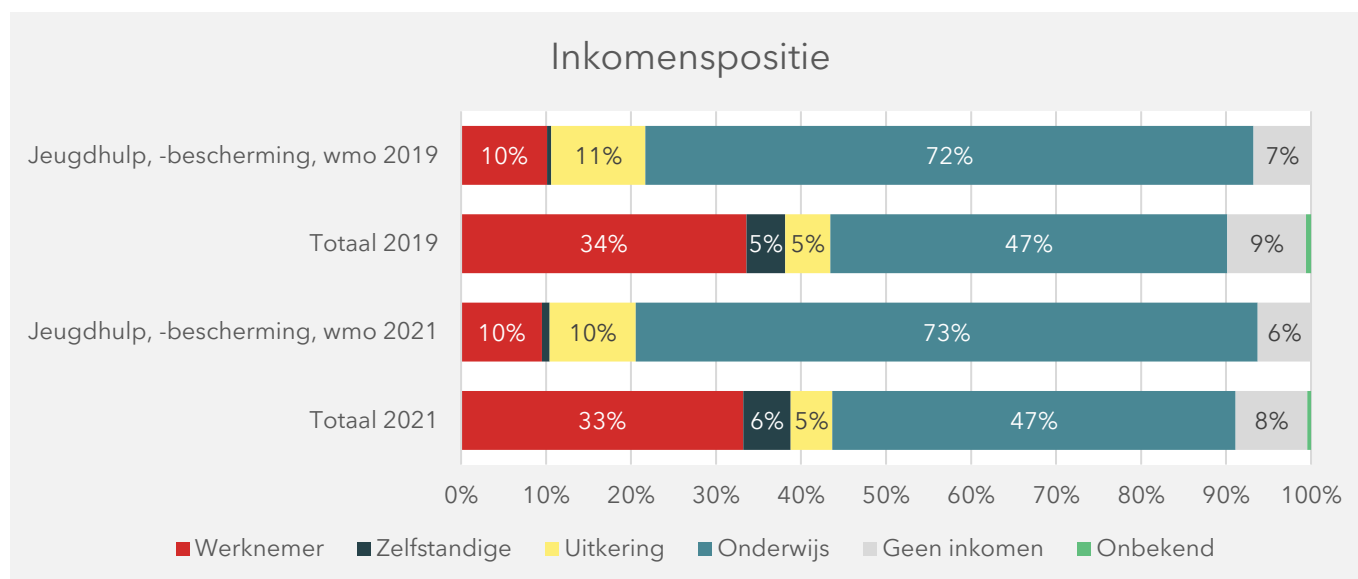

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Sociale positie en zelfredzaamheid

De jonge leeftijd van deze groep jongeren houdt in dat de meesten nog onderwijs volgen en maar weinig de arbeidsmarkt hebben betreden (Figuur 4.18). Opvallend is daarom dat er relatief veel jongeren zijn die een uitkering ontvangen, wat wijst op een kwetsbaardere sociale positie van deze jongeren.

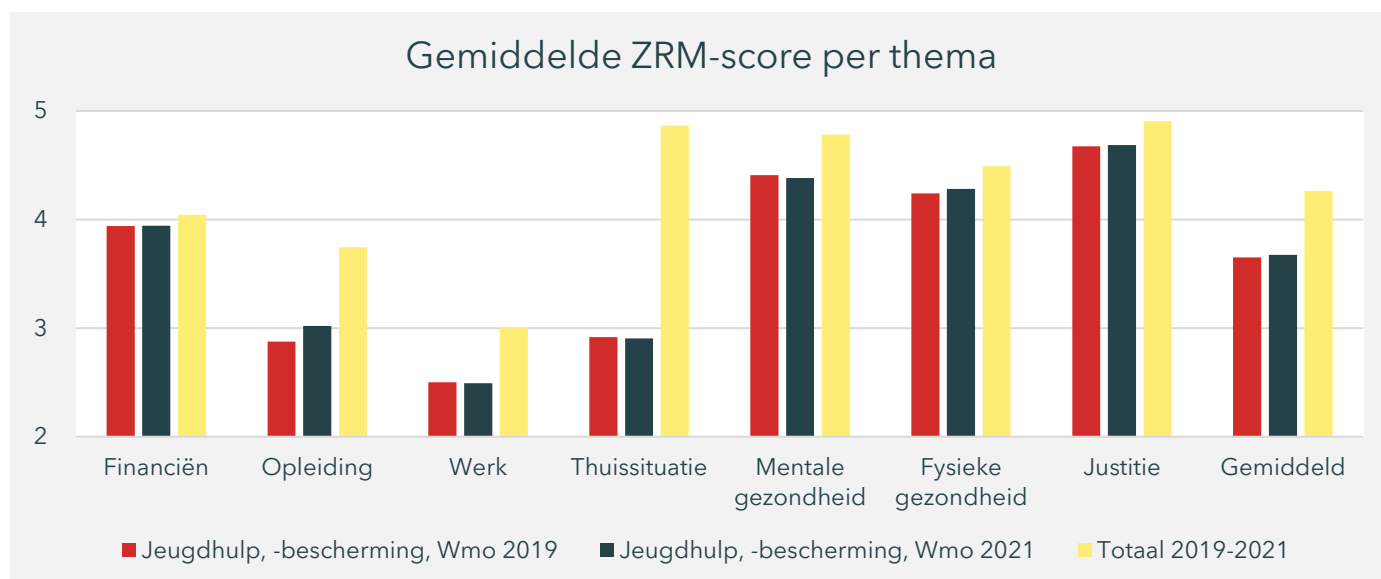
Figuur 4.18 Zo'n driekwart van de jongeren die jeugdhulp, -bescherming of Wmo ontvangen, volgt onderwijs

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Jongeren die in aanraking zijn gekomen met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo scoren op alle ZRM-thema's lager dan de totale groep (zie Figuur 4.19). De lagere score op het thema thuissituatie is te verwachten, omdat de ZRM-score voor dit thema sterk bepaald wordt door het gebruik van jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo. De lagere scores op de thema's mentale gezondheid, fysieke gezondheid en justitie vallen op.

Figuur 4.19 Jongeren die jeugdhulp, -bescherming of Wmo ontvangen scoren op alle ZRM-thema's lager dan gemiddeld

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

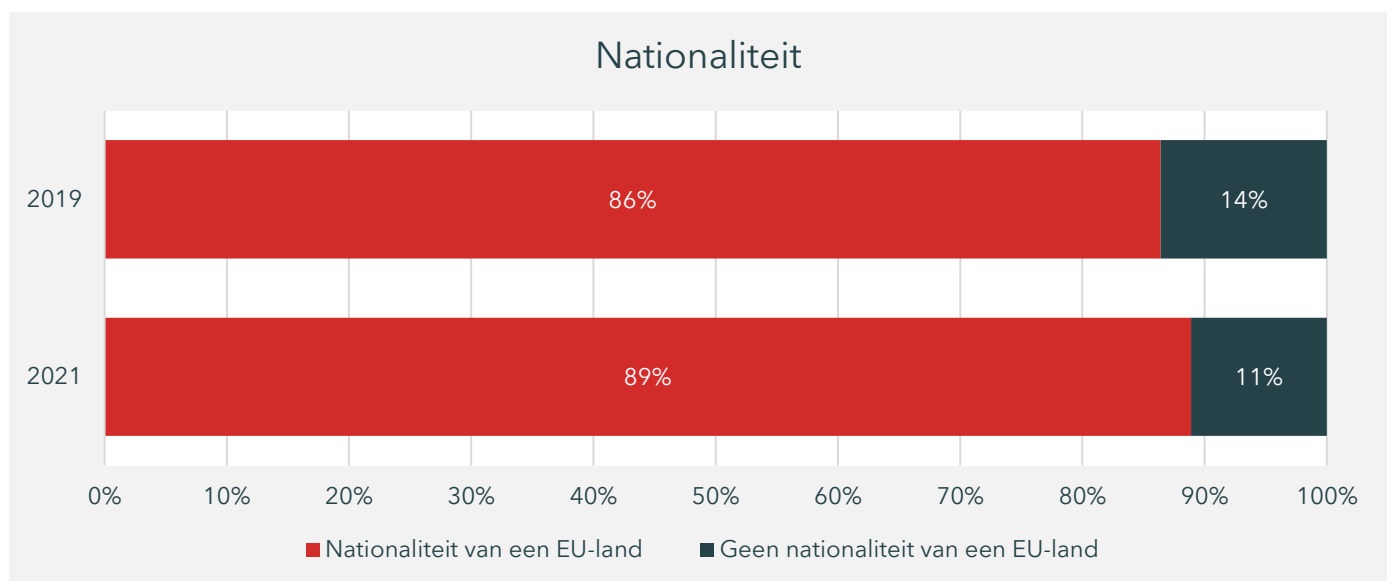
4.5 Jongeren met migratiemotief arbeid

Jongeren met het migratiemotief arbeid zijn primair naar Nederland gekomen om hier te werken. In deze paragraaf zoomen we in op hun situatie in Nederland en kijken we of deze groep ook daadwerkelijk werk heeft gevonden. Daarnaast wordt gekeken naar de kenmerken van hun baan. De omvang van deze groep is rond de 2.500 per cohort. Deze groep jongeren noemen we ook wel de 'jonge arbeidsmigranten' (aangezien er ook arbeidsmigranten naar Nederland en Den Haag komen die ouder dan 27 zijn).

Achtergrondkenmerken

Er zijn twee typen arbeidsmigranten in Nederland: arbeidsmigranten uit een EU-land en arbeidsmigranten van buiten de EU.¹⁴ Binnen de Europese Economische Ruimte (EER) geldt er vrij verkeer van diensten en is er geen werkvergunning nodig. Veel arbeidsmigranten van binnen de EU doen in Nederland laaggeschoold en slecht betaald werk. Arbeidsmigranten van buiten de EU mogen alleen in Nederland werken als daarvoor een werkvergunning is verleend aan de werkgever. Het betreft vaak kennismigranten/expats: hooggeschoolde migranten die in Nederland een goedbetaalde baan hebben. Figuur 4.20 laat zien dat de meeste jongeren die als arbeidsmigrant naar Nederland zijn gekomen een nationaliteit hebben van een EU-land. Slechts een klein deel, 14 procent in 2019, heeft een nationaliteit van buiten de EU.

Figuur 4.20 De meeste jongeren met migratiemotief arbeid hebben een EU-nationaliteit

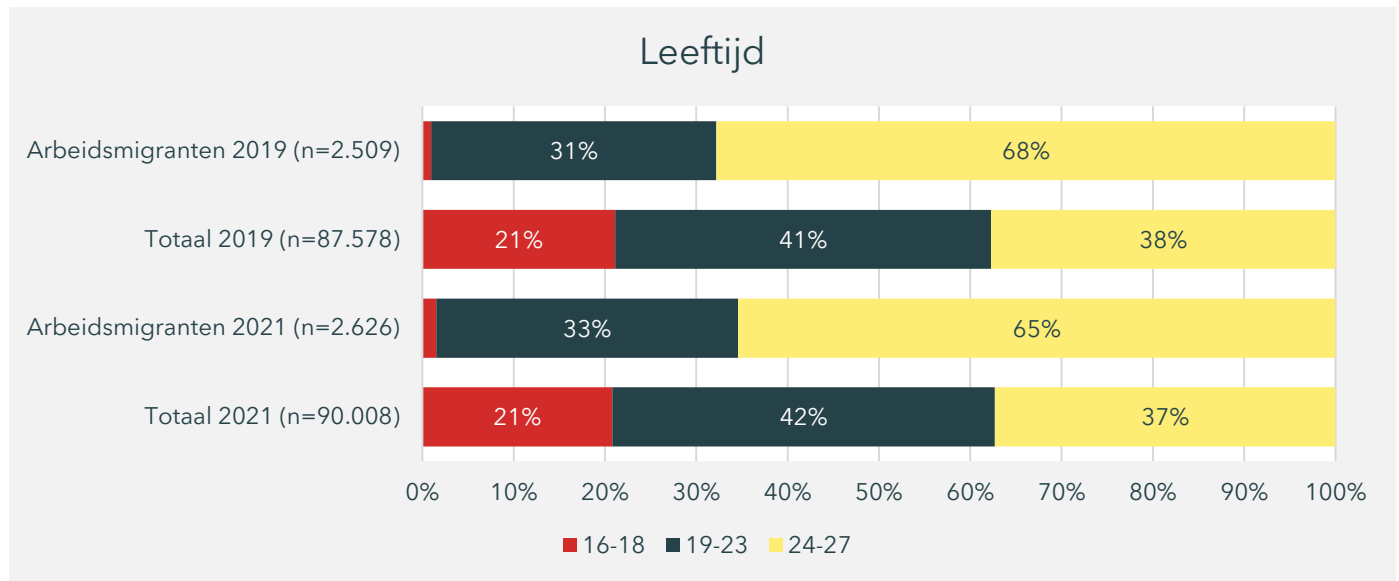

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

De jonge arbeidsmigranten zijn relatief ouder dan andere jongeren, zoals weergegeven in Figuur 4.21. Meer dan de helft behoort tot de hoogste leeftijdscategorie. Er is voor deze uitsplitsing gekozen voor een iets andere leeftijdsverdeling, omdat er weinig jongeren van 16-17 jaar in deze groep zijn.

¹⁴ EU en de European Free Trade Association (EFTA). In de tekst noemen we alleen EU.

Figuur 4.21 Jonge arbeidsmigranten zijn voornamelijk oudere jongeren

Noot: De leeftijdsverdeling in deze figuur is anders vanwege te lage aantallen onder 16-17-jarigen

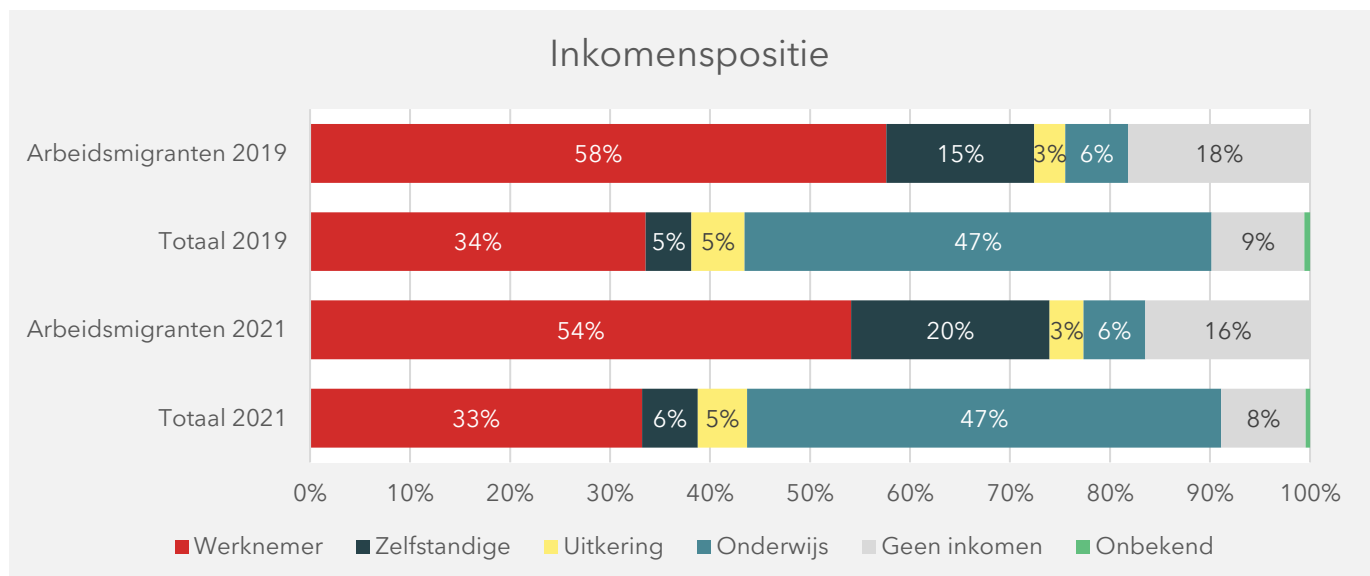
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Het opleidingsniveau van jongeren met een migratiemotief arbeid is meestal onbekend (Figuur D.11), wat bij ruim driekwart van deze groep het geval is. Onder de jongeren van wie het opleidingsniveau wél bekend is, zijn de groepen laagopgeleid (zonder startkwalificatie) en middelbaar opgeleid ongeveer even groot. De jonge arbeidsmigranten zijn minder vaak hoogopgeleid. Het inkomensniveau van hun ouders is vrijwel altijd onbekend, waardoor deze verdeling niet wordt weergegeven.

Sociale positie

De jonge arbeidsmigranten zijn relatief vaak werkzaam als werknemer of zelfstandige. Dat komt aanzienlijk vaker voor onder deze jongeren dan onder de totale populatie Haagse jongeren. Tegelijkertijd is er ook een relatief groot aandeel zonder inkomen. Het is deze jongeren dus niet gelukt om (op dat moment) werk te vinden. Deelname aan onderwijs komt bijna niet voor bij deze jongeren.

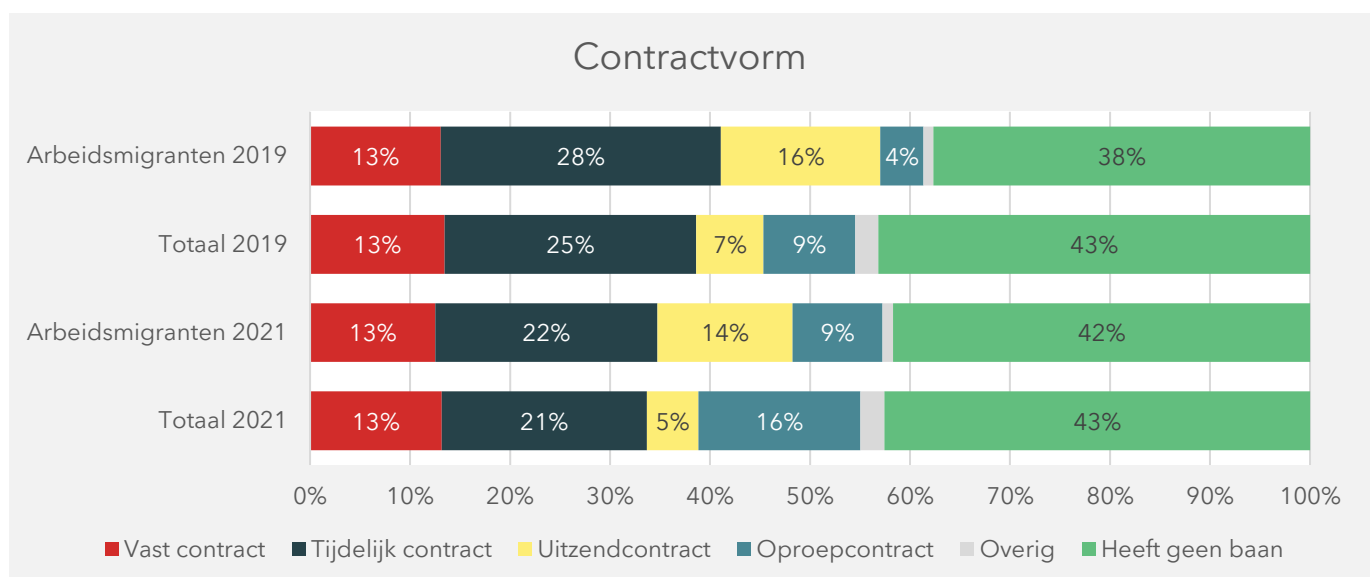
Figuur 4.22 Jongeren die als arbeidsmigrant naar Nederland zijn gekomen, hebben vaker inkomen uit loondienst of zelfstandig ondernemerschap dan gemiddeld

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Vervolgens is de arbeidspositie van deze jongeren verder onderzocht aan de hand van hun contractvorm (Figuur 4.23) en hun salaris (Figuur 4.24). De verdeling naar contractvorm is grotendeels vergelijkbaar met die van de totale groep, met als uitzondering dat zij relatief vaker onder een uitzendcontract werken in plaats van onder een oproepcontract. Hiermee wordt de ene flexibele contractvorm ingeruild voor de andere, wat betekent dat deze jongeren geen 'vastere' arbeidspositie hebben dan de totale groep.

Figuur 4.23 Jonge arbeidsmigranten zijn vaker werkzaam in een uitzendcontract

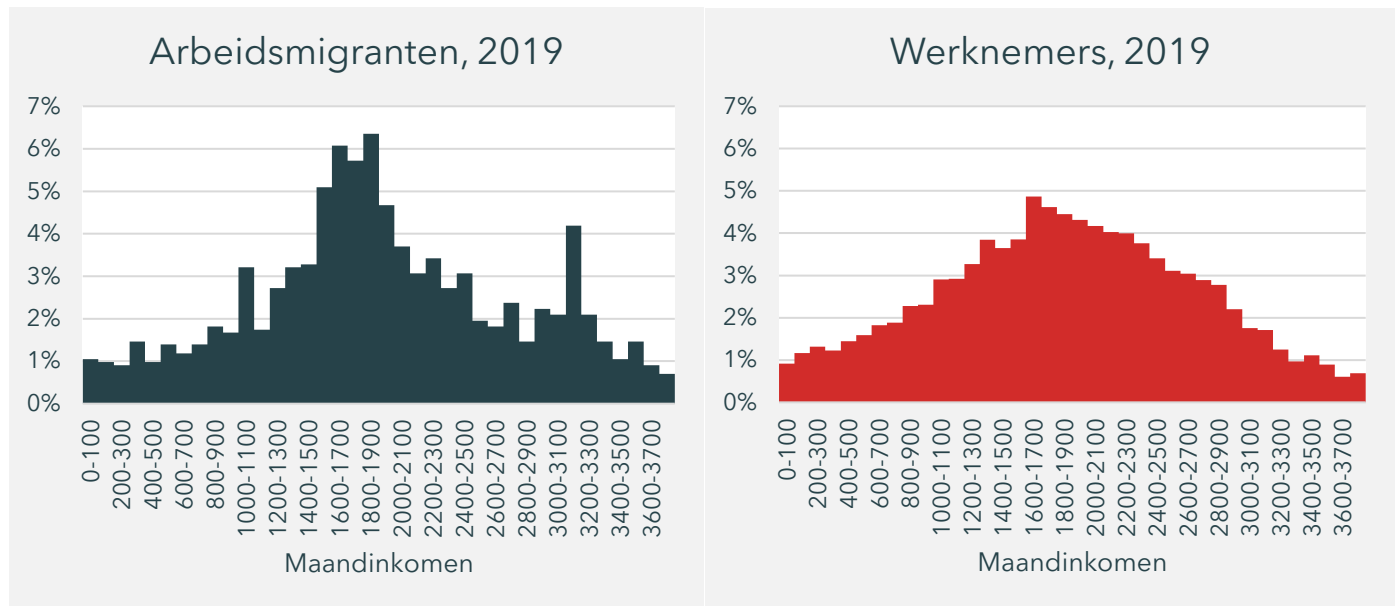

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Wat betreft inkomen zijn er duidelijke verschillen met de totale groep werknemers, zoals te zien is in Figuur 4.24. Er is hier gekozen om de arbeidsmigranten te vergelijken met jongeren die werk als voornaamste inkomensbron

hebben, om te voorkomen dat kleinere bijbaantjes de verdeling verstoren. Bij beide groepen ligt de piek rond het minimumloon van 2019 (€ 1.635,60). Bij de totale populatie werknemers is er echter veel meer spreiding van het maandinkomen dan bij arbeidsmigranten. De meeste arbeidsmigranten verdienen rond het minimumloon, terwijl het inkomen van andere werknemers veel meer varieert. Hieruit maken we op dat arbeidsmigranten vaker een minder goedbetaalde baan hebben, wat hun maatschappelijke positie kwetsbaarder maakt.

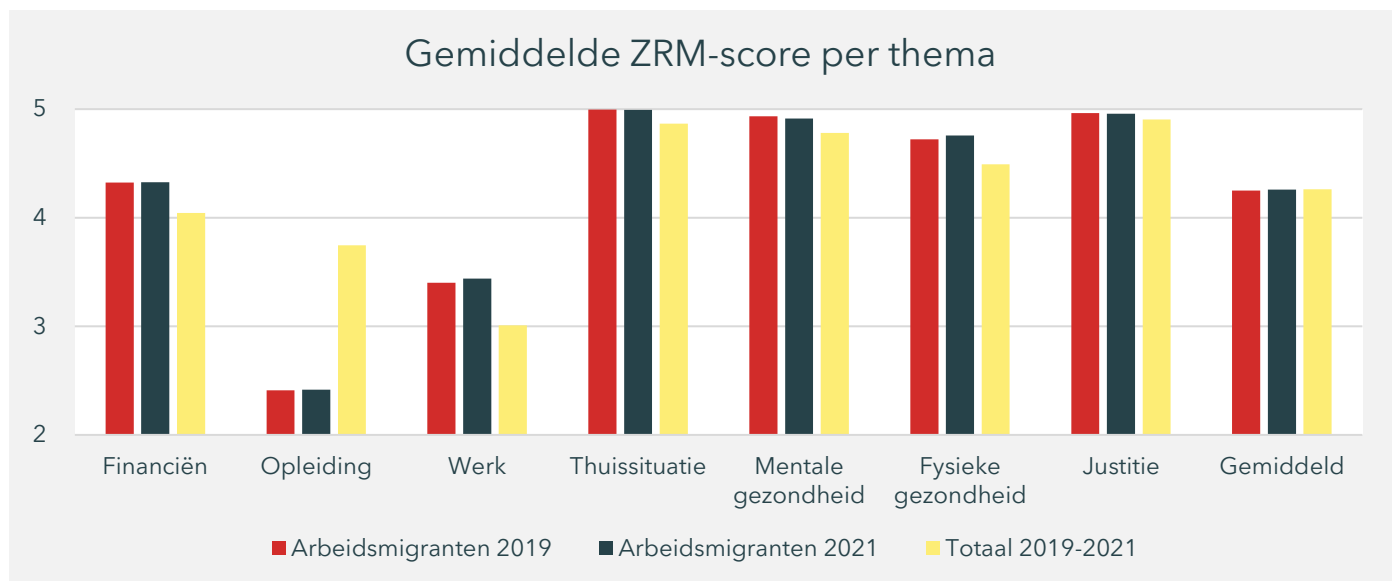
Figuur 4.24 Er ligt bij arbeidsmigranten een piek rond het minimumloon, bij de werknemers onder de jongeren is dat minder het geval

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Jonge arbeidsmigranten scoren op verschillende ZRM-thema's relatief goed. Op de thema's financiën en werk scoren zij hoger, wat te verklaren is doordat zij vaker werk hebben en meer verdienen dan de totale groep. Daarnaast blijkt dat hun mentale en fysieke gezondheid beter is, maar dit geldt alleen voor de jongeren voor wie deze gegevens beschikbaar waren, wat een vertekend beeld kan geven. Ook het thema kan een vertekend beeld geven, omdat bij een groot deel het opleidingsniveau onbekend is.

Figuur 4.25 Jonge arbeidsmigranten scoren relatief slecht op het ZRM-thema Opleiding, maar juist goed op de overige ZRM-thema's

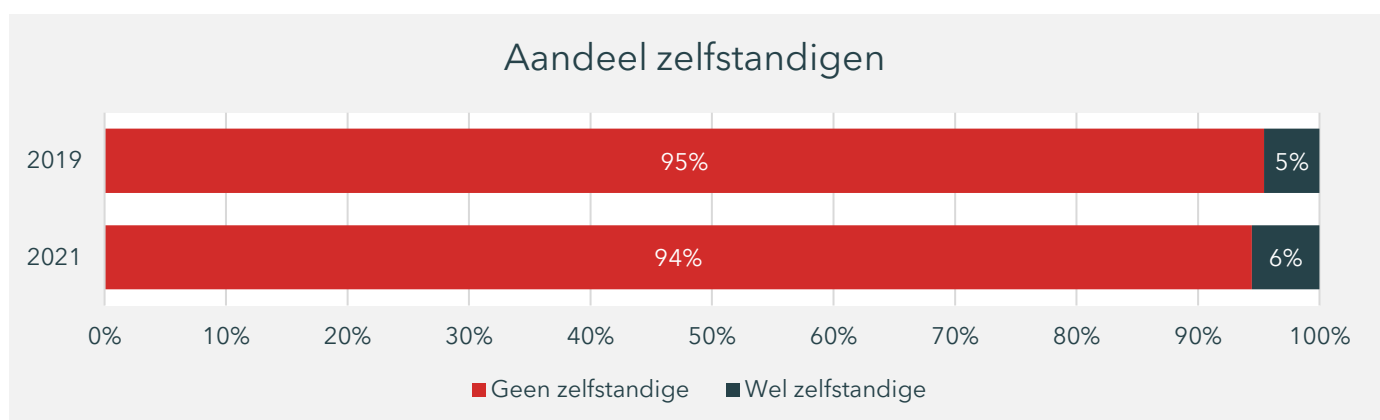

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

4.6 Zelfstandigen

Tot slot kijken we naar jongeren die als zelfstandige werken. We zoomen hierop in omdat schijnzelfstandigheid een belangrijk recent thema is. De positie van een schijnzelfstandige is veel kwetsbaarder, omdat er eigenlijk sprake is van een arbeidsverhouding, maar de werkgever betaalt geen werknemersverzekeringen. Daarom is het relevant om te bekijken hoe het de jongeren vergaat die als belangrijkste inkomensbron inkomen uit zelfstandig ondernemerschap hebben. Dit geldt voor 4.000 tot 5.000 jongeren (5 tot 6 procent, zie Figuur 4.26). Voor 2023 zijn gegevens over de belangrijkste inkomensbron nog niet beschikbaar. Het is met de CBS-Microdata helaas niet mogelijk om schijnzelfstandigen te onderscheiden van de minder kwetsbare zelfstandigen.

Figuur 4.26 Het aandeel zelfstandigen komt in beide cohorten voor bij ongeveer 5 procent

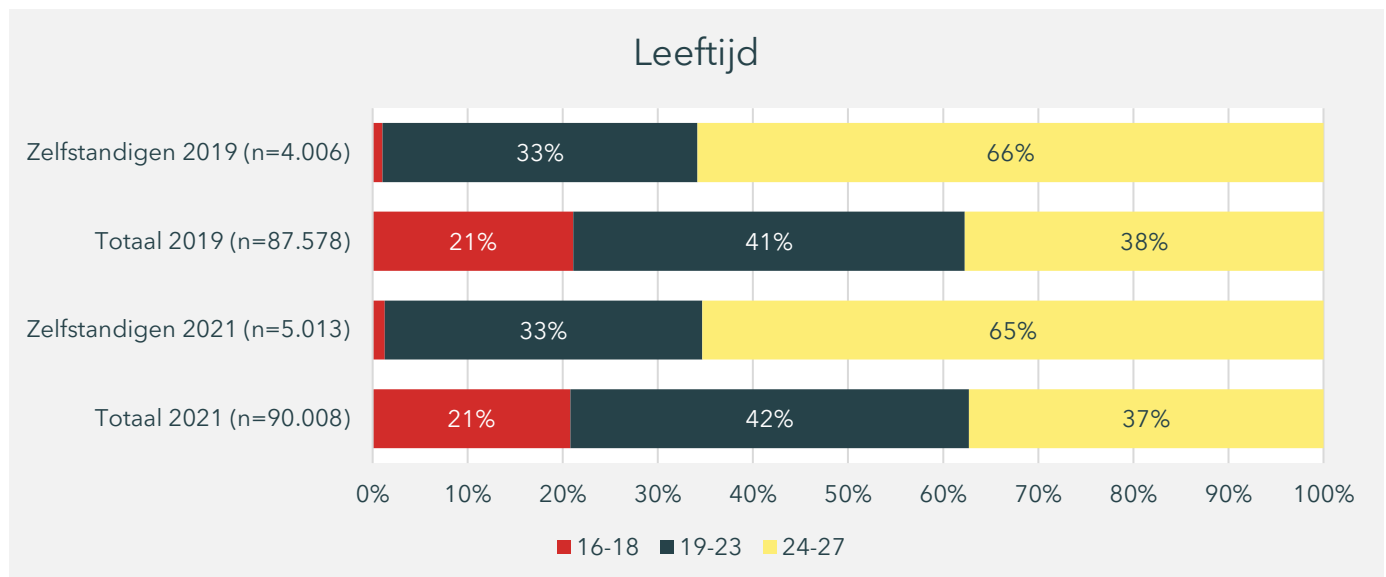

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Achtergrondkenmerken

Zelfstandige jongeren zijn doorgaans ouder (Figuur 4.27), wat niet verrassend is, aangezien zij de arbeidsmarkt al hebben betreden. Wat migratiemotief betreft, is ongeveer twee derde van de zelfstandigen niet gemigreerd (zie Figuur D.16). De migratiemotieven gezin en arbeid zijn relatief oververtegenwoordigd onder de zelfstandige jongeren.

Figuur 4.27 Jongeren die als zelfstandige werken, zijn vaak wat ouder

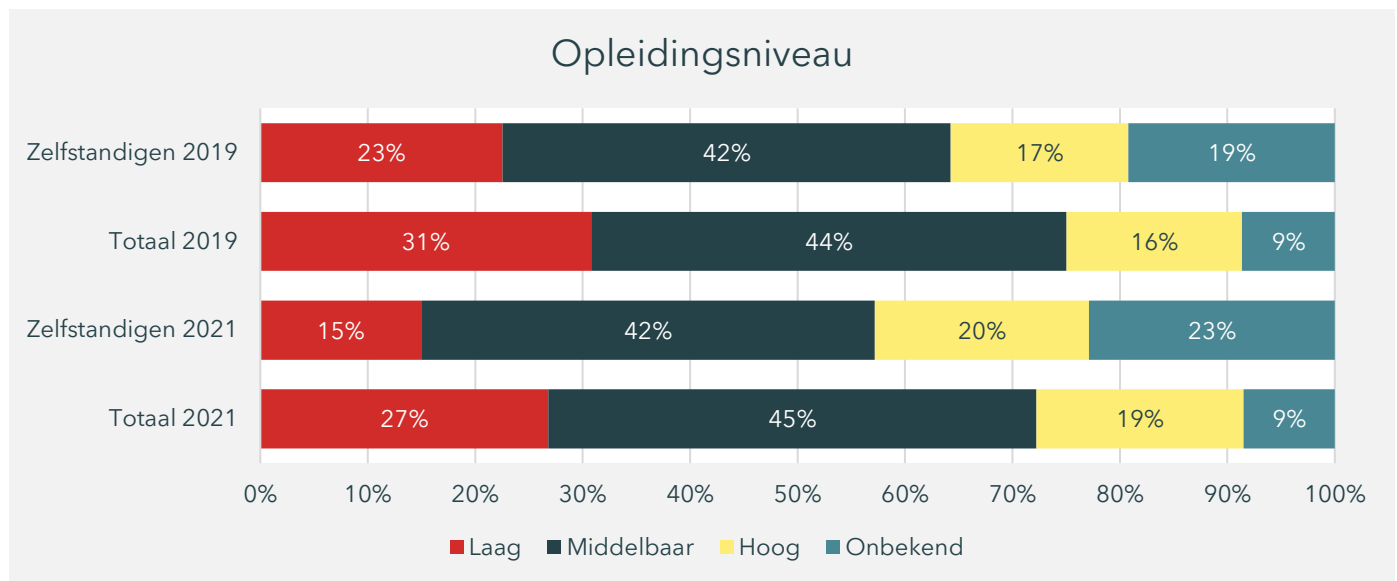

Noot: De leeftijdsverdeling in deze figuur is anders vanwege te lage aantallen onder 16-17-jarigen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Het opleidingsniveau van zelfstandige jongeren is minder vaak laag in vergelijking met de totale groep, maar tegelijk vaker onbekend (Figuur 4.28). Het lagere aandeel laagopgeleiden is deels te verklaren doordat zelfstandigen over het algemeen ouder zijn, waardoor het logisch is dat er minder laagopgeleiden in deze groep voorkomen. Onder 24- tot 27-jarigen is het aandeel laagopgeleid bijvoorbeeld 13 procent.

Figuur 4.28 Het opleidingsniveau van zelfstandige jongeren is minder vaak laag en vaker onbekend.

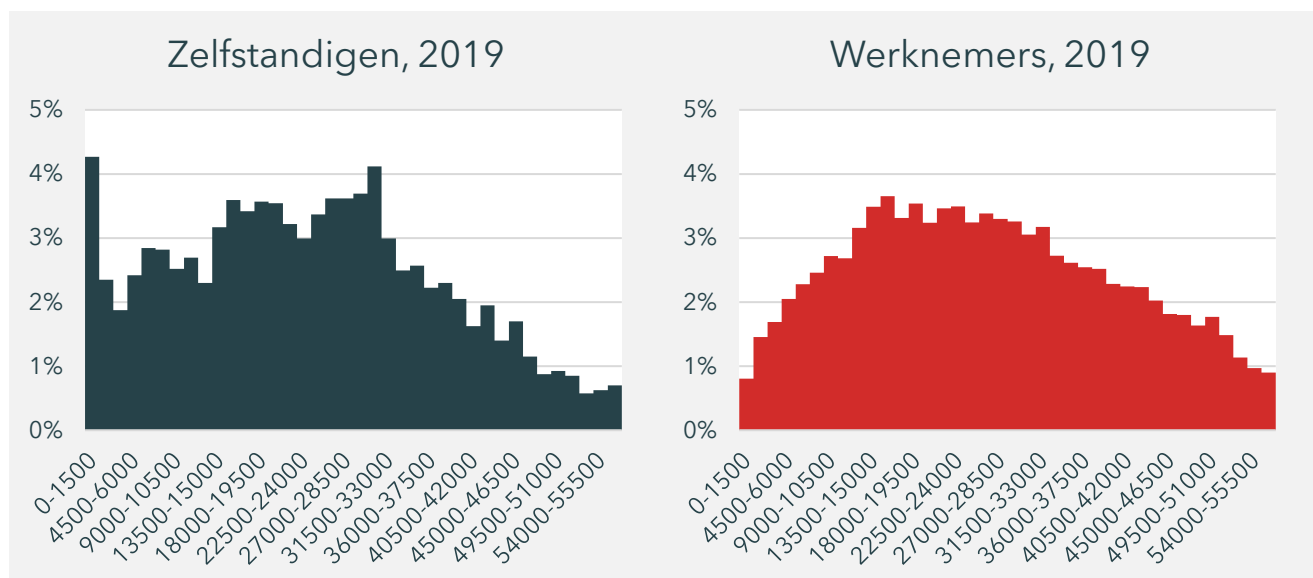

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Sociale positie en zelfredzaamheid

De verdeling van het jaarinkomen van zelfstandigen lijkt grotendeels op die van werknemers (Figuur 4.29). Er zijn echter meer zelfstandigen dan werknemers met een zeer laag jaarinkomen (minder dan €1.500). Onder werknemers komen hogere jaarinkomens juist vaker voor, aan de rechterkant van het histogram.

Figuur 4.29 Zelfstandigen hebben vaker een laag jaarinkomen dan werknemers

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Tabel 4.1 laat zien dat de meeste zelfstandigen actief zijn in de bouw (32 procent), gevolgd door de zorg (11 procent) en de specialistische zakelijke dienstverlening (7 procent). Dit wijkt sterk af van de sectoren waarin werknemers voornamelijk werkzaam zijn. Het grootste deel van de jongeren in loondienst heeft een baan in de overige zakelijke dienstverlening (19 procent), de groot- en detailhandel (16 procent) en in de zorg (15 procent).

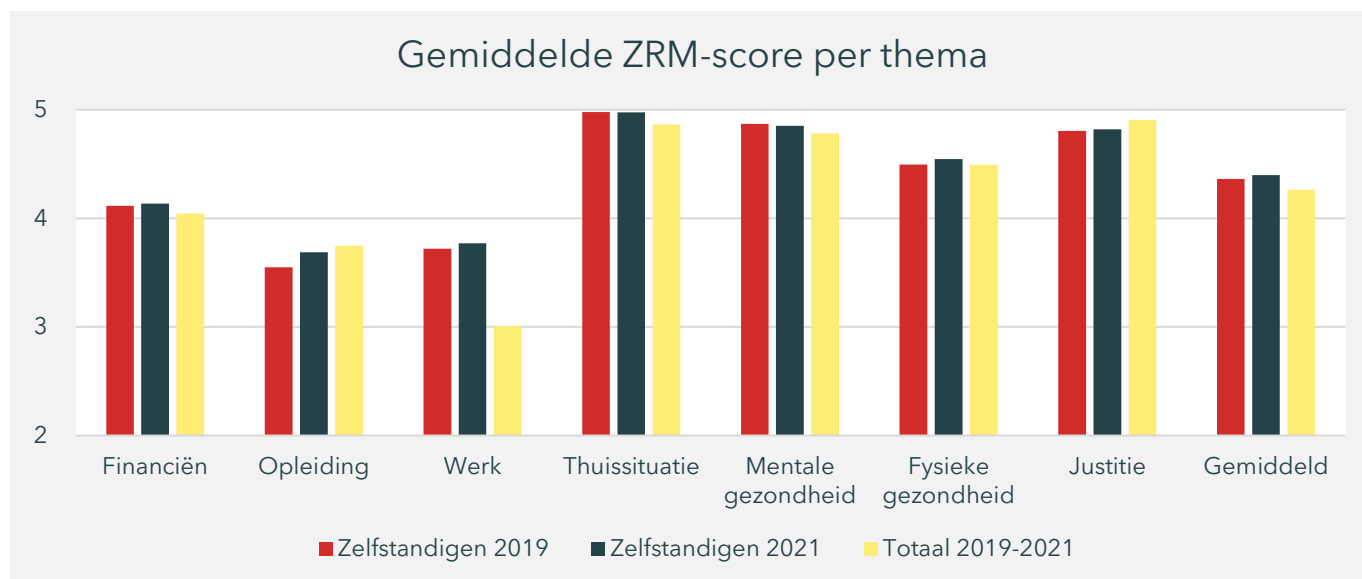
Tabel 4.1 Bijna een derde van de zelfstandigen is werkzaam in de bouw

Zelfstandigen			Werknemers	
	Sector	Aandeel	Sector	Aandeel
2019	1 Bouwnijverheid	31%	Overige zakelijke dienstverlening	21%
	2 Gezondheids- en welzijnszorg	9%	Groot- en detailhandel	16%
	3 Specialistische zakelijke dienstverlening	8%	Gezondheids- en welzijnszorg	14%
	4 Landbouw, bosbouw en visserij	7%	Horeca	9%
	5 Groot- en detailhandel	7%	Specialistische zakelijke dienstverlening	8%
2021	1 Bouwnijverheid	32%	Overige zakelijke dienstverlening	19%
	2 Gezondheids- en welzijnszorg	11%	Groot- en detailhandel	16%
	3 Specialistische zakelijke dienstverlening	7%	Gezondheids- en welzijnszorg	15%
	4 Landbouw, bosbouw en visserij	7%	Horeca	9%
	5 Groot- en detailhandel	7%	Specialistische zakelijke dienstverlening	8%

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Op het gebied van zelfredzaamheid valt op dat zelfstandigen hoger scoren op het thema werk dan de totale groep (Figuur 4.30). Zij verdienen vaak voldoende om volledig zelfredzaam te zijn op dit thema. Echter is er ook een deel die juist heel weinig verdient, zoals Figuur 4.29 laat zien. Voor werknemers gaat volledige zelfredzaamheid op het gebied van werk ook gepaard met het hebben van een vast contract, wat minder vaak voorkomt. Op andere thema's scoren zelfstandigen soms iets beter, soms iets minder goed in vergelijking met de totale groep.

Figuur 4.30 Zelfstandigen scoren goed op het ZRM-thema Werk, maar slecht op het thema Opleiding

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

4.7 Overlap kwetsbare groepen

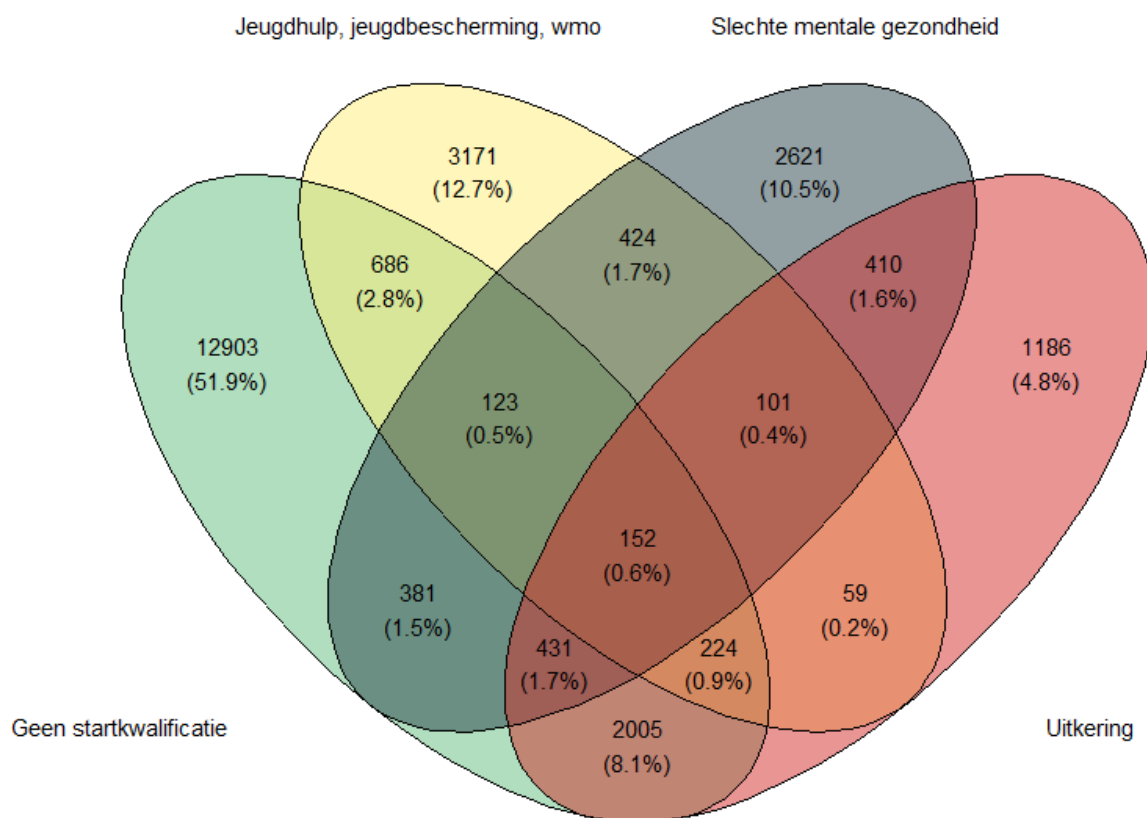
Zoals eerder in dit hoofdstuk besproken, is er bij kwetsbare jongeren vaak sprake van een opeenstapeling van problemen. Het komt dan ook regelmatig voor dat een jongere niet slechts tot één, maar tot meerdere kwetsbare groepen behoort. We hebben gekozen voor de eerste vier besproken groepen, omdat deze het kwetsbaarst zijn

gebleken als we kijken naar de zelfredzaamheid en andere uitkomsten op het gebied van opleiding en/of arbeidsmarkt. In totaal gaat het om bijna 25.000 jongeren in 2019, zo'n 28 procent van het totale cohort van dat jaar.

Figuur 4.31 laat zien in welke mate er overlap is tussen de vier kwetsbare groepen. Hieruit blijkt dat ongeveer 80 procent van de kwetsbare jongeren binnen slechts één van de vier groepen valt: 51,9 procent behoort alleen tot de groep zonder startkwalificatie, 12,7 procent tot de groep die alleen aanspraak maakt op jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo, 10,5 procent heeft alleen een slechte mentale gezondheid en 4,8 procent ontvangt alleen een uitkering.

Dat betekent ook dat zeker 20 procent van de kwetsbare jongeren uit één van de besproken kwetsbare groepen voorkomt in meerdere groepen. Het gaat om bijna 5.000 jongeren, of ongeveer 6 procent van het totale cohort. De grootste groep daarvan (ongeveer 2.000 jongeren) bestaat uit jongeren zonder startkwalificatie die een uitkering ontvangen, gevolgd door de groep zonder startkwalificatie die gebruik heeft gemaakt van jeugdhulp, jeugdbescherming en Wmo (bijna 700 jongeren).

Figuur 4.31 Bij 20 procent van de kwetsbare jongeren is er sprake van meerdere problemen

Noot: In totaal vallen 24.877 jongeren in 2019 binnen minstens één van de vier groepen kwetsbare jongeren, dat is 28 procent van het totale cohort

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

4.8 Stadsdeel van de kwetsbare jongeren

In Bijlage D hebben we per groep kwetsbare jongeren ook de verdeling per stadsdeel weergegeven. Daarbij de volgende observaties:

- We zien dat de jongeren uit deze kwetsbare groepen verdeeld zitten over stadsdelen;
- Jongeren zonder startkwalificatie en jongeren met een uitkering komen met meeste voor in Laak dan wel Escamp;
- Jongeren met een lagere score mentale gezondheid zitten juist vaker in Segbroek en Loosduinen;
- Jongeren die in aanraking zijn geweest met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo wonen vaker in Loosduinen en Leidschenveen-Ypenburg;
- De meeste zelfstandigen wonen in Escamp;
- Jonge arbeidsmigranten zijn vrij verdeeld over de stadsdelen, maar wonen het meest in Segbroek.

4.9 Conclusies

Met dit hoofdstuk hebben we ingezoomd op enkele groepen kwetsbare jongeren om te kijken hoe deze groepen gekarakteriseerd worden. Zo'n twintig procent van deze jongeren komt voor in méér dan één kwetsbare groep. De combinatie die het meest voorkomt, is uitkering ontvangend en geen startkwalificatie.

Jongeren zonder startkwalificatie zijn voor de helft jonger dan 24 jaar, zijn vaker gemigreerd en geen inkomen of een uitkering. Maar we zien ook dat bijna de helft werknemer of zelfstandige. Ze verschillen niet veel qua zelfredzaamheid met de totale groep jongeren. Jongeren met een uitkering daarentegen hebben aanmerkelijk lagere zelfredzaamheidsscores. Ze zijn lager opgeleid en ouders met lage SES zijn oververtegenwoordigd. De problematiek lijkt voor deze groep groter. Dat zien we terug in de figuur met de overlap tussen groepen. Een ruime meerderheid van de jongeren met een uitkering valt ook in een andere kwetsbare groep, terwijl dat voor jongeren zonder startkwalificatie grofweg een kwart is. Een uitkering is dus een belangrijkere indicator voor een lagere zelfredzaamheid dan het niet hebben van een startkwalificatie.

Een lage score op het thema mentale gezondheid hangt niet samen met de sociaaleconomische status van ouders, anders dan we zien bij bijvoorbeeld uitkering. Ook zijn het vaker jongeren zonder migratiemotief en oudere jongeren die een lagere score hebben. Dat is een karakteristiek ander patroon dan we bij andere groepen zien. Deze jongeren wonen vaker alleen en ontvangen vaker een uitkering. Een slechtere score op mentale gezondheid hangt ook samen met een slechtere score fysieke gezondheid.

Jongeren die in aanraking zijn gekomen met jeugdhulp, jeugdbescherming en Wmo zijn jonger en zijn daarom gemiddeld minder zelfredzaam op alle leefgebieden van de ZRM. Voor de thema's als opleiding of werk hangt dat samen met hun nog jonge leeftijd. De mindere zelfredzaamheid op thema's als fysieke gezondheid, mentale gezondheid of contact met justitie maakt duidelijk dat deze groep te maken heeft met meervoudige problematiek.

Jonge arbeidsmigranten en jonge zelfstandigen zijn gemiddeld ouder, wat past bij het feit dat zij al actief zijn op de arbeidsmarkt. Zij verdienen alleen vaak minder dan (andere) jongeren die werknemer zijn. Zij zijn ook relatief zelfredzaam op de andere leefgebieden van de ZRM, waardoor deze jongeren minder kwetsbaar lijken dan de andere groepen die we in dit hoofdstuk onderzocht hebben.

Referenties

Inspectie SZW (2021). *Rapport Arbeidsmigranten*. Projectnummer 4275.

Rabaté, S. en Rellstab, S. (2021). The child penalty in the Netherlands and its determinants. CPB, 's-Gravenhage.

Van der Vliet, R., Bosman, F., Hogendoorn, B., Wissen-Floris, J. en Zweerink, J. (2023). Monitor loonverschillen mannen en vrouwen, 2022. CBS, 's-Gravenhage.

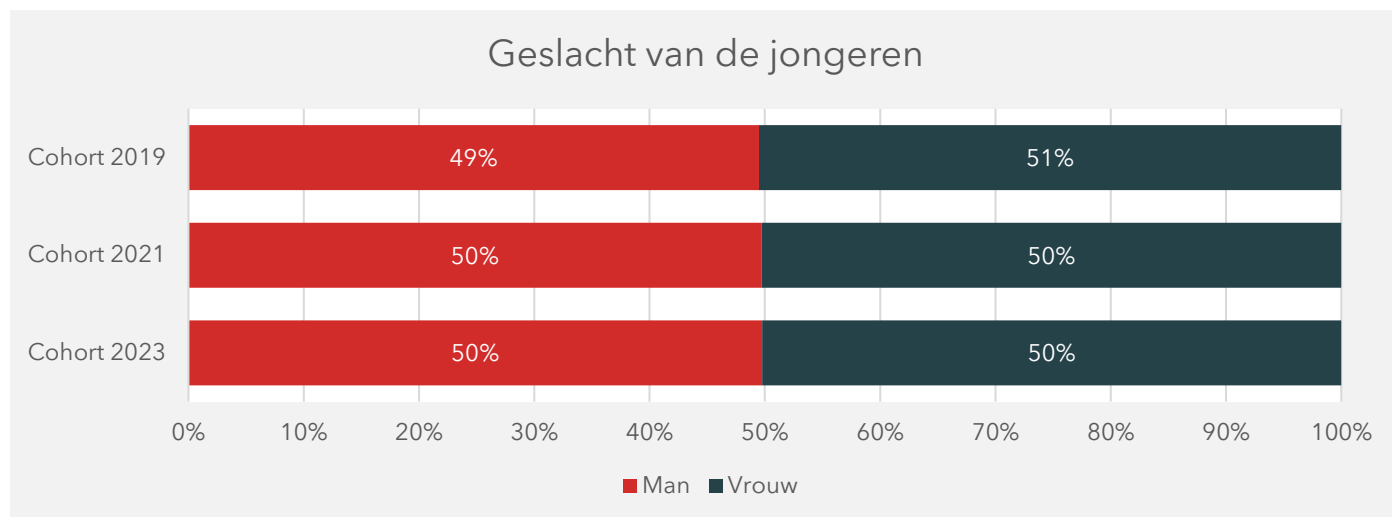
Bijlage A Operationalisatie ZRM

Thema	Niet zelfredzaam	Beperkt zelfredzaam	Voldoende zelfredzaam	Volledig zelfredzaam
Financiën	Heeft persoonlijke problematische schulden met een inkomen van minder dan minimumloon (op maandbasis)	Heeft persoonlijke problematische schulden & inkomen van tenminste minimumloon (op maandbasis) of heeft geen persoonlijke problematische schulden maar inkomen is op of onder bijstandsniveau zonder studerend/ thuiswonend	Heeft geen persoonlijke problematische schulden, maar heeft inkomen van tussen bijstandsniveau en minimumloon (op maandbasis) Thuiswonend of studerend	Heeft geen persoonlijke problematische schulden en heeft inkomen tenminste ter hoogte van minimumloon (op maandbasis)
Opleiding	Heeft geen startkwalificatie, volgt geen opleiding	Heeft geen startkwalificatie, volgt wel een opleiding (minstens startkwalificatieniveau)	Heeft diploma op niveau van startkwalificatie	Heeft diploma hoger dan startkwalificatie
Werk	Heeft geen betaald werk (loondienst)	Heeft betaald werk (loondienst) van minder dan het minimumloon (op maandbasis) zonder vast contract	Heeft betaald werk (loondienst) van minder dan het minimumloon (op maandbasis) met vast contract of heeft betaald werk (loondienst) van meer dan minimumloon zonder vast contract	Heeft een betaalde baan (loondienst) van minstens het minimumloon (op maandbasis) met vast contract
	Heeft geen inkomen als zelfstandige	Heeft inkomen als zelfstandige minder dan minimumloon (op maandbasis)	Heeft inkomen als zelfstandige van minstens minimumloon tot 150 procent (op maandbasis)	heeft inkomen als zelfstandige van minstens 150 procent van minimumloon (op maandbasis)
Thuisituatie	Wmo-opvang. Adreslozen met bijstand. Jeugdhulp met verblijf. Jeugdbescherming: (voorlopige/tijdelijke) voorgedij.	Verblijf in institutioneel huishouden of beschermd wonen (Wmo). Jeugdhulp zonder verblijf. Jeugdbescherming:	Wmo-maatwerk-voorziening 'Ondersteuning thuis' of 'Hulp bij huishouden'. Geen jeugdhulp of jeugdbescherming.	Woont zelfstandig of woont bij ouders/verzorgers. Geen Wmo. Geen jeugdhulp of jeugdbescherming.

		(voorlopig) onder toezichtstelling		
Mentale gezondheid	Hoge totale GGZ- zorgkosten in specialistisch (>€ 3.000) of drie neurologische medicijn groepen (onze definitie van complexe problemen)	Lage totale GGZ- kosten indien specialistisch (>€ 3.000) met maximaal 2 neurologische medicijn groepen	Alléén generalistische GGZ- kosten of 1 à 2 neurologische medicijn groepen	Geen GGZ-kosten en geen medicijngebruik in neurologische medicijn groepen
Fysieke gezondheid	Hoge somatische zorgkosten (>€ 6.000) of complexe problemen (drie of meer medicijn groepen).	Middelhoge somatische zorgkosten (€ 3.000- € 6.000) met maximaal 2 medicijn groepen	Lage somatische zorgkosten (€ 1.000- € 3.000) of 1 of 2 medicijn groepen	(Bijna) geen zorgkosten en geen medicijngebruik
Justitie	Meerdere keren verdacht in afgelopen 2 jaar van ernstig misdrijf of meer dan 5 keer verdacht in afgelopen 2 jaar van niet-ernstig misdrijf of detentie (exclusief jeugddetentie)	1 keer verdachte in afgelopen 2 jaar van ernstige misdrijven: geweld, drugs en wapenmisdrijf of tot en met 5 keer verdacht van niet- ernstige misdrijven of maatregelen jeugdreclassering: gedwongen toezicht en begeleiding, intensieve trajectbegeleiding (ITB) harde kern, ITB criem of gedrags- beïnvloedende maatregel.	1 keer verdachte in afgelopen 2 jaar van niet-ernstig misdrijf (vermogensmisdrijf, vernietiging en openbare orde, en overig of maatregelen jeugdreclassering: vrijwillige toezicht en begeleiding, scholings- en trainingsprogramma of voorbereiding gedrags- beïnvloedende maatregel.	Geen verdachte van misdrijf in afgelopen 2 jaar en geen jeugdreclassering in afgelopen 2 jaar

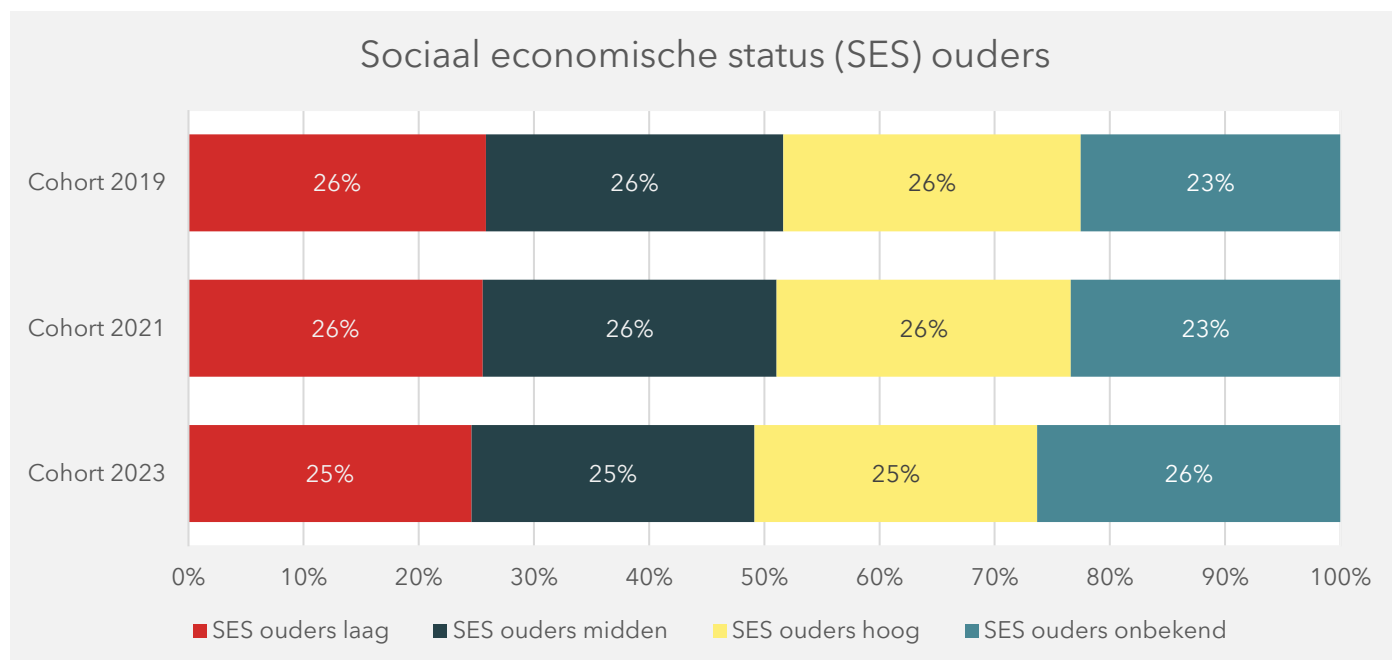
Bijlage B Aanvullende resultaten Hoofdstuk 2

Figuur B.1 Geslacht van jongeren

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur B.2 De sociaaleconomische status van ouders verdeelt de jongeren in vier gelijke groepen

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Tabel B.2 Het gemiddelde loon van werkende jongeren per achtergrondkenmerk

Kenmerk	Cohort 2019	Cohort 2021
Startkwalificatie		
Zonder startkwalificatie	€ 1.413	€ 1.462
Met startkwalificatie	€ 2.025	€ 2.188
Onbekende opleiding	€ 1.916	€ 1.990
Contractsoort		
Vast contract	€ 2.311	€ 2.532
Tijdelijk contract	€ 1.940	€ 2.164
Uitzendcontract	€ 1.533	€ 1.645
Oproepcontract	€ 1.238	€ 1.321
Stagiaire	€ 768	€ 792
Wet sociaal werk (WSW)	€ 1.469	€ 1.594
Sociaaleconomische status (SES) van de ouders		
Laag	€ 1.746	€ 1.936
Midden	€ 1.911	€ 2.069
Hoog	€ 2.133	€ 2.308
Onbekend	€ 1.896	€ 2.034
Migratiemotief		
Geen migratie	€ 1.941	€ 2.112
Gezin	€ 1.742	€ 1.900
Arbeid	€ 2.096	€ 2.139
Studie	€ 2.073	€ 2.212
Asiel	€ 1.634	€ 1.853
Overig/onbekend	€ 1.711	€ 1.898

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

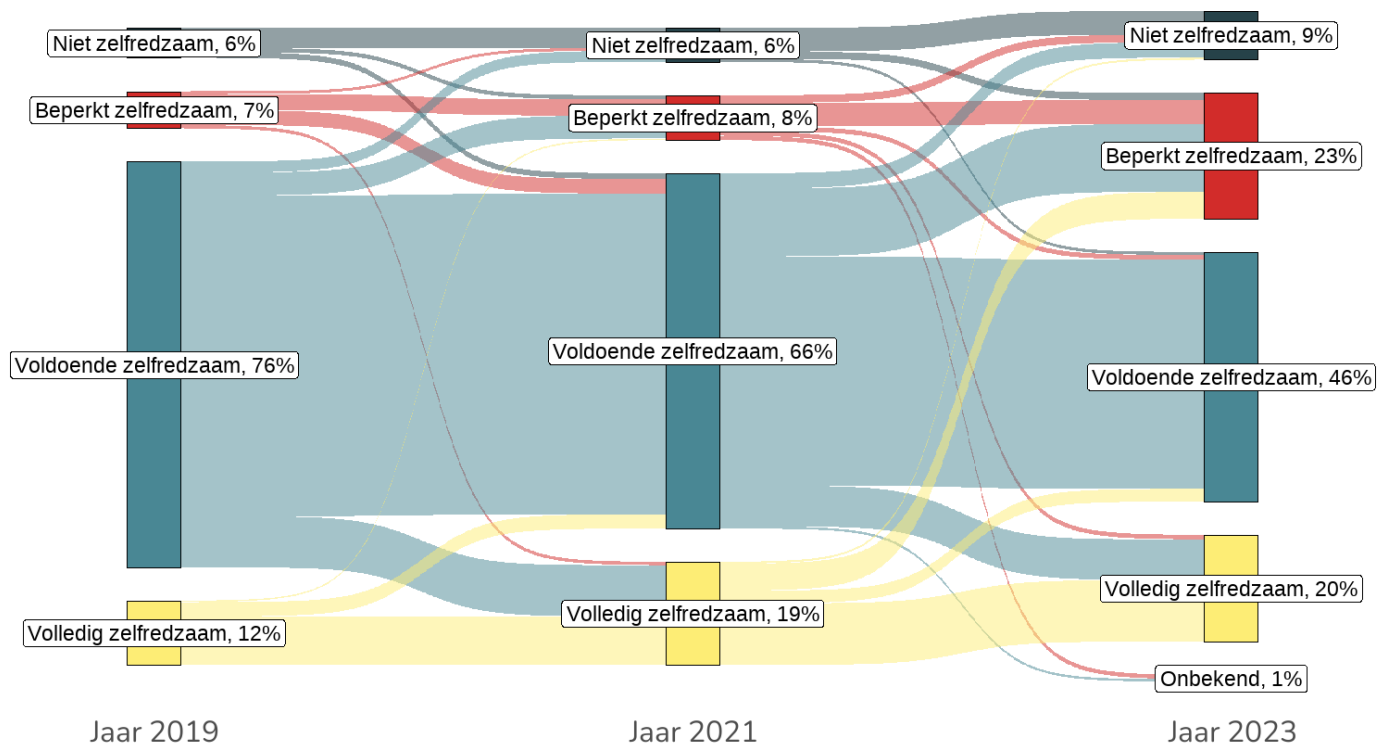
Bijlage C Aanvullende resultaten Hoofdstuk 3

Bijlage C.1 Nadere uitwerking zelfredzaamheidsthema's

Thema: Financiën

In Figuur C.1 is te zien dat veruit de meeste jongeren van cohort 2019 voldoende of volledig zelfredzaam zijn op het thema Financiën. Wel is te zien dat het aandeel beperkt zelfredzaam is toegenomen in 2023. Dat heeft ermee te maken dat het jaarinkomen nog niet beschikbaar is, waardoor voor meer jongeren het inkomen niet te bepalen is. Door het ontbreken van het inkomen komen zij vaker in de categorie beperkt zelfredzaam.¹⁵

Figuur C.1 De meeste jongeren zijn en blijven financieel zelfredzaam

Noot: De stijging in aandeel Beperkt zelfredzaam in 2023 is te verklaren door incomplete data in dat jaar

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Een andere factor die meespeelt in de bepaling van dit thema is het hebben van problematische schulden.¹⁶ Van het cohort 2019 heeft 6,5 procent een problematische schuld, een kleine 6.000 jongeren. Bij de andere cohorten is

¹⁵ Er was in de eindfase van het rapport geen mogelijkheid meer om hiervoor te corrigeren. We hebben ervoor gekozen om de deze deels vertekende resultaten in het rapport te laten, maar in de conclusies hier geen aandacht aan te geven.

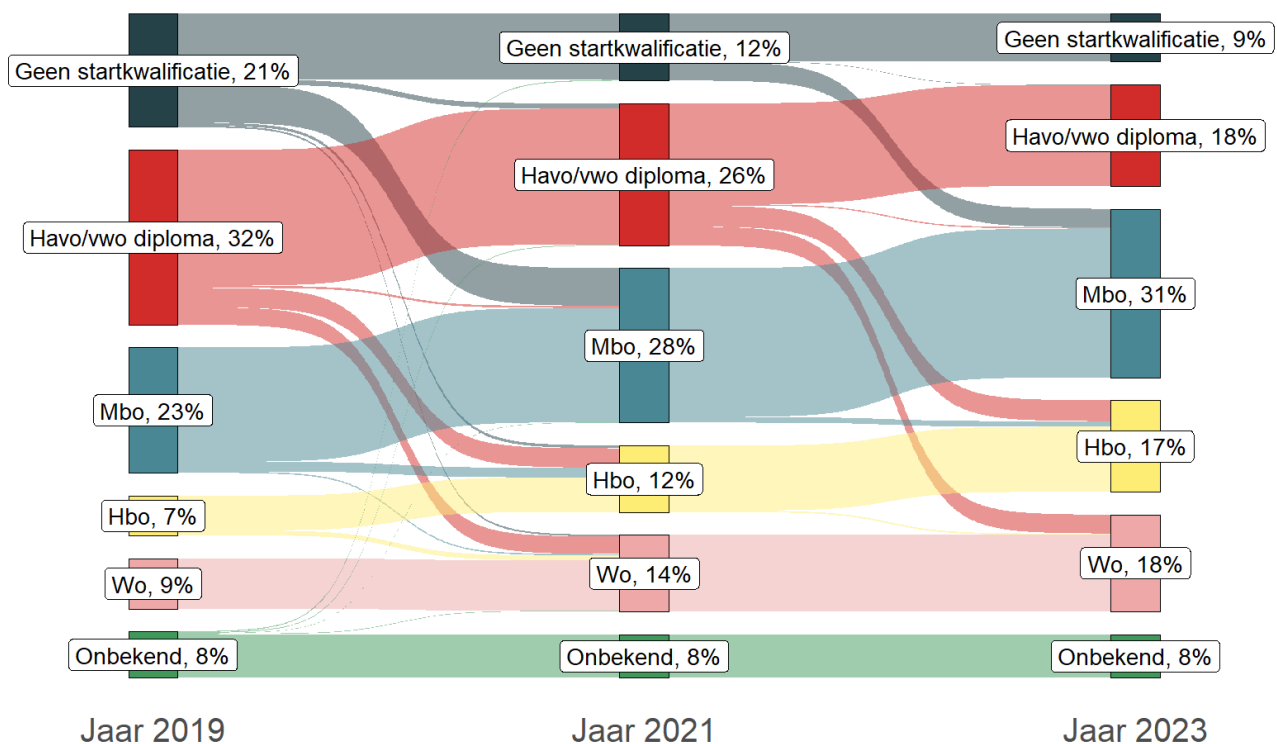
¹⁶ Het CBS kijkt hiervoor of een individu te maken heeft met een WSNP-traject, ten minste zes maanden de zorgpremie niet heeft betaald, een betalingsachterstand bij het CJIB van minimaal 50 euro heeft, een toeslagschuld bij de Belastingdienst langer dan 27 maanden van minimaal 50 euro en/of een belastingaanslag langer dan 15 maanden van minimaal 50 euro en/of een belastingschuld die in 12 maanden voor peilmoment oninbaar is gebleken of heeft een betalingsachterstand bij DUO van 3 maanden of langer en van minimaal 270 euro heeft. BKR-schulden, gokschulden en dergelijke zijn niet meegenomen, al kunnen dergelijke schulden leiden tot betalingsachterstand bij de zorgpremie, DUO of de Belastingdienst.

dat vergelijkbaar. We zien dat oudere jongeren vaker een problematische schuld hebben dan jongere. Dat is niet gek, omdat ouderen nu eenmaal meer/vaker te maken hebben met belastingen/toeslagen en dergelijke. Bovendien gaat het om schulden die al langer bestaan, waardoor schulden pas op latere leeftijd worden aangemerkt als problematisch.

Thema Opleiding

Figuur C.2 laat zien dat het aandeel jongeren zonder een startkwalificatie van cohort 2019 daalt in de daaropvolgende peilmomenten. Uiteindelijk heeft 9 procent geen startkwalificatie in 2023, waar dat in 2019 21 procent was. Ook zien we dat er jongeren zijn die intussen een hbo- of wo-diploma hebben gehaald en enkele jongeren die na hun mbo- een hbo-diploma hebben gehaald.

Figuur C.2 Het aandeel 'geen startkwalificatie' neemt af door de jaren

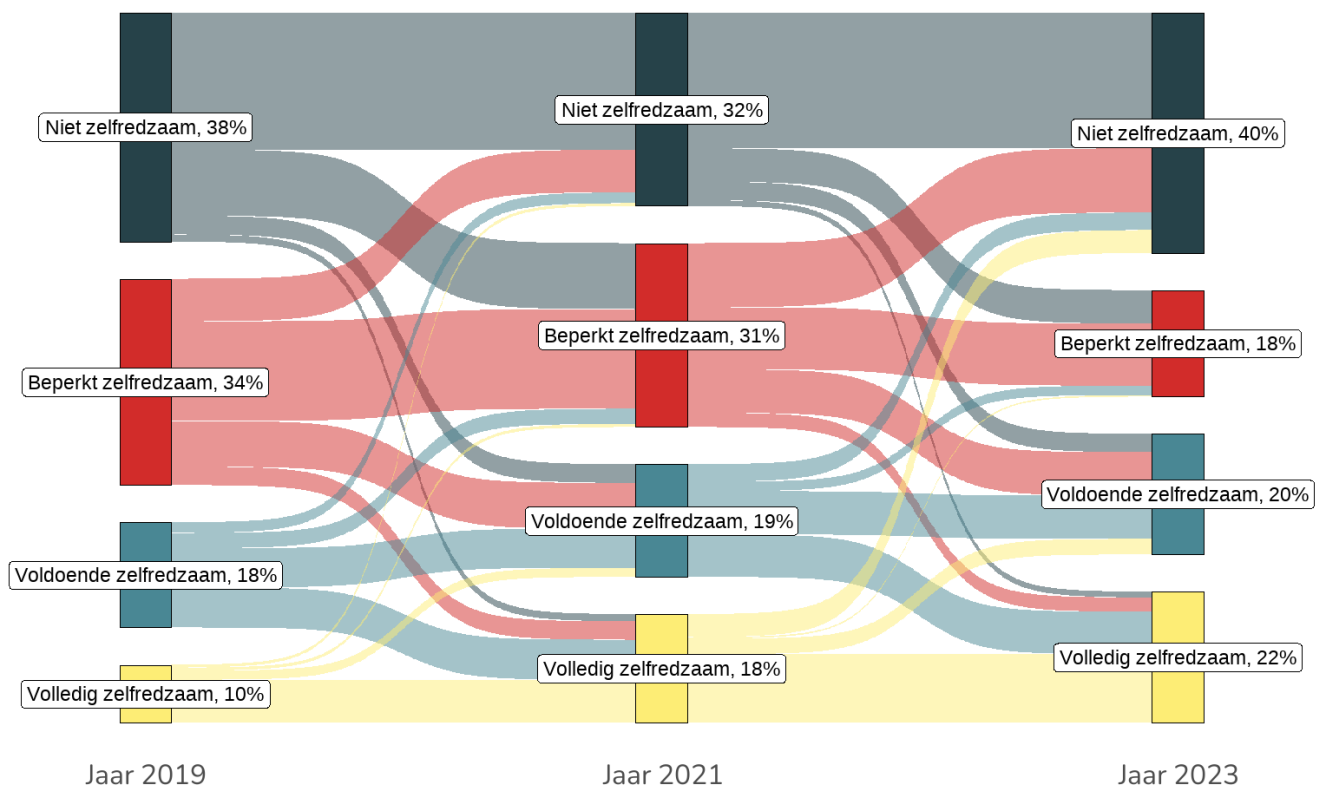
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Gelet op de resultaten uit de vorige figuur is het niet verwonderlijk dat het aandeel 'volgt geen onderwijs' met de jaren stijgt. Jongeren ronden hun initiële opleiding af, waarna ze in die categorie terechtkomen. Er is maar beperkt sprake van doorstroom binnen het vervolgonderwijs (=mbo, hbo of wo): vrijwel alle jongeren volgen of hetzelfde niveau als twee jaar terug, of ze volgen geen onderwijs meer.

Thema Werk

Een relatief groot deel van de jongeren is niet zelfredzaam op het gebied van werk. Dat gaat zowel in 2019 als in 2023 om ongeveer 40 procent van de jongeren uit cohort 2019 (zie Figuur C.4): zo'n 35.000 jongeren. De stijging in 2023 kan liggen aan het feit dat niet alle gegevens beschikbaar zijn om dit thema vast te stellen in 2023. Tegelijkertijd neemt het aandeel dat volledig zelfredzaam is toe, van 10 procent in 2019 naar 22 procent in 2023. Daar staat een daling van het aandeel dat beperkt zelfredzaam is tegenover, van 34 procent in 2019 naar 18 procent in 2023. Er vinden tussen de peilmomenten redelijk veel verschuivingen plaats in de ZRM-score van individuen.

Figuur C.4 Een meerderheid van de jongeren is niet of beperkt zelfredzaam op werk

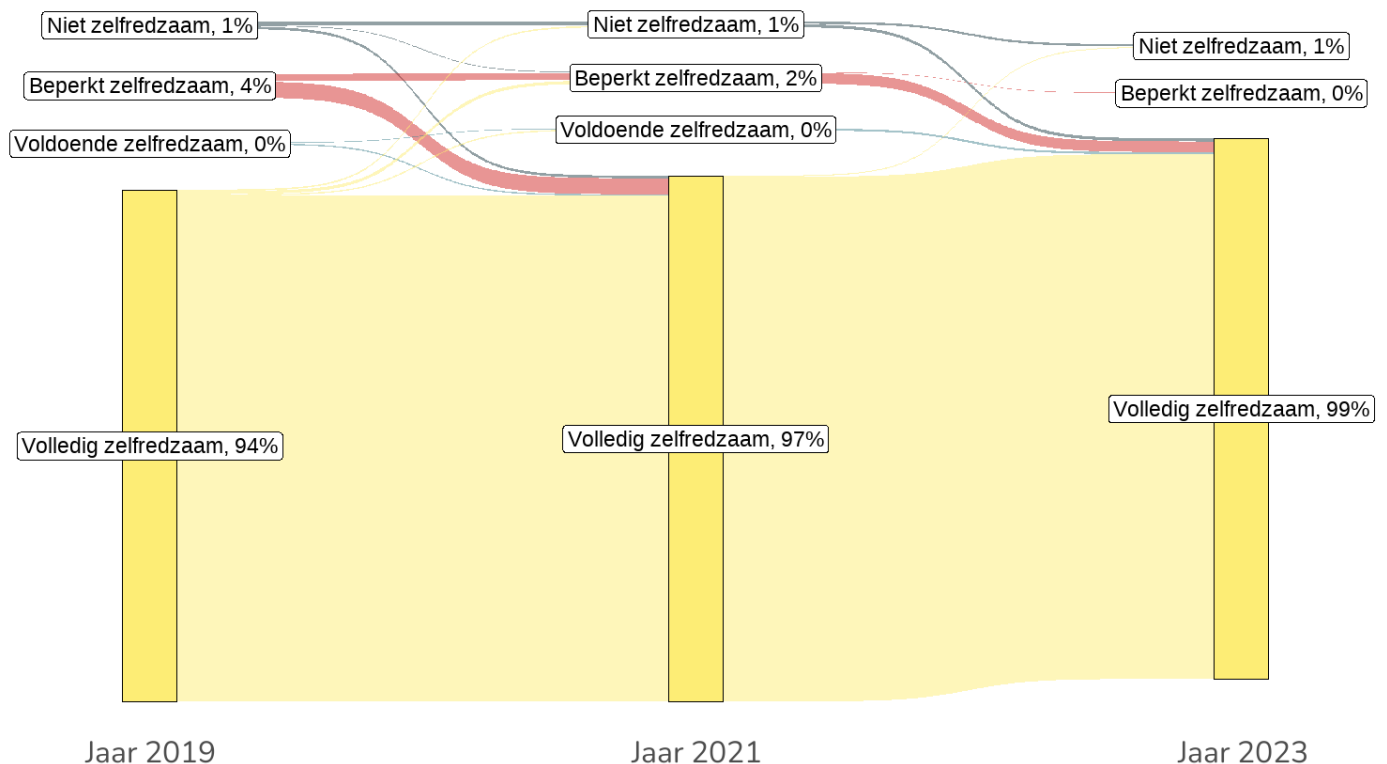
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Voor de zelfredzaamheid op het gebied van werk is het belangrijk of iemand een vast contract heeft. Hoofdstuk 2 liet al zien dat maar ongeveer 13 procent van de jongeren in 2019 een vast contract heeft (iets meer dan 11.000 jongeren). Voor 24- tot 27-jarigen ligt dit hoger, rond de 25 procent. Het opleidingsniveau speelt hierbij ook een grote rol. Binnen de groep 24- tot 27-jarigen met een laag opleidingsniveau heeft maar 11 procent een vast contract (niet weergegeven). Voor de jongeren met een middelhoog of hoog opleidingsniveau ligt dit op respectievelijk 24 en 31 procent. Van de jongeren in 2019, heeft twee jaar later 29 procent en vier jaar later 32 procent een vast contract.

Thema Thuissituatie

Op het gebied van de thuissituatie zijn vrijwel alle jongeren zelfredzaam, zeker na vier jaar (zie Figuur C.5). In 2019 is ongeveer 6 procent niet of beperkt zelfredzaam, in 2023 geldt dat zelfs nog maar voor 1 procent van de jongeren. Daarbij blijft wel een relatief groot deel van de jongeren die in 2019 niet zelfredzaam zijn, dit ook nog in 2021 en 2023. De jongeren die beperkt zelfredzaam zijn, zijn twee jaar later wel in grote mate volledig zelfredzaam geworden.

Figuur C.5 Vrijwel alle jongeren zijn volledig zelfredzaam met betrekking tot hun thuissituatie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

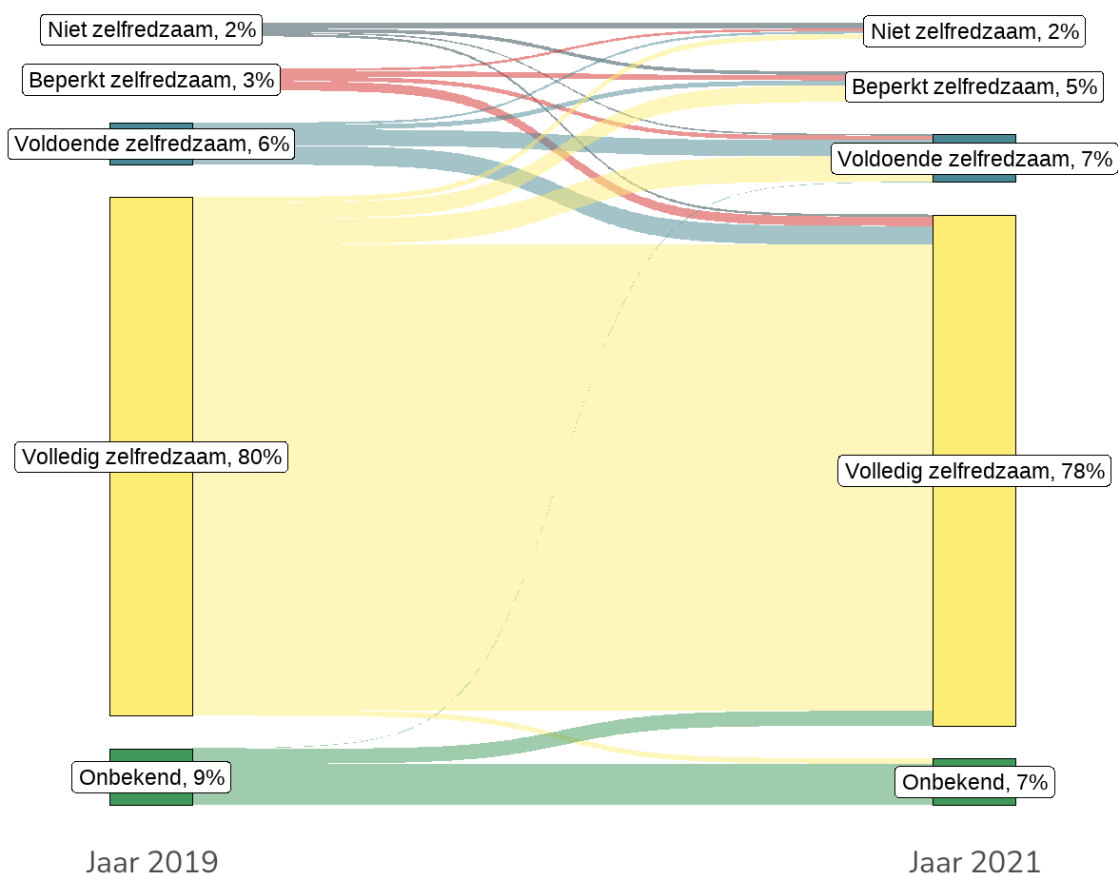
Jongeren boven de 18 jaar hebben vrijwel nooit te maken met jeugdhulp of voogdijmaatregelen. Dit komt vooral voor bij jongeren onder de 18. Zo is het percentage jongeren van 16-17 jaar dat onder voogdij staat 0,5 procent, terwijl dit voor de leeftijdsgroep 18-23 jaar slechts 0,1 procent is (niet weergegeven). Het gaat hier om enkele tientallen jongeren. Ook staat 1,7 procent van de 16- tot 17-jarigen onder (voorlopig) toezicht, vergeleken met 0,3 procent van de 18- tot 23-jarigen. Daarnaast krijgen 16- tot 17-jarigen vaker jeugdhulp dan 18- tot 23-jarigen. Zo ontvangt 21 procent van de 16- tot 17-jarigen jeugdhulp zonder verblijf (meer dan 2.000 jongeren) en 2,6 procent ontvangt jeugdhulp met verblijf (300 jongeren), terwijl dit voor 18- tot 23-jarigen respectievelijk 4 procent en 0,9 procent is (in totaal 2.000 jongeren). Gebruik van Wmo-voorzieningen komt juist vrijwel niet voor bij jongeren onder de 18. De Wmo is er ook voor volwassenen vanaf 18, waar jeugdhulp zich richt op jongeren onder de 18. Van de 18- tot 23-jarigen maakt 0,4 procent gebruik van beschermd wonen en 0,4 procent van een andere Wmo-voorziening. Voor 24- tot 27-jarigen ligt dit op respectievelijk 0,3 procent en 0,6 procent. In aantallen gaat het om 100 tot 200 jongeren.

Thema Mentale gezondheid

De meeste jongeren uit cohort 2019 zijn zowel in 2019 als in 2021 voldoende of volledig zelfredzaam qua mentale gezondheid (zie Figuur C.6). Bij jongeren die in 2019 niet volledig zelfredzaam zijn, vinden relatief veel verschuivingen plaats. Zo is een relatief groot deel van de jongeren die in 2019 beperkt of voldoende zelfredzaam is, in 2021 volledig zelfredzaam. Andersom zien we wel dat een deel van de jongeren die in 2019 volledig zelfredzaam was, dat in 2021 niet meer is.

Onderliggend aan de zelfredzaamheid is de hoogte van de specialistische GGZ-kosten. Daarin zien we dat 86 procent van de jongeren geen kosten maakt. Ongeveer 3 procent heeft lage kosten en 2 procent heeft hoge kosten in 2019, in totaal een kleine 5.000 jongeren. We herhalen hier de nuancering dat de ZRM-score mentale gezondheid alleen gebaseerd is op zorgkosten. Dat zijn dus de jongeren die daadwerkelijk hulp hebben gezocht. Het aantal jongeren dat zich mentaal minder gezond voelt zal naar verwachting hoger liggen.

Figuur C.6 De meeste jongeren zijn in 2019 en 2021 volledig zelfredzaam qua mentale gezondheid

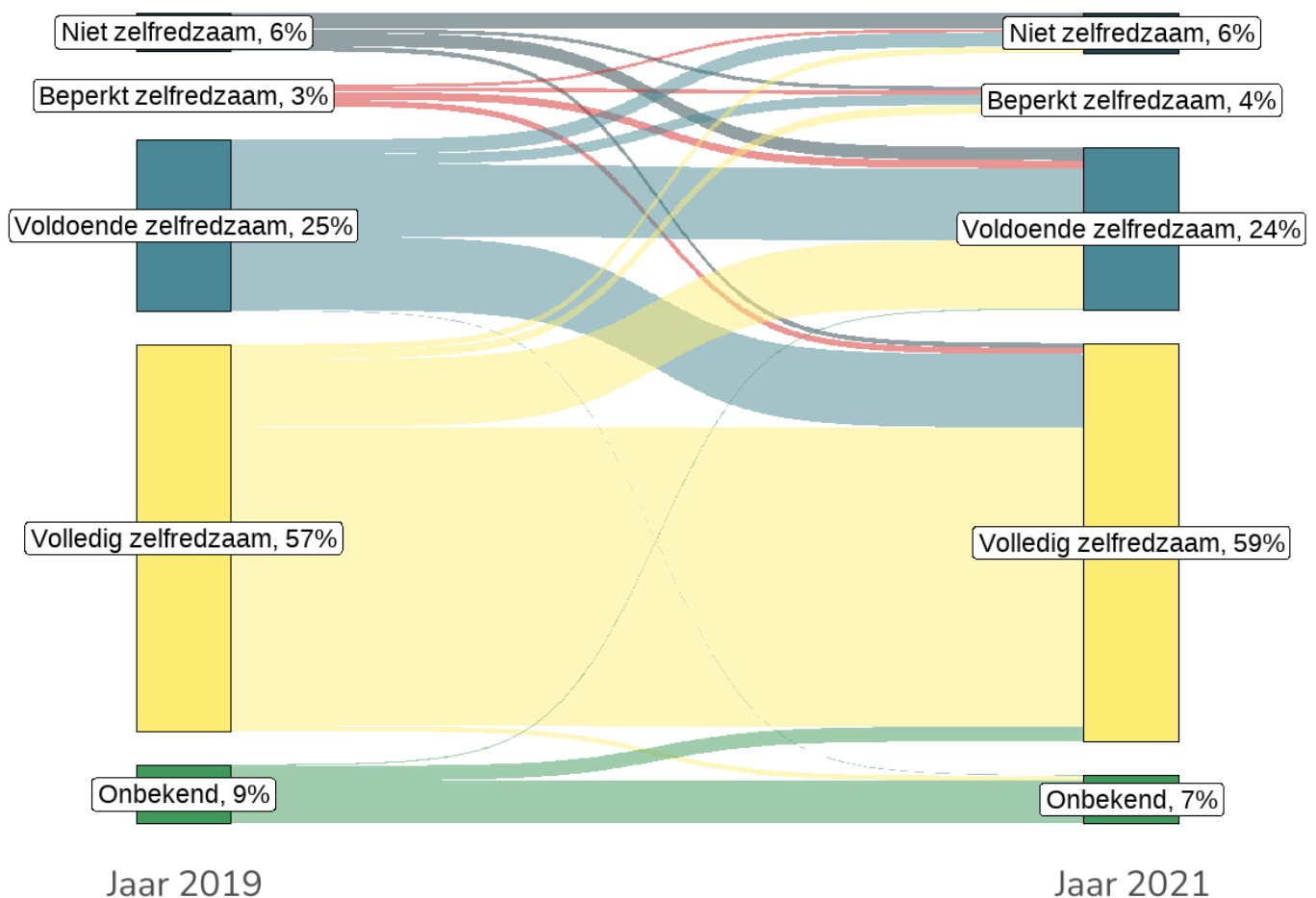
Noot: ZRM-score mentale gezondheid is voor 2023 niet vastgesteld vanwege vertraging in de onderliggende data

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Thema Fysieke gezondheid

De meeste jongeren uit cohort 2019 zijn zowel in 2019 als in 2021 voldoende of volledig zelfredzaam (zie Figuur C.7). Daarin vinden relatief veel wisselingen plaats. Zo is bijna de helft van de jongeren die in 2019 voldoende zelfredzaam zijn, in 2021 volledig zelfredzaam. Het aandeel van de jongeren dat niet of beperkt zelfredzaam is, blijft ongeveer gelijk rond de 10 procent. Onderliggend aan de zelfredzaamheid is de hoogte van de zorgkosten. Daarin zien we dat bijna driekwart van de jongeren (bijna) geen zorgkosten maakt. Ongeveer 12 procent heeft lage zorgkosten, 4 procent heeft middelhoge kosten en 2 procent heeft hoge kosten in 2019. Ook hier is de nuancering op zijn plaats dat we de ZRM-score voor fysieke gezondheid alleen baseren op daadwerkelijk gemaakte zorgkosten. Er zijn geen gegevens beschikbaar over de ervaren fysieke gezondheid, wat een ander resultaat tot gevolg kan hebben.

Figuur C.7 De meeste jongeren zijn voldoende of volledig zelfredzaam qua fysieke gezondheid

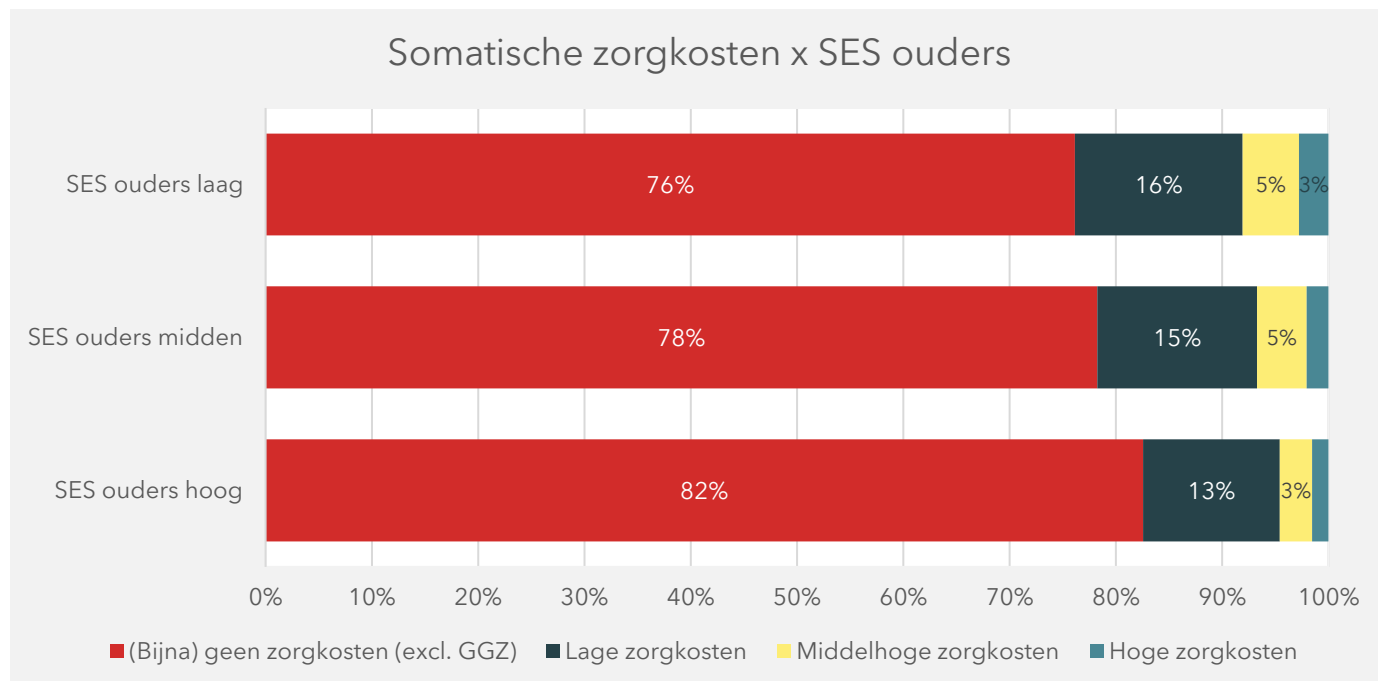
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur C.8 toont de verdeling van zorgkosten (exclusief geestelijke gezondheidszorg) van de Haagse jongeren, verdeeld naar de sociaaleconomische status van hun ouders. Het is duidelijk dat de SES van ouders samenhangt met de hoogte van de zorgkosten die hun kinderen maken.

De figuur suggereert dat er al op jonge leeftijd verschillen zijn in gezondheid (in termen van zorgkosten) gerelateerd aan de sociaaleconomische status van de ouders. Kinderen van ouders met een hogere SES hebben over het algemeen lagere zorgkosten, duidend op een betere gezondheid (preventie), terwijl kinderen van ouders met een

lagere SES vaker hogere zorgkosten hebben, wijzend op een minder goede gezondheid. Dit benadrukt hoe sociaaleconomische ongelijkheden zich vertalen naar gezondheidsverschillen op jonge leeftijd.

Figuur C.8 Sociaaleconomische gezondheidsverschillen zijn al te zien op jonge leeftijd

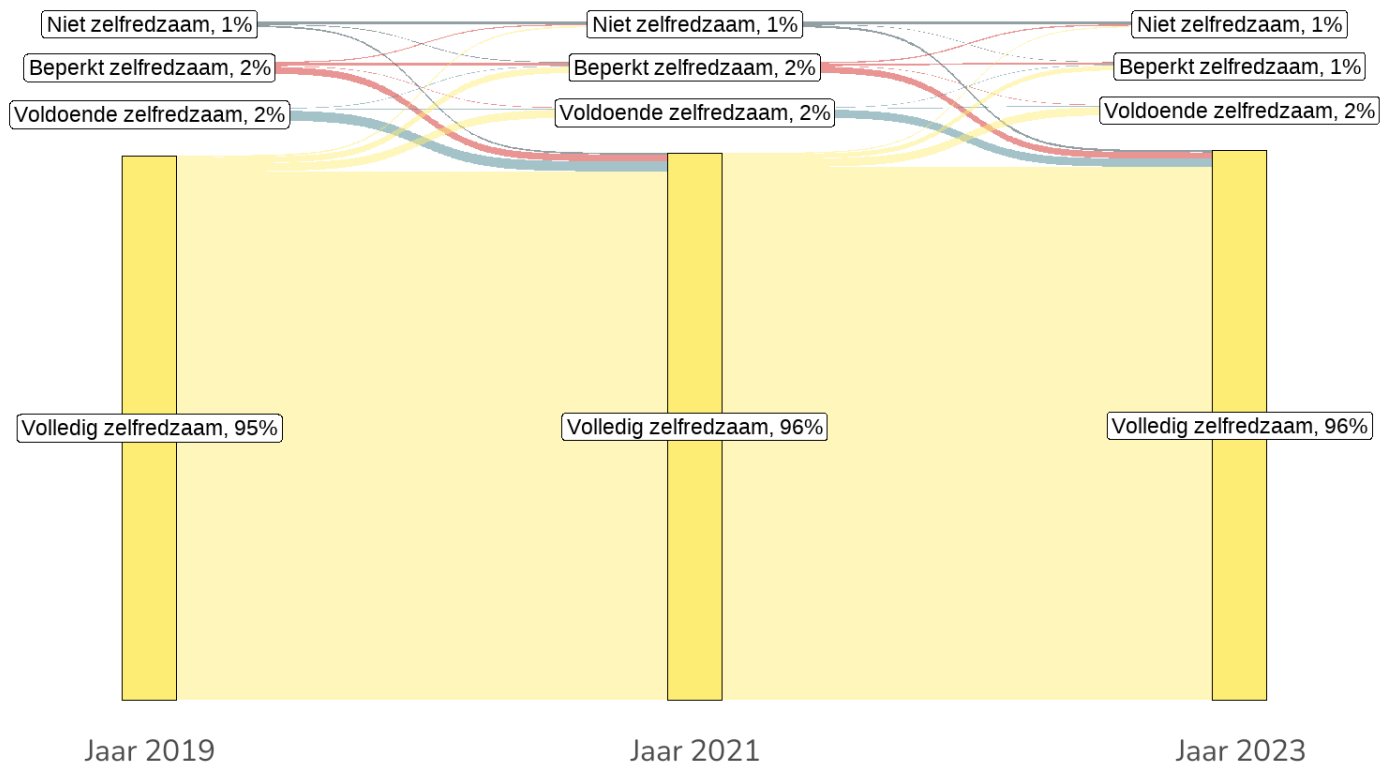

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Thema Justitie

De ZRM-score op het thema Justitie is vrijwel altijd volledig zelfredzaam, zoals Figuur C.9 laat zien. Daarnaast zien we dat er geswitcht wordt tussen volledig zelfredzaam en de andere statussen en andersom. Dat geldt voor ongeveer 3 procent van het totaal (ongeveer 2.500 jongeren). Er is ook een groepje dat op twee peilmomenten achter elkaar in de categorie niet-zelfredzaam valt (ongeveer 1 procent of wel 900 jongeren).

Figuur C.9 Er wordt door een klein aandeel geswitcht tussen volledig zelfredzaam en de andere statussen en andersom

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Onderliggend aan dit thema is of iemand verdachte is van een (zwaar) misdrijf, of iemand in aanraking is gekomen met jeugdreclassering en of er sprake is van detentie. Wat betreft het aandeel dat verdacht wordt van een misdrijf zit dat per cohort tussen de 1,6 en 1,9 procent. Daarin zien we een samenhang met leeftijd en geslacht. Jongere jongeren in de leeftijd van 18 tot 22 zijn het meest verdacht van een ernstig misdrijf.

Jongeren van 16-17 jaar hebben het meest te maken met jeugdreclassering met gedwongen toezicht ten opzichte van de groep 18-23-jarigen. Dat kan samenhangen met het feit dat jeugdreclassering voor 18-plus een iets andere aard heeft dan daarvoor. Jeugdreclassering met vrijwillig toezicht komt bijna niet voor.

Bijlage C.2 Extra kenmerken van clusters

Tabel C.1 Extra kenmerken ZRM-clusters (paragraaf 3.3)

	Cluster 1 Ho- studenten	Cluster 2 Werkenden	Cluster 3 Mbo- studenten	Cluster 4 Geen startkwal., deels werk	Cluster 5 Geen startkwal., geen werk	Cluster 6 Int. studenten
% vrouw	52%	56%	48%	41%	47%	58%
% 16-18 jaar	2%	0%	53%	11%	22%	4%
% 24-27 jaar	32%	68%	5%	47%	36%	22%
% geen migratie	85%	90%	89%	43%	60%	16%
% hoge SES	34%	33%	30%	8%	11%	0%
% onderwijs volgend	62%	12%	93%	13%	25%	90%
% startkwalificatie	100%	100%	0%	0%	0%	94%
% substantiële baan	13%	77%	13%	41%	1%	2%
% vast contract	0%	45%	5%	13%	0%	0%

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Tabel C.2 Extra kenmerken ZRM-sequentieclusters (paragraaf 3.4)

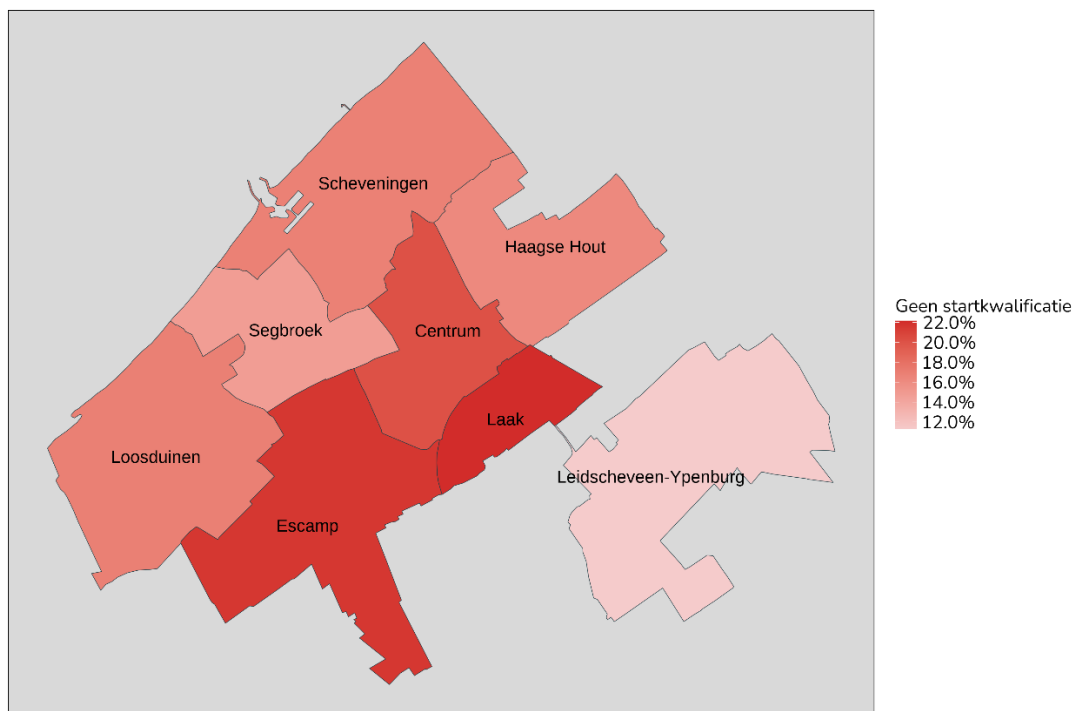
	Cluster 1 Geen verbetering werk	Cluster 2 Nooit een startkwal.	Cluster 3 Gedipl. arbeids- markt betreders	Cluster 4 Brede groep met verbetering werk	Cluster 5 Zelfredzame jongeren	Cluster 6 Internationaal
% vrouw	51%	48%	49%	51%	53%	54%
% 16-18 jaar	4%	48%	17%	3%	0%	5%
% 24-27 jaar	38%	9%	21%	59%	74%	31%
% geen migratie	86%	87%	84%	61%	89%	20%
% werknemer	33%	12%	11%	43%	93%	8%
% onderwijs volgend	52%	79%	65%	17%	5%	55%
% startkwalificatie	87%	0%	67%	57%	92%	62%
% substantiële baan	27%	15%	5%	35%	90%	7%
% vast contract	9%	6%	0%	13%	53%	2%

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Bijlage D Aanvullende figuren Hoofdstuk 4

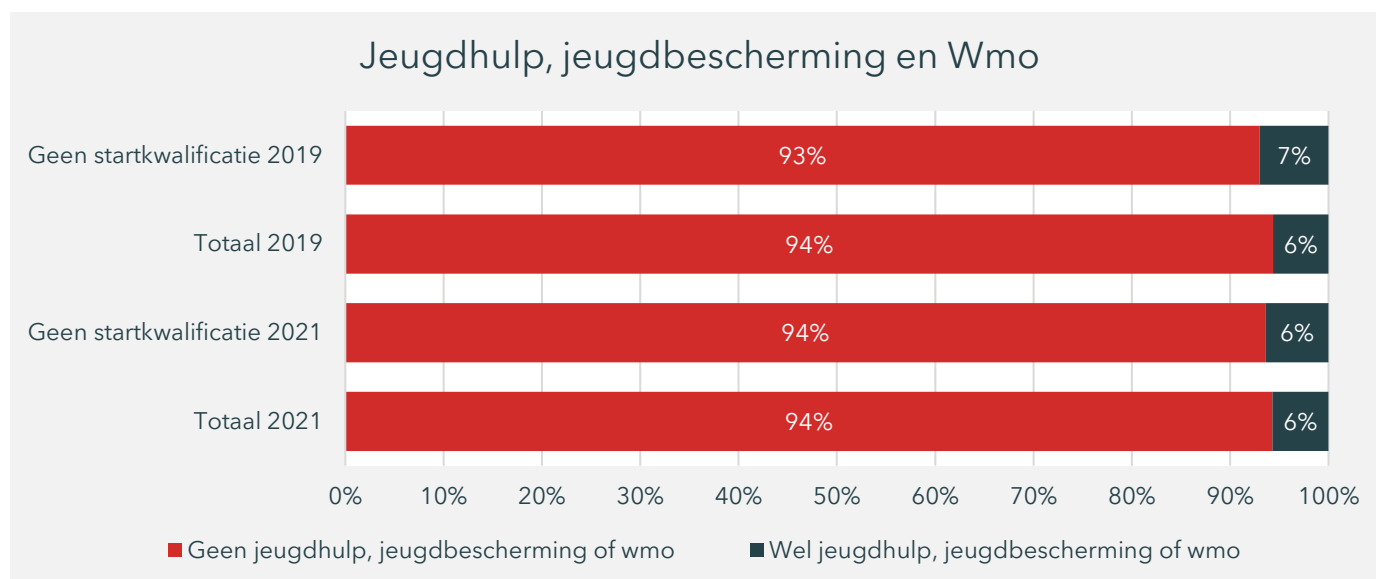
Jongeren zonder startkwalificatie

Figuur D.1 Verdeling naar stadsdeel

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

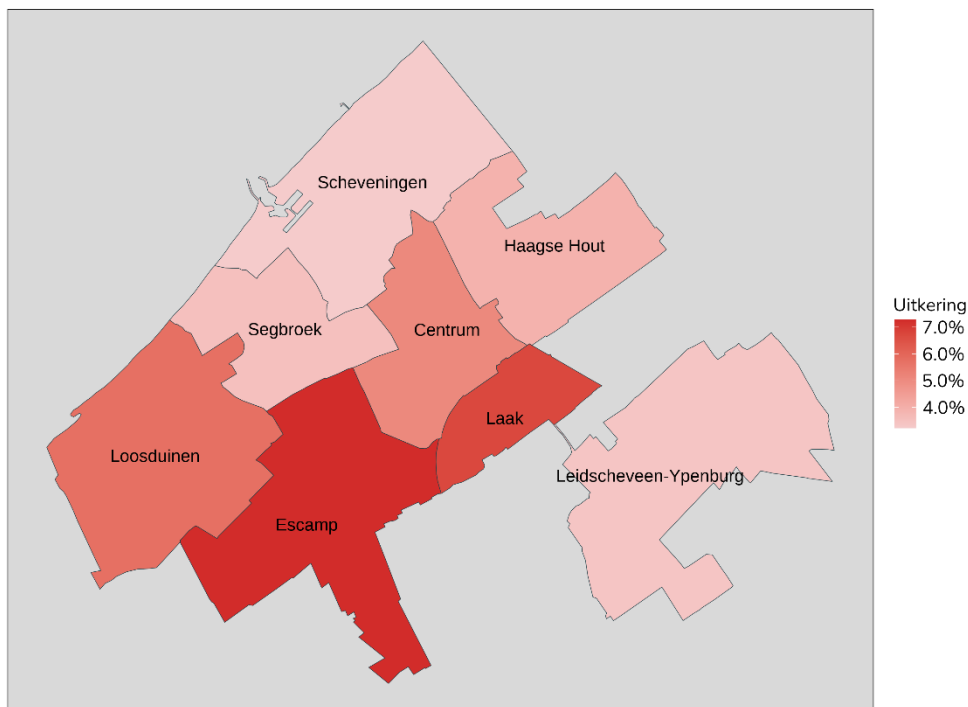
Figuur D.2 Mate van jeugdhulp, -bescherming of Wmo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

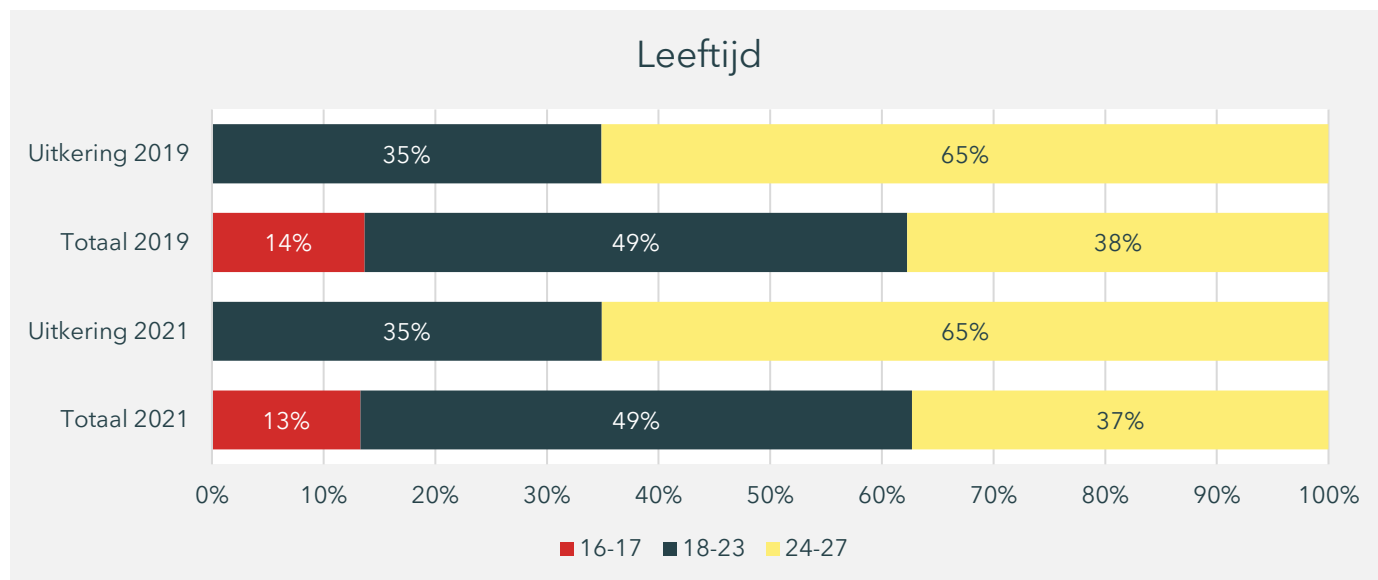
Jongeren met een uitkering

Figuur D.3 Verdeling naar stadsdeel

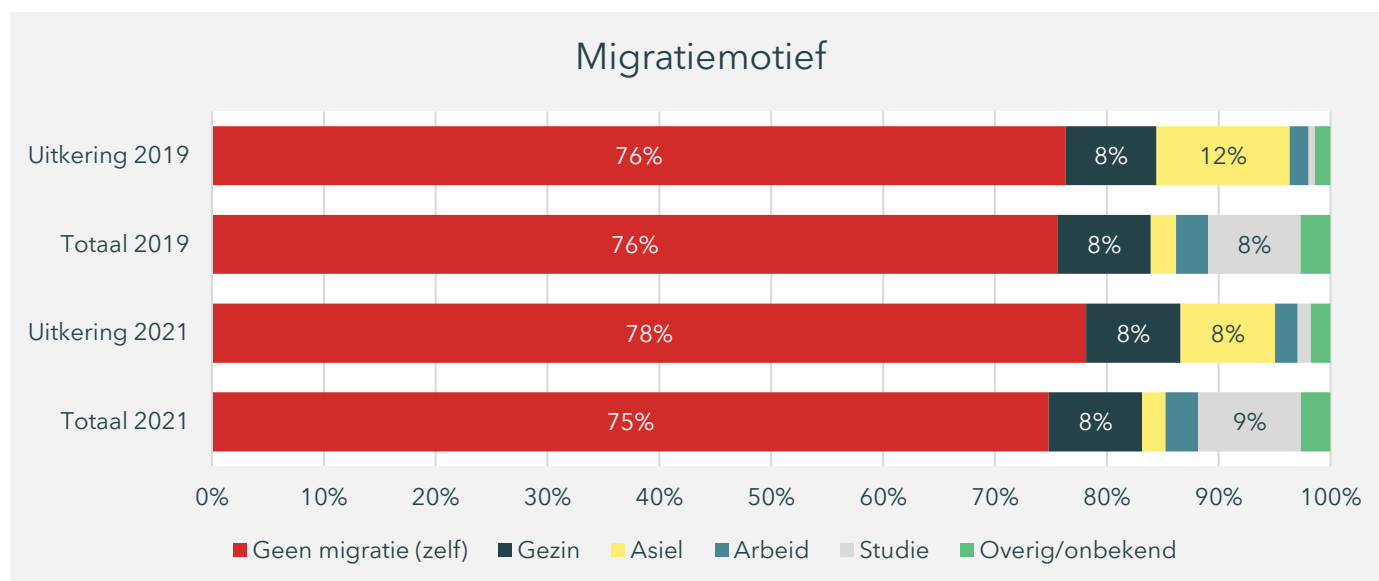
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.4 Leeftijdsverdeling

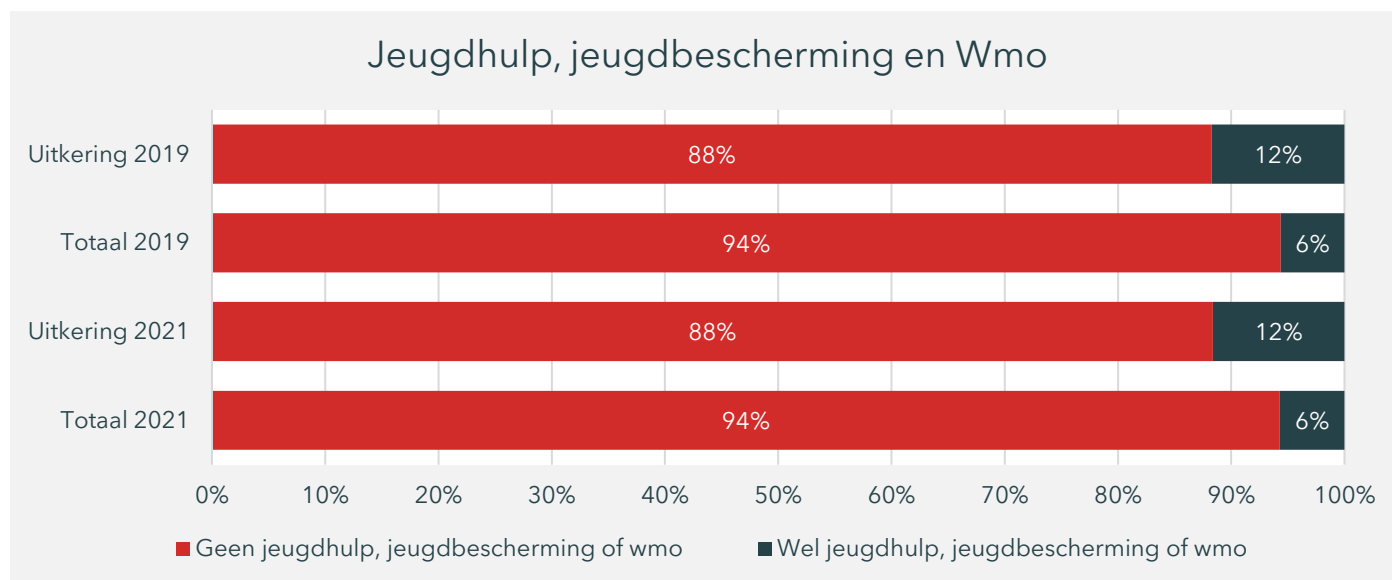
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.5 Verdeling migratiemotieven

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

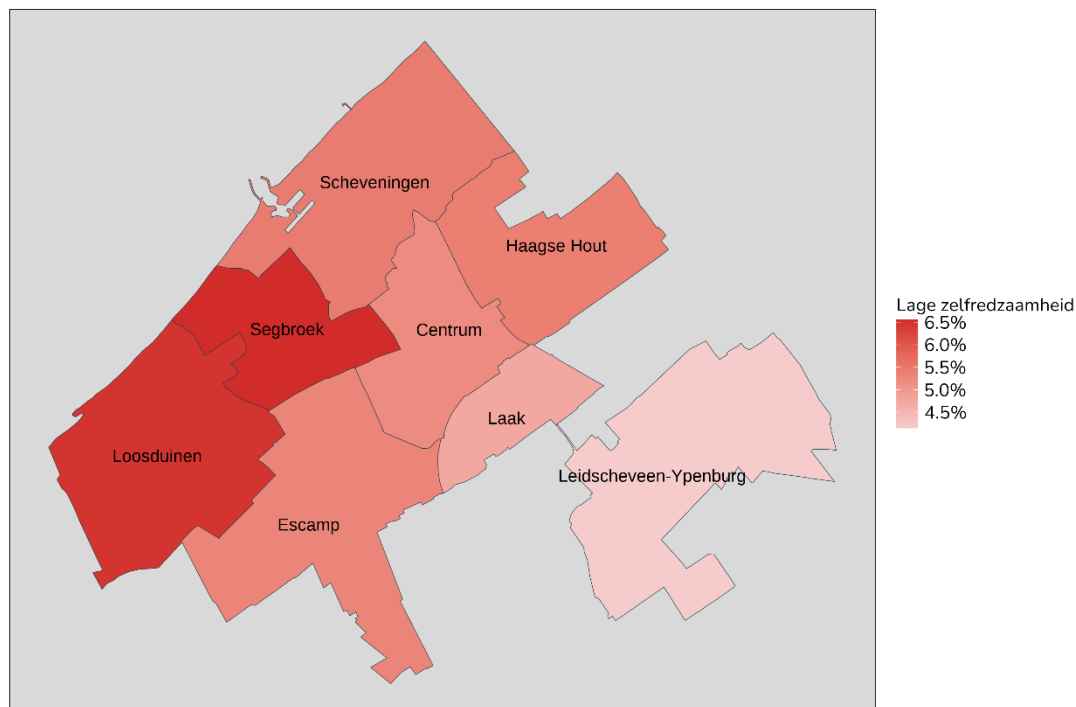
Figuur D.6 Mate van jeugdhulp, -bescherming of Wmo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

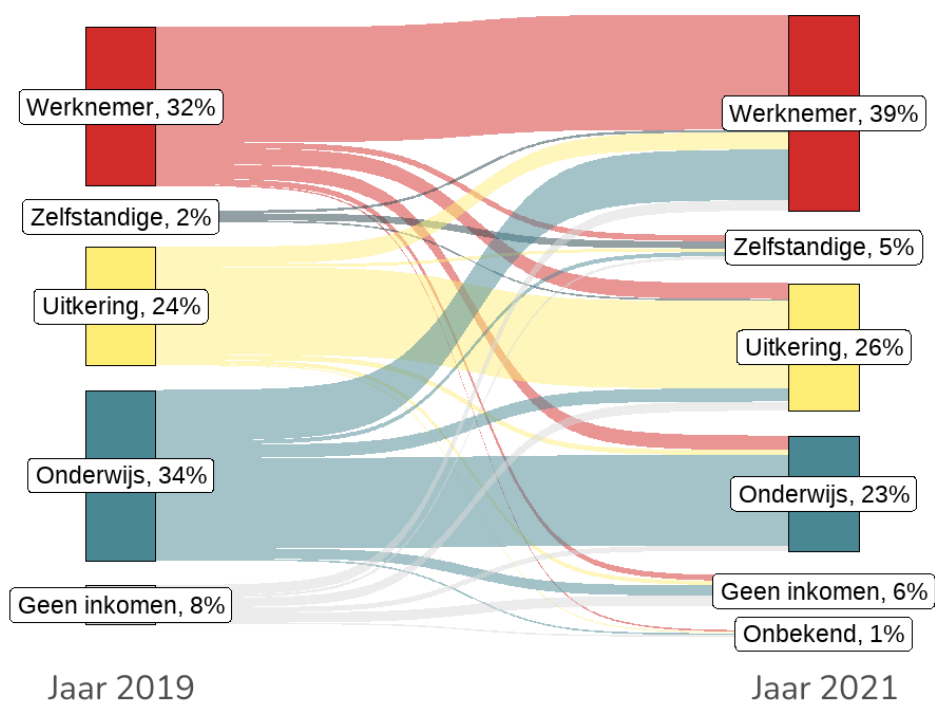
Jongeren met een lage ZRM-score mentale gezondheid

Figuur D.7 Verdeling naar stadsdeel

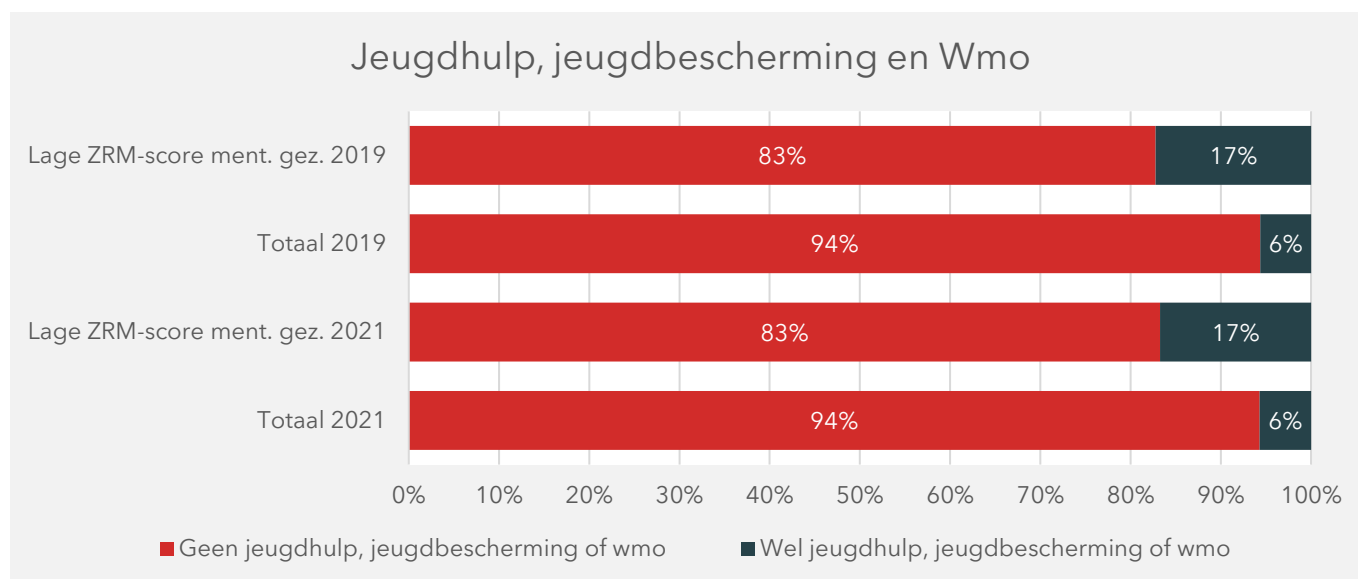
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.8 Ontwikkeling inkomenspositie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

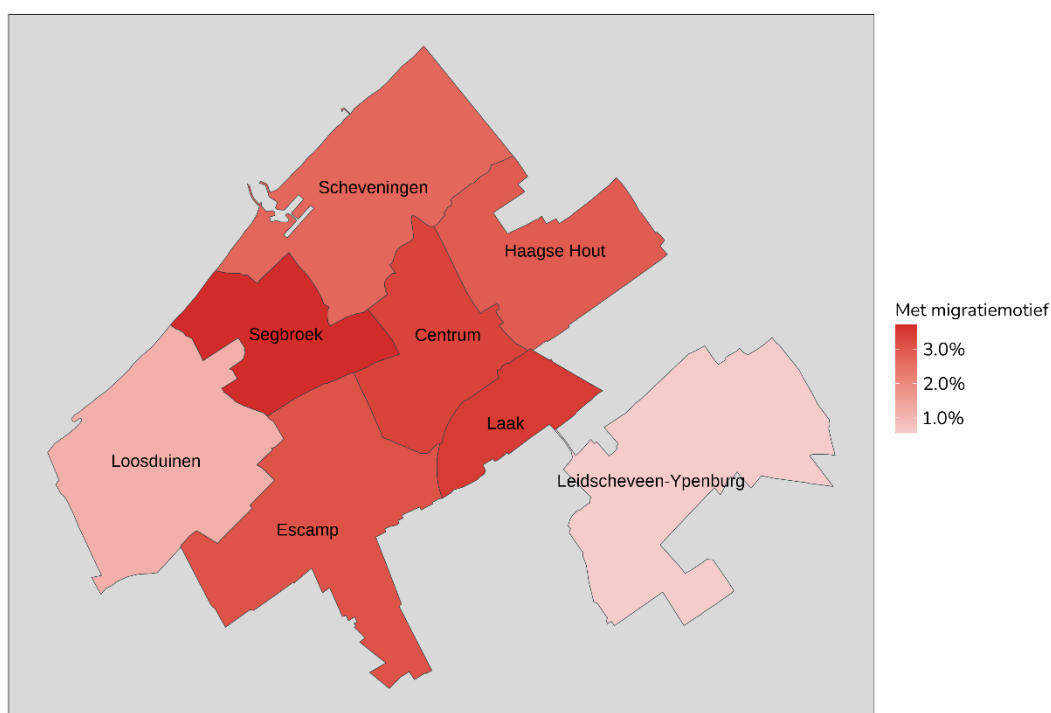
Figuur D.9 Mate van jeugdhulp, -bescherming of Wmo

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

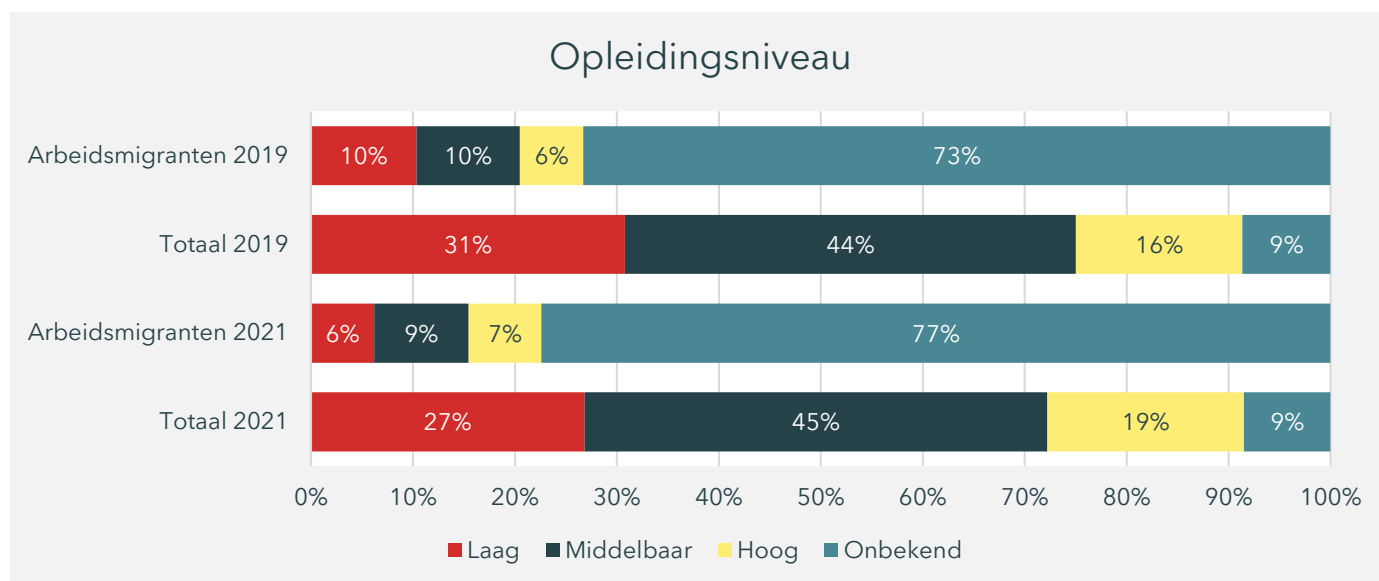
Jongeren met migratiemotief arbeid

Figuur D.10 Verdeling naar stadsdeel

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

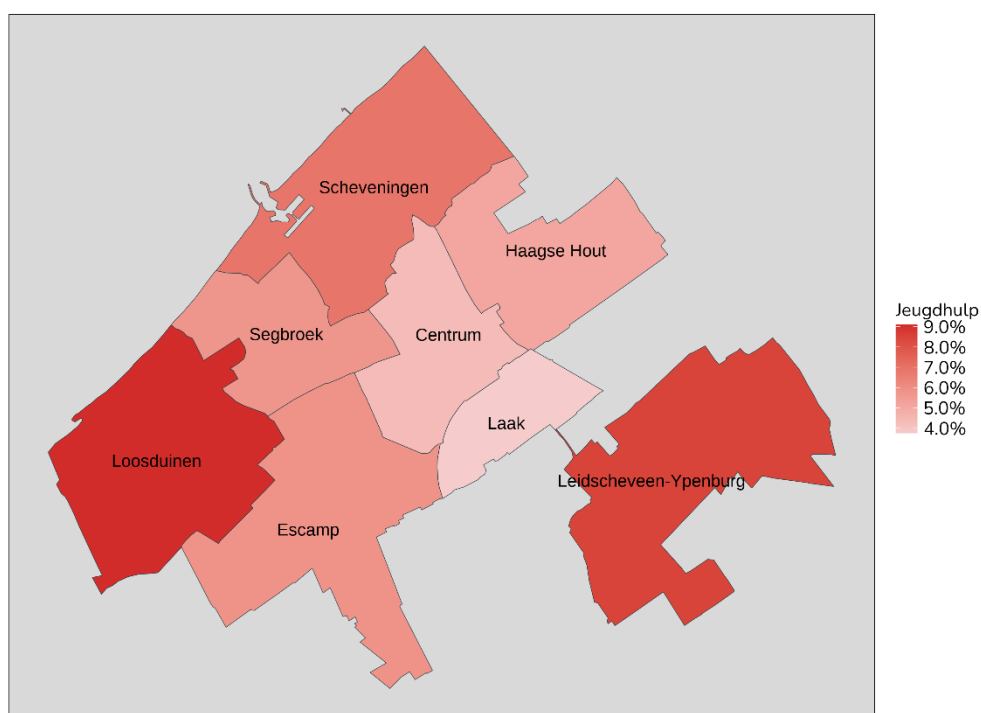
Figuur D.11 Verdeling opleidingsniveau

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

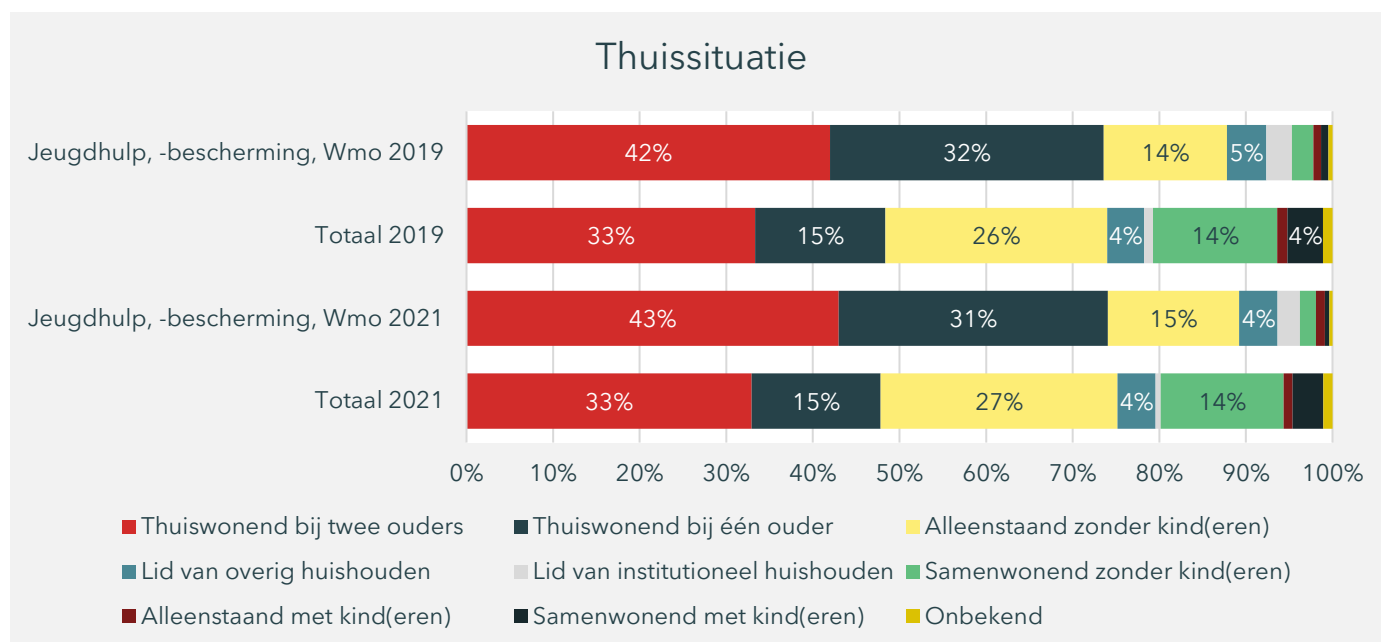
Jongeren met jeugdhulp, jeugdbescherming of Wmo-ondersteuning

Figuur D.12 Verdeling naar stadsdeel

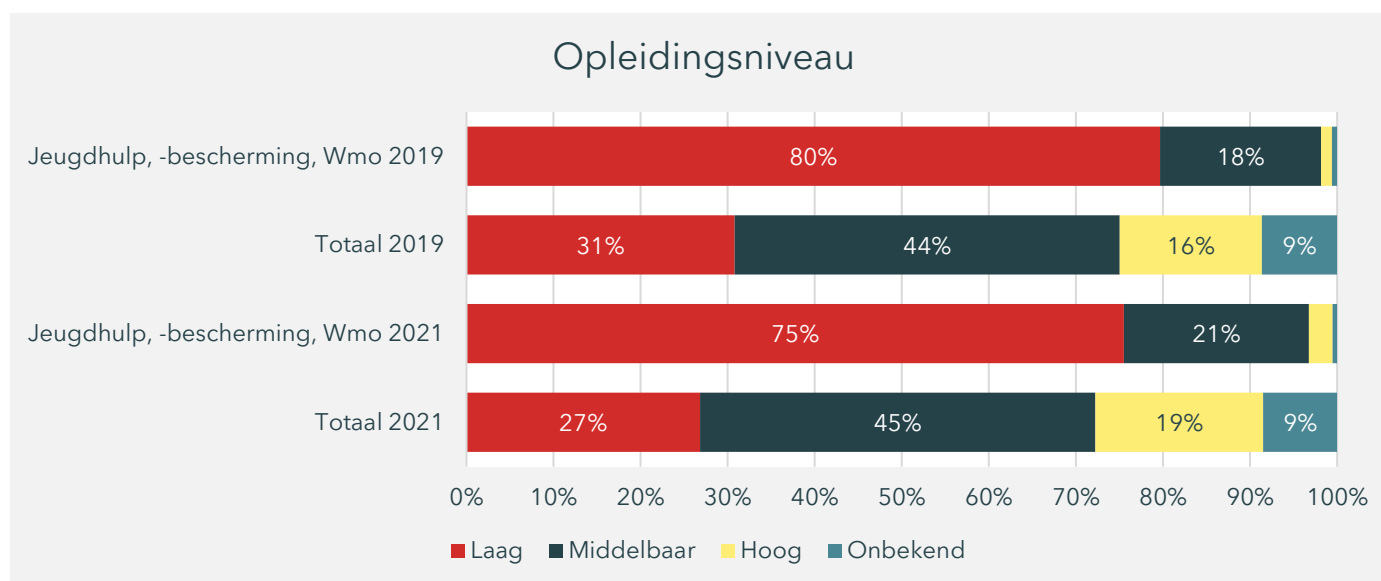
Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.13 Verdeling thuissituatie

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

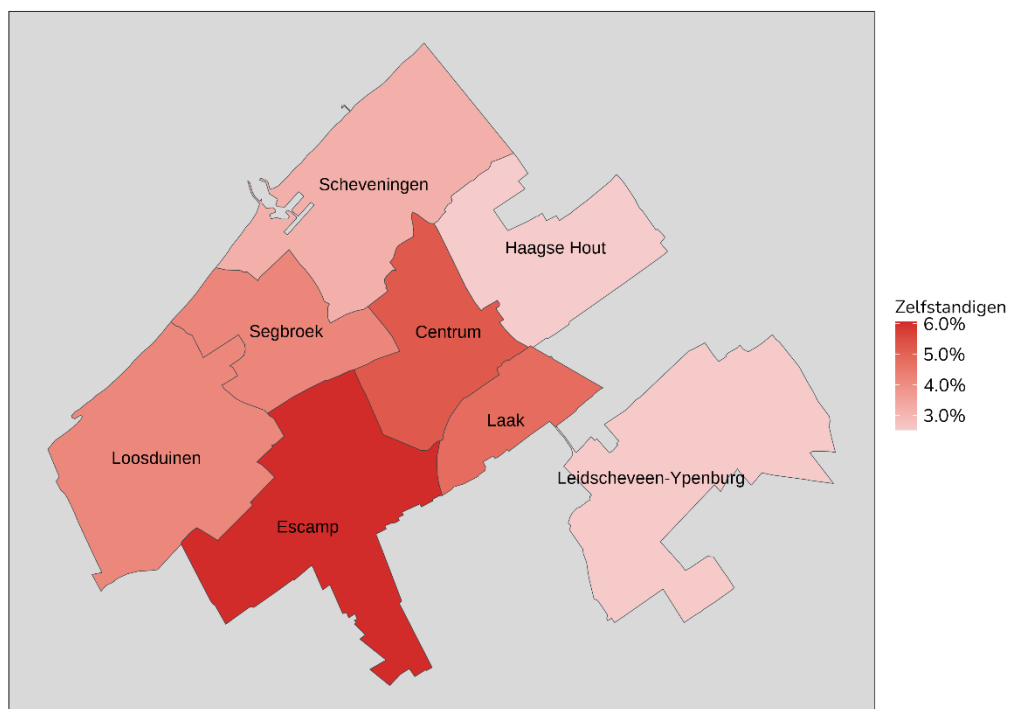
Figuur D.14 Verdeling opleidingsniveau

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

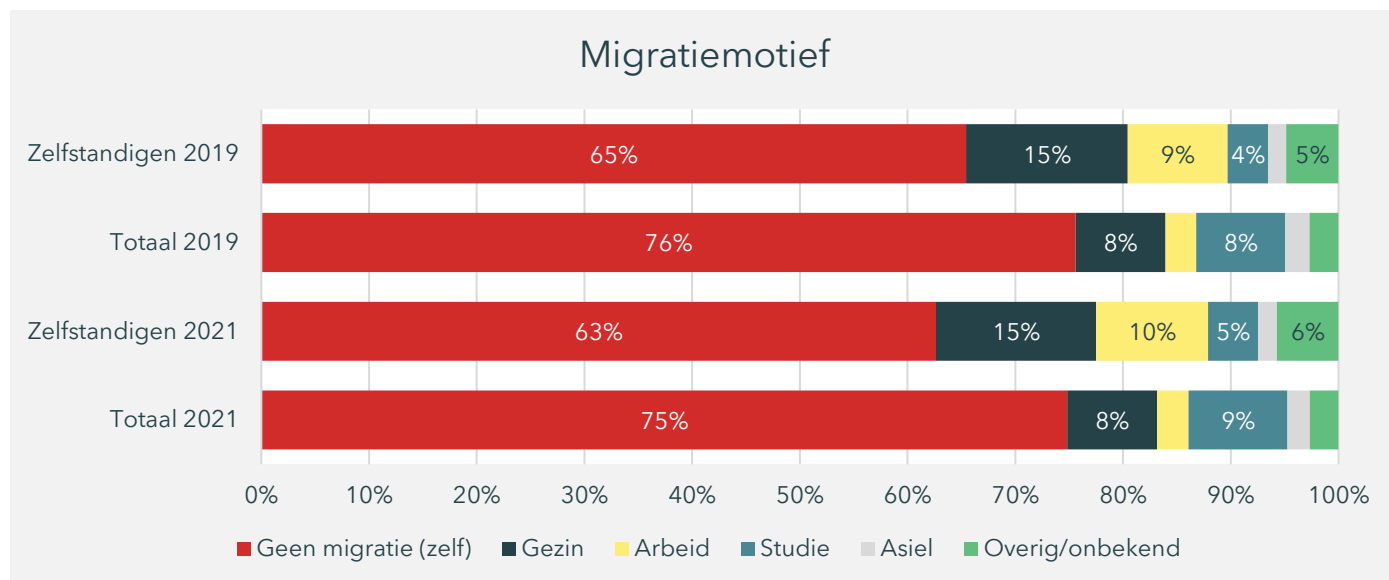
Zelfstandigen

Figuur D.15 Verdeling naar stadsdeel

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

Figuur D.16 Verdeling migratiemotieven

Bron: CBS Microdata, bewerking SEO (2024)

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2024-119
ISBN 978-90-5220-448-2

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2025 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl